

ทำไรขอองแผ่นดิน

ศิริกริต ธรณ ธีรกี ธร รร นิน
น ใน ก รร ธิ ห ธิ ร น รร ร ธิ ห (

คำนำ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานัปการ ทรงตรากตรำพระวรกายเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในพื้นที่ทุรกันดาร ทรงติดตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อสนองพระราชดำริในโครงการพัฒนาต่างๆ ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ รวมทั้งได้พระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อประโยชน์สุขของราษฎรอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด ทรงรักและห่วงใยราษฎรเสมือนดังแม่รักลูก ที่จะคอยอุ้มชูดูแลบรรดาลูกๆ ที่ยากไร้ให้มีอาชีพ รายได้ ค่อยๆเติบโตจนสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตัวเอง ทรงพลิกพื้นผืนป่าให้คืนสู่ความอุดมสมบูรณ์เป็นป่ารกน้ำ แหล่งเก็บน้ำตามธรรมชาติ ที่จะรักษาความชุ่มชื้นของแผ่นดิน ทรงสร้างบ้านเล็กในป่าใหญ่ให้คนอยู่ร่วมกับป่าโดยดูแลรักษาป่าและใช้ประโยชน์จากป่าอย่างสมดุลและยั่งยืน พระบารมีแผ่ไพศาลคุ้มครองชีวิตสัตว์ป่าตลอดรวมไปถึงทรัพยากรชายฝั่งทั้งปวงที่เป็นแหล่งอาหารสำคัญ ทรงเป็นพระผู้สร้าง พระผู้พระราชทานชีวิตที่ดีขึ้นแก่ปวงพสกนิกร ประดุจดังผู้พระราชทาน **กำไรให้แก่แผ่นดิน**

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ในฐานะหน่วยงานกลางในการสนองพระราชดำริ สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อแผ่นดินและประชาชนชาวไทย จึงได้จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้น เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗ ซึ่งในโอกาสนี้ได้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ร่วมกันจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกและหนังสือเฉลิมพระเกียรติภายใต้คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุมากกว่า ๓๐ รายการที่จะร่วมกันเผยแพร่พระเกียรติคุณ พระเมตตาธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ที่ทรงมีต่อประเทศชาติและประชาชนชาวไทยให้ปรากฏแผ่ไพศาลตลอดไป

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ
เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

บทนำ

ผ้าไหมไทยหลากหลายลายที่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน ทั้งผ้าชนิดใหม่ ผ้าแพรวา ผ้าลายราชวัตร และอีกมากมายที่มีลักษณะต่างๆ ตามเอกลักษณ์ของภูมิภาค โดยเฉพาะผ้าไหมยกทองที่มีลักษณะโดดเด่นเป็นสง่าให้กับผู้สวมใส่ ซึ่งล้วนแต่เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านไทยที่ได้สืบทอดมาให้ชาวไทยได้ภูมิใจในสายตาของชาวโลก ว่าประเทศไทยเรานั้นมีศิลปะที่ล้ำเลิศอยู่ในหัวใจของชนทุกชั้น โดยเฉพาะเกษตรกรเพราะเมื่อเกษตรกรเหล่านั้นหมดฤดูกาลทำนาทำสวนก็สามารถใช้เวลาว่างมาทำงานซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน แต่เติมไปด้วยศิลปะชั้นสูงได้ซึ่งปรากฏออกมาในลักษณะของการทอผ้า จักสาน เครื่องปั้นดินเผา เย็บปักถักร้อย แกะสลัก ฯลฯ เป็นสิ่งใดนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้วย แต่ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นและปรากฏเป็นงานศิลป์ที่ล้ำค่าและยั่งยืนตลอดไปก็ด้วยพระวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงทำทุกวิถีทางในการที่จะรักษาไว้ซึ่งศิลปะอันสูงส่ง และสืบเนื่องไว้ให้ลูกหลานไทยได้ภูมิใจตลอดไป พร้อมๆ กันนี้ก็สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและสร้างศิลปินในสาขาต่างๆ อย่างสืบเนื่องตลอดไป ซึ่งเรื่องนี้เป็นเพียงพระราชกรณียกิจส่วนหนึ่งในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงอุทิศพระองค์เพื่อปวงชนชาวไทยตลอดมา ขณะเดียวกันยังทรงให้ความสำคัญพระราชหฤทัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมีทั้งเรื่องของการฟื้นฟูป่า การบริหารจัดการให้คนอยู่ร่วมกับป่า โดยการพึ่งพาซึ่งกันและกัน หรือแม้กระทั่งทรัพยากรชายฝั่งที่จะมีให้ลูกหลานได้ใช้ตลอดไปตลอดจนเรื่องของการอาหารการกินให้ประชาชนได้เลี้ยงตัวเองได้ ซึ่งล้วนแล้วแต่ทำให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถอันสูงยิ่ง

พระราชกรณียกิจทั้งหลายทั้งปวงที่ทรงทำด้วยพระปรีชาสามารถและพระวิริยะอุตสาหะเคียงคู่กับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ล้วนแต่ก่อเกิดคุณูปการกับประชาชนที่อยู่บนผืนแผ่นดินไทยอย่างมากมายสุดที่จะพรรณา เมื่อถึงเวลามหามงคลสมัย วันที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๔๗ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมายุ ๗๒ พรรษา ประชาชนทุกหมู่เหล่าทั้งภาครัฐและเอกชนต่างปิติยินดี ด้วยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติในรูปแบบต่างๆ ทั่วทั้งประเทศกันอย่างพร้อมเพียง ด้วยความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณยิ่งนัก

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในการประสานการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้มีผลการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ได้พระราชทานพระราชดำริไว้ ซึ่งจากการทรงงานด้านพัฒนาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศ์ ในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ทำให้เกิดเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมากมายหลายพันโครงการ ดังนั้น เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗ ซึ่งเป็นโอกาสอันเหมาะสมวาระหนึ่งที่สำนักงาน กปร. จะได้เผยแพร่พระราชกรณียกิจในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ด้านการพัฒนา ที่สำนักงาน กปร. เป็นผู้ประสานการดำเนินงานเหล่านั้น เพื่อให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าได้ทราบถึงพระราชกรณียกิจในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทางด้านการพัฒนาในสาขาต่างๆ และได้เห็นถึงพระปรีชาสามารถอย่างละเอียดลึกซึ้งในแต่ละด้าน สำนักงาน กปร. จึงได้กราบเรียนเชิญผู้ที่ได้ทำงานถวายทางด้านการพัฒนาแต่ละด้านได้เล่าถึง

ประสบการณ์ที่ได้ทำงานถวาย ซึ่งทุกท่านก็ได้กรุณาเล่าถึงประสบการณ์ต่างๆ ที่ท่านได้พบเห็น เมื่อได้ตามเสด็จไปในพื้นที่ต่างๆ ดังปรากฏเป็นข้อเขียนและภาพที่ท่านได้พบเห็นในหนังสือเล่มนี้ ทำให้เห็นว่าการเสด็จฯ ไปทรงงานตามพื้นที่ในภูมิภาคต่างๆ นั้น ล้วนแต่เป็นพื้นที่ซึ่งมีความลำบาก ทุรกันดารเป็นอย่างมาก แต่ไม่ทรงย่อท้อที่จะเสด็จฯ ไปทรงงานในพื้นที่เหล่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนของพระองค์ได้มีโอกาสทำงานตามความสามารถ มีอาหารสำหรับบริโภค มีรายได้ไว้ใช้จ่าย ผลที่เกิดขึ้นคือ ทำให้ประชาชนอยู่ได้ด้วยการทำงานของตัวเอง มีความสุข ประเทศชาติก็จะรุ่งเรืองขึ้น ซึ่งเป็น “กำไรของแผ่นดิน” ยิ่งกว่านั้นบทบาทความต่างๆ จะทำให้ผู้อ่านได้ทราบถึงแนวพระราชดำริที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับเรื่องของการดูแลรักษาป่าไว้ให้ลูกหลานไทย การสร้างงานและแหล่งอาหาร

การดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้นสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ งานส่วนหนึ่งมีสำนักงาน กปร. เป็นผู้ประสานงานและติดตามประเมินผลเพื่อให้โครงการเหล่านั้นเป็นไปตามพระราชดำริ โดยมีหน่วยราชการต่างๆ ตลอดจนจรรยาวิสาหกิจและองค์กรเอกชนได้มีโอกาสเข้าร่วมดำเนินการ หากเป็นโครงการที่ดำเนินการด้านเดียวหรือเป็น

โครงการเล็กๆ ก็อาจจะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าดำเนินการจนเสร็จเรียบร้อย แต่หากเป็นโครงการที่มีลักษณะผสมผสาน หรือโครงการระยะยาวก็จะมีหลายหน่วยงานเข้ามาช่วยดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อให้โครงการเหล่านั้นเป็นไปตามแนวพระราชดำริ และเกิดประโยชน์กับประชาชนตามเป้าหมายดังพระราชประสงค์ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถภายใต้การประสานงานของสำนักงาน กปร. ตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ จนถึงปัจจุบันมีมากกว่า ๓๐๐ โครงการ ประกอบด้วย โครงการหลายประเภท เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาอาชีพ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาแหล่งน้ำ เป็นต้น

เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้ซาบซึ้งถึงพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อประชาชนชาวไทยตลอดจนได้เข้าใจถึงพระราชกรณียกิจทางการพัฒนา สำนักงาน กปร. จึงได้รวบรวมข้อมูลที่อยู่ภายใต้การประสานงานของสำนักงาน กปร. ไว้ให้ผู้อ่านได้รับทราบ ดังนั้นหนังสือเล่มนี้จึงได้แบ่งเนื้อหาไว้เป็น ๔ ส่วนดังนี้

ส่วนที่ ๑ เป็นพระราชกรณียกิจในภาพรวม เมื่อผู้อ่านได้ศึกษาจากพระราชกรณียกิจซึ่งรวบรวมไว้ในส่วนนี้แล้ว จะได้เห็นถึงพระราชปณิธานเพื่อราษฎรและแผ่นดินอย่างไร และจากการที่พระองค์ทรงงานไว้มากมายนั้น สรุปได้ว่าหลักการทรงงานที่สำคัญ เป็นอย่างไรบ้างนั้น ก็ได้สรุปไว้ในส่วนนี้

ส่วนที่ ๒ เป็นส่วนสำคัญยิ่งที่จะทำให้ผู้อ่านได้รับทราบถึงหลักการและวัตถุประสงค์ของโครงการที่สำคัญๆ เพราะเป็นบทความที่ผู้ซึ่งได้ทำงานถวายในเรื่องนั้นโดยตรง ได้ให้ความกรุณาถ่ายทอดออกมาเป็นบทความให้ท่านได้ทราบ จะมีเกร็ดความรู้ต่างๆ ที่อาจไม่เคยได้รับทราบมาก่อน รวบรวมไว้ถึง ๖ บทความ

ส่วนที่ ๓ สำหรับส่วนนี้เป็นส่วนที่ได้รวบรวมโครงการต่างๆที่อยู่ภายใต้การประสานงานของสำนักงาน กปร. ตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ ถึงปัจจุบัน ซึ่งได้จัดแบ่งไว้ดังนี้

- ❁ **การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาอาชีพ** ในตอนนี้จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการแก้ปัญหาความยากจนหรือคนที่ด้อยโอกาส ตลอดจนการพัฒนาอาชีพต่างๆ เพื่อให้ประชาชนเหล่านี้ได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม
- ❁ **การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** จากเนื้อหาในส่วนนี้ผู้อ่านจะได้รับทราบว่า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับการที่จะรักษาธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้ไว้ให้อยู่คู่กับโลกนี้อย่างยั่งยืนยาวนานตลอดไป ซึ่งจะเห็นได้จากพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการต่างๆ ว่ามีวัตถุประสงค์ที่สำคัญนั้น ล้วนแต่เกี่ยวกับการปลูก บำรุงรักษา และบริหารจัดการทรัพยากรเหล่านี้อย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืนยาวนาน
- ❁ **การพัฒนาแหล่งน้ำ** แม้ว่าเคยพระราชทานพระราชดำรัสว่า **“...พระเจ้าอยู่หัวเป็นน้ำ ฉันจะเป็นป่า...”** แต่ระยะเวลา ๔-๕ ปีที่ผ่านมา จะเห็นพระราชดำรินี้ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เกี่ยวกับการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคมีมากขึ้น ด้วยเหตุผลใดถึงได้มีเพิ่มขึ้น ได้รวบรวมข้อมูลไว้ให้ท่านได้ทราบในส่วนนี้แล้ว

ส่วนที่ ๔ เป็นการรวบรวมข้อมูลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ได้พระราชทาน แนวพระราชดำริในการช่วยเหลือราษฎร ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของ สำนักงาน กปร. นับตั้งแต่ปี ๒๕๒๕-๒๕๔๗ โดยรวบรวมรายชื่อโครงการ ตลอดจนที่ตั้งและ หน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นหน่วยงานหลักของแต่ละโครงการไว้ให้ท่านได้ทราบในส่วนหลัง เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาค้นคว้าในรายละเอียดต่อไป

นอกจากนี้รายละเอียดของแต่ละโครงการดังกล่าวซึ่งจะประกอบด้วย ที่ตั้งโครงการ พระราชดำริ วัตถุประสงค์ของโครงการ ปีที่ดำเนินการ แนวทางการดำเนินงาน ประโยชน์ที่จะ ได้รับจากโครงการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น สำนักงาน กปร. ได้บันทึกไว้ในแผ่นซีดีรอม (CD-ROM) แจกจ่ายพร้อมกับหนังสือเล่มนี้ จึงหวังว่าข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์กับประชาชน ชาวไทยทั่วไปในแง่ของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชดำริด้านการพัฒนา ซึ่งเป็นหนึ่งใน พระราชกรณียกิจหลายๆ ด้านในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงอุทิศพระองค์เพื่อ ปวงชนชาวไทยตลอดมา 🌸

ส่วนที่ ๑

พระราชปณิธานเพื่อแผ่นดินไทย

พระราชปณิธานเพื่อแผ่นดินไทย

เป็นที่ประจักษ์โดยทั่วไปในหมู่ชนชาวไทยและชาวต่างประเทศว่า สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชกรณียกิจมากมายหลายด้าน จึงได้ถวายราชสดุดีเฉลิมพระเกียรติ และถวายพระราชสมัญญาต่างๆ กันไป อาทิเช่น “**พระแม่เจ้าของชาวไทย**” “**พระคู่บารมี**” “**พระราชินีของแผ่นดิน**” “**สมเด็จพระอัครของปวงชน**” เป็นต้น แต่ไม่ว่าจะเป็นพระราชสมัญญาพระนามใด ล้วนสะท้อนถึงสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ ด้วยพระปรีชาสามารถ ด้วยพระวิริยะ อุตสาหะ และขันติธรรม ด้วยพระราชหฤทัยที่ทรงเมตตาและทรงห่วงใยในประชาราษฎร์และแผ่นดินเป็นสำคัญ

ภาพที่เห็นเจตาในสื่อต่างๆ คือ ภาพที่ประทับอยู่ท่ามกลางประชาชนและทรงงานอย่างไม่ถือพระองค์ โดยมีราษฎรนั่งอยู่รายรอบ หรือไม่ก็เป็นภาพขณะที่พระองค์กำลังเยี่ยมพระสรวล ยามที่ทรงทักทายใต้ถุนทุกซอกซอญของชาวบ้าน หรือไม่ก็เป็นภาพพระพักตร์ที่ทรงแสดงออกถึงความห่วงใยเมื่อทรงได้รับฟังปัญหาของราษฎร

ภาพต่างๆ เหล่านี้ได้จำหลักอยู่ในความทรงจำของปวงชนชาวไทย และเป็นที่มาของพระราชสมัญญาต่างๆ ที่ประชาชนชาวไทยได้ถวายด้วยความเทิดทูน

พระราชปณิธานเพื่อราษฎรและแผ่นดินไทย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนทุกข์สุขของราษฎรเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๔๙๘ นับตั้งแต่นั้นมา แทบทุกครั้งที่จะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในภูมิภาคต่างๆ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จะทรงงานเคียงข้างอยู่เสมอ ทำให้

ทรงทราบถึงปัญหาต่างๆ ของราษฎร จึงเป็นที่มาของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในการช่วยเหลือราษฎรเสริมงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์มากมายหลายด้าน จนทำให้องค์กรต่างๆ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลในด้านต่างๆ ซึ่งในเรื่องนี้ เคยมีพระราชดำรัสถึงเหตุที่ต้องทรงงานหนัก ดังความว่า

“ความจริงที่ข้าพเจ้ามีกำลังใจและกำลังกายที่จะปฏิบัติหน้าที่รับใช้บ้านเมือง ก็เนื่องด้วยเหตุนึกถึงคำของพ่อที่สอนมา ตั้งแต่เล็ก ๆ และก็เมื่อแต่งงาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ทรงสอนตลอดมาว่า แผ่นดินนี้มีคุณ มีบุญคุณแก่ชีวิตของพวกเรามากมายนัก เพราะฉะนั้นชีวิตที่เกิดมานี้อย่าได้ว่างเปล่า จงตอบแทนให้รู้สึกตัวเสมอว่าเป็นหนี้บุญคุณ...”

...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและข้าพเจ้า รู้สึกว่าทำงานเท่าไรก็ยังไม่คุ้ม ยังไม่สมกับที่บรรพบุรุษของเผ่าไทยทั้งหลายผู้มีพระคุณ ผู้ที่ได้ปกป้องยึดผืนแผ่นดินนี้ได้มาตลอด แล้วดูตามประวัติศาสตร์แล้ว ท่านทั้งหลายได้ประสบความสำเร็จทุกอย่างมากมาย ท่านทั้งหลายก็แน่วแน่ในปณิธานที่จะทำนุบำรุงผืนแผ่นดินนี้ไว้ให้เป็นแผ่นดินที่ร่มเย็น เป็นแผ่นดินที่ทุกคนมีอิสระเสรีที่จะมีความเชื่อถือในศาสนาใดก็ได้ มีความสงบสุขอยู่ในศาสนาของตนโดยที่ไม่มีการข่มเหงรังแกบีบบังคับ อันนี้เป็นลักษณะประเสริฐของบรรพบุรุษของไทยทั้งหลาย ซึ่งข้าพเจ้าอยากขอให้ทุกท่านนำคำพูดของข้าพเจ้าไปคิดดูให้ดี แล้วก็จะเห็นว่าข้าพเจ้านั้นไม่ได้ตีพิเศษอะไรเลย เพียงแต่ว่าเมื่อนึกถึงพระคุณอย่างนี้แล้ว ก็ต้องยิ่งพยายามที่จะทำให้สุดความสามารถ...”

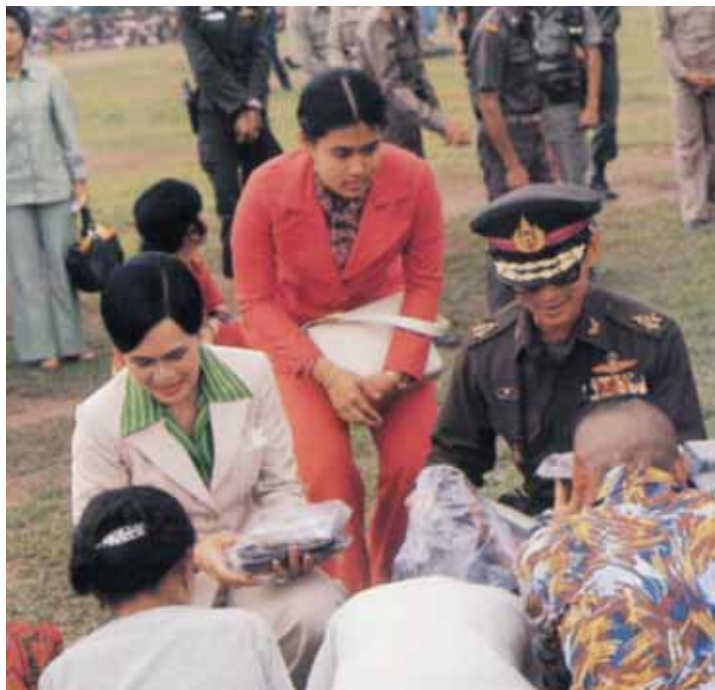
พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๒

แม้เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะมีได้เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมเยียนและพระราชทานพระราชดำริเพื่อทรงบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ราษฎรในพื้นที่ห่างไกลได้ตั้งแต่ก่อน แต่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ยังคงเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรและบำเพ็ญพระราชกรณียกิจโดยพระองค์เองมิได้ขาด เสมือนต่างพระเนตรพระกรรณ และทรงสืบสานงานด้านการพัฒนาให้ดำเนินไปตามแนวพระราชดำริที่พระราชทานไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

พระราชกรณียกิจในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถนั้น มีหลายด้าน แต่ไม่ว่าจะเป็นในด้านใดๆ ก็ตาม จะเห็นได้ว่าล้วนอยู่บนพื้นฐานของความห่วงใยในประชาราษฎร์และแผ่นดินไทย ดังกระแสพระราชดำรัสที่เชิญมานี้

“...เรามีความสุขแต่ลำพัง โดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อน
ของคนอีกหลายคนที่แวดล้อมเราอยู่นั้นไม่ได้ ผู้มีเมตตาจิตหวัง
ประโยชน์ส่วนรวมย่อมรู้จักแบ่งปันความสุขเพื่อผู้อื่น และพร้อม
ที่จะช่วยบรรเทาความทุกข์ของผู้อื่นตามกำลังและโอกาสเสมอ...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะกรรมการอาสาสมัคร
และอาสาสมัครสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๑๐

“...เราทั้งหลาย รวมทั้งตัวข้าพเจ้าเองนั้น จะต้องมีความ
ที่ที่จะตอบแทนบุญคุณประเทศชาติหรือผืนแผ่นดินนี้ อันเป็นที่
เกิดที่อาศัยและกระทำกิจทุกอย่างทุกประการที่จะก่อให้เกิด
ความมั่นคง ความผาสุก ความสวัสดิแก่แผ่นดินนี้...”

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปพระราชทานของที่ระลึก
แก่ผู้บริจาคเงินสมทบทุนสงเคราะห์ชุมชนของสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย
ในพระบรมราชูปถัมภ์ ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร วันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๑๙

“...เราเรียกแผ่นดินนี้ว่าแผ่นดินแม่ เพราะแผ่นดินนี้เป็นที่เกิด และเลี้ยงดูคนไทยมากกว่า ๗๐๐ ปี ควรที่เราทั้งหลายจะบำรุงรักษาแผ่นดินให้คงความอุดมสมบูรณ์ไว้ ถ้าเรามัวแต่ตัดทวงผลประโยชน์จากผืนดิน... สักวันหนึ่งแผ่นดินแม่คงตายจากเราไป โดยไม่มีวันหวนกลับคืนมา คงเหลือไว้ซึ่งพื้นดินที่แห้งแล้ง สิ้นสภาพจากการเป็นดินที่จะทำการเพาะปลูกได้ คงจะมีแต่ฝุ่นตลบไปหมด เสมือนแผ่นดินที่ไร้วิญญาณไร้ความหมายใดๆ ต่อชีวิตบนผืนโลก ขณะนี้เรายังมีเวลาและโอกาสที่จะฟื้นฟูรักษาแผ่นดินแม่”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่บุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๕

ด้วยพระราชปณิธานดังนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงเสด็จฯ ไปทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจในทุกภูมิภาคของประเทศ ไม่ว่าจะหนทางจะยากลำบากเพียงใด หรือต้องทรงใช้เวลาทรงงานอยู่อย่างยาวนานเพียงใดในพื้นที่ บางครั้งถึงมีดเคี้ยว เพื่อทรงรับฟังทุกข์สุขของชาวบ้านที่อยู่ห่างไกลมาเฝ้าฯ รับเสด็จ และพระราชทานแนวทางแก้ไขปัญหาให้หน่วยราชการรับไปดำเนินการ

การพระราชทานความช่วยเหลือนั้น มีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับลักษณะและระดับความรุนแรงของปัญหา นับตั้งแต่การสงเคราะห์ในขั้นต้น เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าหรือปัญหาเร่งด่วน เช่น การดูแลสุขภาพอนามัย การรักษาพยาบาล เป็นต้นจนกระทั่งการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาคน อันเป็นการช่วยเหลือในระยะยาว

หลักการตามแนวพระราชดำริ

กล่าวเฉพาะด้านการพัฒนา แนวพระราชดำรินสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีสาระสำคัญที่ตั้งอยู่บนหลักการดังนี้ คือ

๑) ทรงให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาในระดับพื้นฐานของประเทศ อันได้แก่ ชนบท ซึ่งเป็นแหล่งผลิตอาหาร และเกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ทั้งนี้เป็นไปตามแนวพระราชดำรินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั่นเอง ดังพระราชดำรัสในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่เชิญมานี้

“...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหยั่งซึ่งถึงความสำคัญของประเทศกรไทย เป็นผู้ผลิตอาหารเลี้ยงประเทศมาตั้งแต่อดีตอันยาวนานจนถึงปัจจุบัน แม้พลเมืองของชาติจะมีมากขึ้นเพียงใด เกษตรกรก็ผลิตอาหารได้เพียงพอเสมอ ซึ่งยังสามารถส่งออกไปเลี้ยงพลโลกได้อีกเป็นจำนวนมาก... เพราะคนไทยไม่เคยหลงลืมว่า อาหารคือสิ่งที่ทำให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ ผลิตภัณฑ์อื่นเป็นเพียงเครื่องช่วยให้ชีวิตสะดวกสบายขึ้นเท่านั้น การที่ชาติของเราเลี้ยงตนเองได้นี้เป็นความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ เพราะไม่ว่าจะเกิดภาวะการณ์เช่นไร เราจะอยู่รอดได้เสมอ เนื่องจากคนไทยเป็นผู้ผลิต ไม่ใช่จะเป็นเพียงผู้บริโภคเท่านั้น...”

พระราชดำรัส พระราชทานในโอกาส
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์
และราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทย
ทูลเกล้าฯ ถวายฉลองพระองค์ครุย ในฐานะสมาชิกภาพกิตติมศักดิ์
ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท วันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๓๔

“...ประชาชนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของบ้านเมือง ราบใดที่ประชาชนยังไม่มีเสรีภาพจากความหิวโหย จะเรียกว่ามีเสรีภาพเต็มที่ไม่ได้ ประเทศใด ประชาชนไม่สามารถผลิตให้แก่ประเทศได้ ประเทศนั้นๆ จะยืนหยัดอยู่ได้อย่างไร มิช้านาน ก็คงต้องล้มคว่ำลงไปในวันใดวันหนึ่ง...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่บุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๗

“...ความมุ่งหวังในการพัฒนาประเทศ ไม่ควรจะมีมุ่งหมายแต่เพียงการอยู่ดีกินดีเฉพาะแต่ในพระนครเท่านั้น ชาวบ้านเมืองเราจะเจริญก้าวหน้าได้ก็ต่อเมื่อทุกครอบครัวทั่วประเทศ มีความเป็นอยู่ดีขึ้นเป็นลำดับ...”

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ ไปทรงเปิดงานชุมนุมแม่บ้าน ครั้งที่ ๑๐
ณ วิทยาลัยครูสวนดุสิต วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๐

๒) ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านจิตใจ เพื่อให้เกิดความสันติสุขและเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

“...เราจะถืออะไรเป็นเครื่องวัดความเจริญของชาติ บ้านเมือง จะวัดกันด้วยสิ่งก่อสร้าง หรือเทคนิควิชาการ หรือ พฤติกรรมของชาตินั้นๆ ข้าพเจ้ายังจับใจในถ้อยความที่พระท่าน สอนไว้ว่า ชุมชนใดที่มนุษย์รู้จักแผ่เมตตาต่อกัน ชุมชนนั้นเป็น แหล่งที่เจริญ ถ้าราษฎรของชาติมุ่งประกอบกรรมดีเป็นน้ำหนึ่ง ใจเดียวกัน รู้จักรับผิดชอบในสังคมใหญ่ ก็นับได้ว่าชาตินั้น เจริญแล้วและจะก้าวสืบไป สันติภาพอันแท้จริงจะเกิดขึ้นได้ก็ ต่อเมื่อมนุษย์เรามีความอímทางจิตใจ จากการสร้างแต่ความดี และประกอบแต่กรรมดี การสะสมกอบโกยความดีไว้มากๆ โดย ไม่มีขอบเขต จะเป็นหลักในการสร้างสันติภาพอันถาวรยั่งยืน และโลกจะบรรลุถึงความสงบที่ใฝ่หากัน...”

พระราชดำรัส ในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรนคตธรรม และอนุปริญาบัตรพยาบาลและ อนามัย ณ หอประชุมราชแพทยวิทยาลัย วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๔

“...บ้านเมืองของเราจะทำนุบำรุงให้เจริญรุ่งเรือง เพียง เท่าที่ตาเห็นภายนอกนั้นไม่พอ ต้องให้เจริญทั้งข้างนอกและข้าง ในไปพร้อมๆ กัน... ชาวการอดอยากของประเทศอื่นๆ ควรจะ ทำให้เราได้คิด และพิจารณาช่วยกันสร้างสังคมขึ้นมาใหม่ให้ เจริญพร้อมกัน ทั้งด้านวัตถุและคุณงามความดี ซึ่งเรื่องนี้เราจะ ใช้เงินทุ่มแต่เพียงอย่างเดียวไม่ได้ ทุกคนต้องทุ่ม ‘น้ำใจ’ เข้าไป ด้วย”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล ในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันศุกร์ที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๒๗

โดยทั้งนี้ ผู้ที่จะพัฒนาชนบทนั้น ไม่ว่าจะข้าราชการ หรือนักวิชาการก็ตาม อย่าเพิ่งคิดว่าที่เราต้องไปพัฒนาพวกเขา เพราะชาวบ้านมีจิตใจดีด้อยกว่าเรา ดังพระราชดำรัสที่ว่า

“...เราทั้งหลาย รวมทั้งตัวข้าพเจ้าเองต่างหาก ที่จะต้องพัฒนาจิตใจตนเองเสียก่อนที่จะริไปพัฒนาจิตใจชาวชนบท ซึ่งมีจำนวนมาก มากกว่าชาวเมืองนัก...

ชาวชนบทเขามีจิตใจที่ได้ปรับปรุงพัฒนามาช้านานนับปีเป็นร้อยๆ ปีแล้ว ด้วยศาสนาต่างๆ ที่ล้วนมุ่งกระทำคนให้เป็น ‘มนุษย์’ คือคนที่ประเสริฐ ฉะนั้นหน้าที่ของเราผู้ที่มีสิทธิ์มีโอกาสพิเศษ ได้เรียนรู้ในหลักทฤษฎีวิชาการต่างๆ และพร้อมที่จะไปพัฒนาชนบท ก็คือต้องพิจารณาปรับปรุงจิตใจของเราเอง ให้เข้าระดับกับจิตใจของชาวชนบทเสียก่อน ความสุขสบายของเราชาวเมือง ซึ่งโดยมากวัดกันทางวัตถุนั้น ย่อมจะแตกต่างกับของชาวชนบท การนำเอาความสุขสบายอย่างของเราทุกๆ อย่างไปให้เขาทั้งหมด อาจทำให้เขาเดือดร้อน ขาดความสุขสบายก็เป็นได้”

พระราชดำรัส ในโอกาสเสด็จฯ พระราชทานของที่ระลึกแก่ผู้บริจาคเงินสมทบทุน
สงเคราะห์ชุมชน ของสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
ณ อาคารใหม่ สวนอัมพร วันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๑๙

๓) ทรงให้ความสำคัญกับ “โอกาส” ของราษฎรที่จะได้รับการพัฒนาหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็ราษฎรในภูมิภาคใดของประเทศ ไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด พูดภาษาใด ทรงไม่แบ่งแยกหรือเน้นเฉพาะคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ทรงเห็นว่า ปกติราษฎรนั้นมีศักยภาพอยู่แล้ว เพียงแต่ให้โอกาสพวกเขาได้ใช้ความรู้ความสามารถเพียงเท่านั้น ก็จะแก้ไขปัญหาของตัวเองได้ จะเห็นได้ว่าสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเรื่องนี้ในหลายโอกาส ดังที่เชิฐมานี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น

“...การช่วยเหลือชาวไร่ชาวนาของไทยให้สามารถเลี้ยงตัวได้นั้น เป็นของที่ไม่ยากเกินไปเลย เพราะว่าพื้นฐานของชาวไร่ชาวนาของไทยเรา มีความสามารถรอบตัวอยู่แล้ว สำคัญที่พวกเราจะต้องเข้าไปหาเขา ให้โอกาสเขา ดึงความสามารถของเขาออกมาใช้เป็นประโยชน์ในการช่วยตัวเอง...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๖

“...ไม่ว่าจะแห่งหนไหนใกล้หรือไกลเพียงใด ข้าพเจ้าก็
ค้นพบอัญมณีล้ำค่าจากทรัพยากรของชาติ คือ ประชาชนคน
ไทยได้เสมอ ขอเพียงให้เขาได้รับโอกาสในชีวิต อัญมณีชาวไทย
ทุกเม็ดก็จะส่องแสงแวววับ”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๓

“ชาวบ้านของไทย ชวนาเป็นผู้ที่มีความสามารถทั้งนั้น
เราไม่ได้มีประชาชนที่ว่ายากจนเฉยๆ ทั่วไป เรามีผู้ที่มีความ
สามารถ ถ้าหากได้โอกาสแสดงความสามารถ แสดงความรู้ของ
เขา เขาก็จะไปได้ไกล และก็ช่วยเชิดชูให้ประเทศนี้ไปได้...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๔

๔) ทรงให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่มี “คน” เป็นศูนย์กลาง

“เมื่อพูดถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแล้ว ข้าพเจ้าใคร่จะขอให้ถือเป็นกรณีที่ต้องพิจารณาไตร่ตรองเป็นพิเศษ เพราะเหตุว่าการอนุรักษ์นั้นแม้เป็นสิ่งที่ดีมาก ที่ทุกประเทศมุ่งรักษาประโยชน์ระยะยาวของแผ่นดินและประชาชนก็ตาม แต่หากทำโดยไม่ระมัดระวังและโดยรอบคอบถี่ถ้วน บางทีก็อาจเป็นผลเสีย

ก่อนที่จะวางแผนและปฏิบัติการอนุรักษ์ จึงจำเป็นต้องพิจารณาศึกษาให้เห็นตลอดไปร่ง มีความอะลุ่มอล่วย และดำเนินการไปโดยไม่ขัดกับเหตุการณ์สิ่งแวดล้อม มนุษย์สัมพันธ์ และสำคัญที่สุดต้องไม่ขัดกับการครองชีพของประชาชน สรุปว่าทุกคนต้องไม่ลืมว่าการอนุรักษ์นั้นก็คือ การปฏิบัติเพื่อมุ่งรักษาประโยชน์อันถาวรของแผ่นดินและประชาชน”

พระราชาธิบดี สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ แทนพระองค์
ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิต และนักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๑๘

“...การที่ข้าพเจ้าเตือนให้คนไทยรักษาป่า ไม่ใช่จะเห็นป่าสำคัญกว่าคน แต่ให้รักษาป่าไว้สำหรับเก็บน้ำจืดไว้เพื่อคน เพราะน้ำมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ ข้าพเจ้าจึงขอวิงวอนให้คนไทยช่วยกันรักษาป่า ซึ่งเป็นแหล่งน้ำเพียงแหล่งเดียวของประเทศไทยไว้ให้ดี...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล
เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๗

“...ชาวไทยทุกคนจะต้องเข้าใจว่า การอนุรักษ์นี้มิใช่จะ
ไปขัดขวางการพัฒนา แท้ที่จริงแล้วการพัฒนาระยะยาวกลับจะ
สำเร็จได้ ก็ด้วยการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง เราทั้งหลายคงไม่ลืมตัว
อย่างที่พลโลกบางประเทศต้องอดอยากล้มตายไปเป็นจำนวนมาก
ซึ่งเป็นผลมาจากการไม่สงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาตินั่นเอง...”

พระราชดำรัส พระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือ
ของมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๒๔

๕) ทรงให้ความสำคัญกับการเสริมและสนับสนุนการพัฒนาในพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัว และของรัฐบาล ดังพระราชดำรัสที่เกี่ยวกับกำเนิดโครงการศิลปาชีพ และการ
ทรงงานด้านต่างๆ ที่เชิญมาเป็นตัวอย่าง

“...ทุกครั้งที่เมืองไทยเกิดน้ำท่วมหรือเกิดภัยพิบัติ
อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าได้ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงนำของพระราชทานไปช่วยเหลือราษฎร มักจะเป็นเครื่อง
อุปโภคบริโภค แล้วก็รับสั่งกับข้าพเจ้าว่าการช่วยเหลือแบบนี้
เป็นการช่วยเหลือเฉพาะหน้า ซึ่งไม่สำคัญ ช่วยเขาไม่ได้จริงๆ
ไม่เพียงพอ ทรงคิดว่าทำอย่างไรจึงจะช่วยเหลือชาวบ้านเป็น
ระยะยาว คือ ทำให้เขามีหวังที่จะอยู่ดีกินดีขึ้น ลูกหลานได้เข้า
โรงเรียนได้เรียนหนังสือ ซึ่งในเรื่องนี้รัฐบาลได้พยายามส่งเสริม
อยู่แล้ว เขาเพิ่มโรงเรียนขึ้นอย่างสม่ำเสมอ แต่ชาวบ้านชาวไร่
บอกว่าเขาส่งให้ลูกไปเรียนหนังสือไปเข้าโรงเรียนไม่ได้ เพราะ
ต้องอาศัยลูกเป็นกำลังช่วยกันทำมาหากิน ดังนั้น จะพบเด็กที่
อยู่ในวัยเรียนแล้วไม่ได้เรียนหนังสืออีกมาก ส่วนมากก็ได้จบ ป.๔
ซึ่งก็น่าเป็นห่วง ด้วยเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงเริ่มคิดหาอาชีพเสริมให้
แก่ครอบครัวชาวบ้านชาวไร่ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็
ทรงหาแหล่งน้ำให้การทำไร่นาของเขา เป็นผลต่อประเทศ
ชาติต่อบ้านเมือง เสด็จพระราชดำเนินไปดูตามไร่ของเขาต่างๆ
ทรงคิดว่านี่เป็นการให้กำลังใจ และที่ทรงให้ข้าพเจ้าดูแลพวก
ครอบครัว ก็เลยเป็นที่เกิดของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ
ถวายชัยมงคล ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๔

“เหตุที่ (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) ทรงวิ่งไปช่วยพัฒนาเพราะเหตุว่าเหนื่อยไม่ได้ พวกเราเหนื่อยไม่ได้ เพราะว่าบ้านเมืองของเรานี้ยังมีคนที่ยากจนและรอความช่วยเหลืออีกมากมายก่ายกอง เพราะฉะนั้นเมื่อใครทำอะไรได้เราก็ควรจะ ทำเพื่อช่วยสนับสนุนให้ประเทศชาติและรัฐบาลมีความมั่นคงยิ่งขึ้น แปลว่าช่วยกันคนละไม้คนละมือ โดยที่ไม่เกี่ยงกัน ช่วยกันทำความดี...”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๒๒

จากแนวพระราชดำริที่ประมวลมาดังกล่าวข้างต้น เป็นเพียงภาพรวมของหลักการพัฒนาในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ได้พระราชทานพระราชดำรัสไว้ในโอกาสต่างๆ ซึ่งใน ส่วนที่ ๓ จะได้กล่าวถึงแนวพระราชดำริและหลักการพัฒนาในด้านต่างๆ โดยละเอียดต่อไป 🌸

พระแม่ของแผ่นดิน

พลากร สุวรรณรัฐ
องคมนตรี

ในมหามงคลสมัยวันที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๔๗ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมายุ ๗๒ พรรษา ได้นำความปลาบปลื้มปีติยินดีมาสู่ ประชาชนชาวไทยอย่างล้นพ้นและพร้อมใจกันถวายพระพร ถวายความจงรักภักดีแต่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐของปวงชนชาวไทย ทรงอุทิศ พระวรกายและพระสติปัญญาบำเพ็ญพระราชกรณียกิจทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งล้วนแล้วแต่ได้สร้าง คุณประโยชน์แก่ประเทศชาติและสร้างความผาสุกให้บังเกิดขึ้นแก่พสกนิกรมากมายสุดที่จะพรรณา

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์นั้น สภาพเศรษฐกิจไทยยังคงบอบช้ำจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ ภาวะความเป็นอยู่ของคนไทยอืดอาดฝืดเคืองพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำริเริ่มกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยเหลือพสกนิกรให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทรงเริ่มเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรทั่วประเทศนับตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๙๘ เป็นต้นมา โดยมีพระราชประสงค์ที่จะทรงทราบความเป็นอยู่ ปัญหาความเดือดร้อน และความต้องการของราษฎรเพื่อจะได้ทรงช่วยเหลือเท่าที่จะทรงสามารถกระทำได้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ติดตามเสด็จพระราชดำเนินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปในทุกถิ่นที่ ด้วยพระวิริยะอุตสาหะสนองงานตามรอยพระยุคลบาท ทำให้ทรงทราบฐานะความเป็นอยู่ ปัญหาและข้อมูลความทุกข์ยากของประชาชนด้วยพระองค์เอง

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงมีขึ้นตรงตามความต้องการพื้นฐานที่แท้จริงของชนบท และเป็นการแก้ไขปัญหาความยากจนที่บรรดานักวิชาการด้านการพัฒนายอมรับยกย่องว่ามีพระอัจฉริยภาพสูงส่งยิ่ง ปัจจุบันมีโครงการ

อันเนื่องมาจากพระราชดำริกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยเฉพาะโครงการส่งเสริมศิลปาชีพ ซึ่งแพร่หลายเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ตามแนวพระราชดำริคนอยู่ร่วมกับป่า เริ่มตั้งแต่โครงการป่ารักษน้ำ บ้านเล็กในป่าใหญ่ โครงการสวนป่าและโครงการศึกษาพันธุ์ไม้ โครงการราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า (รสทป) โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด (ภาคตะวันออก) โครงการสวนพฤกษศาสตร์ จนถึงโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูอาหารช้างป่า โครงการแหล่งผลิตอาหาร ฟาร์มตัวอย่าง วนาคารสมอง ยามชายแดน โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ และโครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล เป็นต้น

ผู้เขียนได้มีโอกาสทำงานสนองพระราชเสาวนีย์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในโครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล ซึ่งโครงการดังกล่าวเกิดขึ้นจากสภาพปัญหาบริเวณพื้นที่ ชายฝั่งทะเลของจังหวัดปัตตานีและจังหวัดนราธิวาส เสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากการ ทำประมงมากเกินไปกำลังการผลิตของทรัพยากรธรรมชาติ โดยไม่เลือกชนิดของสัตว์น้ำ และใช้ เครื่องมือจับสัตว์น้ำที่มีอัตราการทำลายสัตว์น้ำวัยอ่อนสูง เช่น อวนรุน อวนลาก เป็นต้น ทำให้ สัตว์น้ำถูกจับก่อนวัยอันเหมาะสม สร้างความเสียหายให้แก่ระบบนิเวศทางทะเล ทำลายที่อยู่ อาศัยของสัตว์น้ำ ตัวอ่อนและพื้นที่วางไข่ สัตว์น้ำจึงขยายแพร่พันธุ์ได้น้อย

นอกจากนี้ ลักษณะพื้นที่ทะเลของจังหวัดปัตตานีและจังหวัดนราธิวาส ยังเป็น ทะเลเปิด ที่ขาดระบบนิเวศที่เหมาะสมต่อการแพร่ขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำ เช่น แนวปะการัง ชายฝั่งและแหล่งน้ำภายในก็ปราศจากระบบนิเวศที่เอื้ออำนวยต่อการขยายพันธุ์และการเลี้ยง ตัวอ่อนของสัตว์น้ำ เช่น ป่าชายเลน พื้นที่ชุ่มน้ำ และหญ้าทะเล

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ราษฎรบ้านละเวง อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี จึงได้ร่วมกันกราบบังคมทูลขอพระราชทานความช่วยเหลือจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้ทรงพิจารณาช่วยฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำ เนื่องจากปัจจุบันสัตว์น้ำมีจำนวนลดลงเป็นอันมาก โดยที่ราษฎรได้กราบบังคมทูลว่ายินดีที่จะร่วมกันดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ พร้อมกับร่วมกันบริจาคทรัพย์เพื่อดำเนินโครงการด้วย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวพระราชดำริ แนะนำสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้จัดประชุมหารือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องด้านต่างๆ เพื่อเริ่มต้นโครงการ ดังนั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และคณะผู้เชี่ยวชาญจึงได้ประชุมหารือ เพื่อยกร่างโครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล โดยในการนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชเสาวนีย์ให้พิจารณาจัดตั้งสถานีวิจัยและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำขึ้น เพื่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำปล่อยลงสู่ทะเล อันเป็นการฟื้นฟูธรรมชาติ และทำหน้าที่ฝึกอบรมราษฎร ซึ่งอยู่บริเวณใกล้เคียง ให้มีความรู้ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

โครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดปัตตานีและจังหวัดนราธิวาส มีเป้าหมายการดำเนินงานที่สำคัญคือ เพื่อให้ครัวเรือนประมงทะเลชายฝั่งพื้นบ้านในเขตจังหวัดปัตตานีและจังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย ๔ อำเภอ ๖๑ หมู่บ้าน ประมาณ ๗,๙๐๐ ครัวเรือน ได้แก่ อำเภอปะนาเระ อำเภอหนองจิก อำเภอไม้แก่น อำเภอยะหริ่ง อำเภอสายบุรี อำเภอเมืองปัตตานี ซึ่งอยู่ในเขตจังหวัดปัตตานี และอำเภอตากใบ อำเภอเมืองนราธิวาส ในเขตจังหวัดนราธิวาส มีรายได้เพิ่มขึ้นและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พร้อมกับฟื้นฟูระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เช่น ป่าชายเลน แนวหญ้าทะเล และพื้นที่ชุ่มน้ำ ให้มีศักยภาพเป็นแหล่งเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำตามธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสร้างปะการังเทียมให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำและแหล่งทำการประมงชายฝั่ง พื้นที่ประมาณ ๑๐๐ ตารางกิโลเมตร

โครงการนี้มีวิธีการดำเนินงานโครงการโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในพื้นที่ที่มอบหมาย รวมไปถึงเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในบริเวณแหล่งประมง ให้นักท่องเที่ยวได้ดำน้ำดูปะการัง ตกปลา เพื่อให้ชาวประมงมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการให้เช่าเหมาเรือ การนำเที่ยว การขายของที่ระลึก และผลิตภัณฑ์ประมงอีกด้วย

ขั้นตอนในการดำเนินโครงการเริ่มจากการคัดเลือกพื้นที่ดำเนินการหรือหมู่บ้านเป้าหมาย โดยการให้ชาวประมง ร้องขอความช่วยเหลือผ่านความเห็นชอบจากองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่นั้นๆ และเสนอขอของบประมาณจากจังหวัด ส่วนการกำหนดจุดพื้นที่วางปะการังเทียม ต้องได้รับความเห็นชอบจากราษฎรและชาวประมงในพื้นที่ อบต. ตลอดจนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กองทัพเรือ กรมเจ้าท่า กรมประมง เป็นต้น

สำหรับการเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำได้ขยายศักยภาพของสถานีวิจัยและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทะเลที่มีอยู่เดิม ๒ แห่ง เพื่อเพิ่มการเพาะขยายพันธุ์ เช่น ปลาทะเล ปลาน้ำกรวย กุ้ง ปู และ หอย เป็นต้น นอกจากนี้ยังดำเนินการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำที่ผลิตได้จากสถานีวิจัยและเพาะเลี้ยง สัตว์ทะเล และจากหน่วยเพาะพันธุ์สัตว์น้ำต่างๆ ของกรมประมงในพื้นที่ที่ดำเนินการ ได้แก่ บริเวณที่วางปะการังเทียม บริเวณพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการแพร่ขยายพันธุ์สัตว์น้ำ ตลอดจนมีการ ติดตามและประเมินผลการเพิ่มผลผลิตของสัตว์น้ำอย่างต่อเนื่อง

ในด้านการฟื้นฟูระบบนิเวศสัตว์น้ำ ได้ดำเนินการจัดสร้างและปล่อยปะการังเทียมชนิดต่างๆ เช่น ตู้สินค้าน้ำไฟเก่า (ซึ่งนับว่าเป็นแห่งแรกของประเทศไทย) แห่งคอนกรีต ท่อระบายน้ำ ซากเรือ ยางรถยนต์ ซึ่ง ตามความเหมาะสมของระดับความลึกของน้ำทะเล พื้นฟูระบบนิเวศ ชายฝั่ง โดยการปลูกป่าชายเลน ป่าชุ่มน้ำ หญ้าทะเล และเปิดช่องระบายน้ำถาวรของแหล่งน้ำ ภายในเพื่อให้มีน้ำถ่ายเทไหลเวียนได้ตลอดปี รวมไปถึงการเบี่ยงเบนทางน้ำจากพรุหรือน้ำเสีย จากเมืองไม่ให้ระบายผ่านแหล่งน้ำภายในได้

ในส่วนของการจัดการทรัพยากรประมงได้มีการดำเนินการอย่างเข้มงวดจริงจังกับการ กำหนดแนวเขต ๓,๐๐๐ เมตรจากชายฝั่ง ไม่ ให้เรืออวนลาก เรืออวนรุน เข้ามาทำประมง และแนวเขต ๑๐ กิโลเมตรจากชายฝั่ง ไม่ให้ เรือปั่นไฟเข้ามาทำประมงโดยเด็ดขาด และให้ เปลี่ยนเครื่องมือประมงจากอวนลอยไหลมา เป็นเครื่องมือประจำที่เรืออวนติดแทน จัดตั้ง กลุ่มชาวประมงทุกหมู่บ้าน เพื่อให้มีส่วนร่วม ในการจัดการทรัพยากรประมง ปรับปรุง

กฎหมายเพื่อให้เกิดกติกาที่เป็นธรรมและเหมาะสมต่อทรัพยากรประมงในพื้นที่ ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งกำหนดให้หน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ออกลาดตระเวนเพื่อให้การทำประมงอยู่ในกรอบของกฎหมายและกติกาที่กำหนดโดยมอบหมายให้กรมประมงและหน่วยทหารนาวิกโยธิน ค่ายจุฬารภรณ์ เป็นผู้ดำเนินการ

โครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดปัตตานีและจังหวัดนราธิวาส เป็นตัวอย่างหนึ่งของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ช่วยฟื้นฟูทรัพยากรประมง และสภาพแวดล้อมชายฝั่งทะเลให้ฟื้นคืนความอุดมสมบูรณ์ ทำให้ชาวประมงชายฝั่งในพื้นที่โครงการมีอาชีพที่

มั่นคงและมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งยังเสริมสร้างความสามัคคีระหว่างราษฎรกับหน่วยงานราชการในการร่วมกันแก้ไขปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม พร้อมกับช่วยปลูกฝังจิตสำนึกของคนในพื้นที่ให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณอันใหญ่หลวงต่อพสกนิกร โดยพระราชทานชีวิตใหม่ให้ราษฎรอยู่ดีมีสุขด้วยพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อม และพระบารมียังได้แผ่ไพศาลคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติของผืนแผ่นดินไทยให้ฟื้นคืนสู่ความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งกำเนิดแห่งสรรพชีวิตทั้งมวลที่เกื้อกูลกันอย่างสมดุล และเอื้ออำนวยประโยชน์สุขแก่ปวงชนชาวไทยอย่างยั่งยืน พระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมดังกล่าวมานี้ จึงเปรียบประดุจดั่ง “**พระแม่ของแผ่นดิน**”

ดูจสายใยแห่งแผ่นดิน

ท่านผู้หญิงจรงจิตต์ ทีชะระ
รองราชเลขาธิการในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงสนพระราชหฤทัยศึกษางานศิลปะอย่างจริงจังและสม่ำเสมอมาเป็นเวลาช้านาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานหัตถกรรม ซึ่งเป็นศิลปะพื้นบ้าน จากการที่ได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ทรงพบว่า คนไทยในทุกภาคมีความถนัดทางงานฝีมือเป็นอย่างมาก ในหลายท้องถิ่นมีช่างฝีมือเป็นเลิศซึ่งสืบทอดงานศิลปะจากบรรพบุรุษ แต่ศิลปะอันทรงคุณค่า

เหล่านี้กำลังเสื่อมสูญไป เพราะขาดการส่งเสริมและสนับสนุน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักในคุณค่าของศิลปะประจำชาติ จึงมีพระราชดำริให้ฟื้นฟู ส่งเสริม และธำรงรักษางานศิลปะไทยโบราณไว้ให้คงอยู่ตลอดไป และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ก่อตั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถขึ้นในเขตพระราชฐาน สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต และพระราชฐานในต่างจังหวัด

จุดประสงค์ของการก่อตั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพนั้น **ความตั้งพระราชหฤทัยเริ่มแรก** คือ มีพระราชประสงค์จะทรงช่วยเหลือราษฎรที่มีความเดือดร้อนจากปัญหาการทำมาหากิน ประกอบกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีแนวพระราชดำริพระราชทานไว้ว่า

**“การเอาของมาแจกเป็นการช่วยเหลือเฉพาะหน้าเท่านั้น
ยังไม่ได้ช่วยให้เขาดีขึ้น ทำอย่างไรถึงจะให้เขาช่วยเหลือตนเอง
ได้ในระยะยาว”**

จากพระราชาบายในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนี้เองทำให้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริที่จะช่วยให้ชาวบ้านมีอาชีพเสริม เพื่อจะได้เป็นรายได้เสริม ด้วยทอดพระเนตรเห็นราษฎรไทยมีความทุกข์ยากในทุกหัวระแหง เนื่องจากสภาพดินฟ้าอากาศแปรปรวน จากการตัดต้นไม้ทำลายป่า ความชุ่มชื้นในพื้นดินหายไป ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ขาดการศึกษา สุขภาพอนามัยเสื่อมโทรม ไม่มีเงินที่จะจ่ายค่ายารักษาโรค อีกทั้งไม่สามารถจะส่งเสียเลี้ยงดูลูกหลานให้ได้เรียนสูงๆ เป็นวัฏจักรแห่งชีวิตของชาวบ้านที่ต้องได้รับการเยียวยา

ด้วยน้ำพระราชหฤทัยที่เปี่ยมด้วยพระเมตตาต่อพสกนิกร ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเคียงข้างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปในทุกถิ่นที่ ด้วยพระวิริยะอุตสาหะที่จะทรงรับสนองพระราชดำริในด้านต่างๆ เริ่มตั้งแต่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรทั่วประเทศ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๘ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคแรกที่เสด็จพระราชดำเนินไปถึง การคมนาคมในสมัยนั้นแสนทุรกันดาร แต่ก็มิได้ทรงย่อท้อต่อความยากลำบาก ทรงฟันฝ่าอุปสรรคเข้าไปให้พสกนิกรทั้งหลายได้ชื่นชมพระบารมี

และขจัดทุกข์ภัยนานาที่เข้ามาแผ้วพานชีวิต มีพระชัตติยมานะเสด็จพระราชดำเนินจนครบทุกภูมิภาคในเวลาต่อมา ด้วยเหตุนี้ทำให้ทรงพบปัญหา ข้อเท็จจริงและความทุกข์ยากของประชาชนด้วยพระองค์เอง และทรงพบว่าราษฎรที่มารอเฝ้าฯ รับเสด็จต่างแต่งกายด้วยผ้าใหม่ ถือตะกร้าสานซึ่งเป็นวิถีชีวิตของราษฎรเหล่านั้น ทรงสังเกตเห็นถึงจุดเด่นของราษฎรที่มีฝีมือทางศิลปะ จึงรับสั่งถามถึงราษฎรเหล่านั้นว่า

“เขาทำอะไร เขาทำในครัวเรือน ในบ้านเขา ทำไว้ใช้หรือทำให้ลูก”

ทรงซักถามอย่างละเอียด ให้ได้มาซึ่งข้อมูล เพื่อที่จะทรงใช้ประกอบการส่งเสริมและสนับสนุนให้ราษฎรได้มีอาชีพเสริมตรงกับความสามารถของเขาเหล่านั้น

สืบเนื่องจากการนี้ทรงเริ่มโครงการศิลปอาชีพอย่างจริงจัง โดยเริ่มจากงานทอผ้าไหมทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยทรงพบว่าราษฎรในภูมินาคนั้นปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และทอผ้าไหมไว้ใช้ในครัวเรือน จึงทรงสนับสนุนให้ราษฎรเหล่านั้นทำมากขึ้น เพื่อให้งานศิลปอาชีพเป็นงานที่เสริมเพิ่มรายได้จากงานอาชีพหลัก เมื่อเกิดภาวะน้ำท่วม หรือในฤดูแล้งทำนา ทำไร่ ปลูก

พืชผัก ไม่ได้ผล ก็จะมีรายได้จากงานศิลปะ แทนที่จะว่างงาน หรือออกไปรับจ้างตามเมืองใหญ่ๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมา จึงทรงหยิบบางงานที่ชาวบ้านทำเป็นอยู่แล้วในครัวเรือน ตามท้องถิ่นของตน มาส่งเสริมให้ทำเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งเกิดเป็นงานศิลปะประเภทต่างๆ กระจายอยู่ทั่วประเทศ

ทรงเริ่มจากผ้าไหมมัดหมี่ ที่เห็นชาวบ้านมัดย้อมโดยใช้ภูมิปัญญาของเขาเอง ไม่มีตำราที่ใดเขียนไว้ เห็นต้นข้าวก็มัดเป็นลายขึ้นมา เห็นต้นไม้ ดอกไม้ เขาก็มัดเส้นไหมแล้วย้อมออกมา เรียกชื่อต่างๆ กัน นอกจากนั้นยังมีผ้าไหมลายลูกแก้ว ซึ่งเป็นผ้าที่ยักดอกลายในตัว มีโครงสร้างกระรอก ผ้าขิดไหม ผ้าแพรวา ผ้าลายเกล็ดเต่า ลายราชวัตร หลากหลายไปหมด เรียกว่าภูมิปัญญาของชาวบ้านไทยมีมากมาย ซึ่งสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน จากยายมาสู่แม่ จากแม่มาสู่ลูก ซึ่งไม่มีการจัดทำตำราเอาไว้ แต่เป็นการถ่ายทอดงานศิลปะเหล่านั้นในครัวเรือน ทำให้เห็นได้ว่างานศิลปะนอกจากจะทำให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการมีรายได้เสริมแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์งานศิลปะต่างๆ ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านให้คงไว้คู่แผ่นดินด้วย

สำหรับภาคใต้จะมีผลิตภัณฑ์ย่านลิเภา ซึ่งเดิมเขาทำเป็นเครื่องใช้ เช่น ตะกร้า กระจงนกระบุง เป็นต้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้การสนับสนุนพร้อมทั้งสอนวิธีการเก็บที่ถูกต้องให้แก่ราษฎร เนื่องจากเป็นสิ่งที่ยากและต่อไปในอนาคตจะได้มีการสืบทอดได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งหลักการในการสนับสนุนศิลปาชีพทุกประเภทนั้น จะทรงนึกถึงวัตถุประสงค์เป็นสำคัญ ซึ่งบางครั้งจะต้องเอามาจากป่า เช่น เถาวัลย์ที่อยู่ตามธรรมชาติ

หรืออยู่ในสวนยางที่ต้องถางทิ้ง แม้กระทั่งอยู่ในชายป่าซึ่งชาวบ้านเดินเข้าไปแล้วนำออกมาได้ จะทรงสอนวิธีการเก็บแก่ชาวบ้านด้วย อาทิ ย่านลิเภาต้องเก็บเฉพาะเส้นที่ใช้ได้ อย่าเอามาทั้งกอ มิฉะนั้นชาวบ้านก็จะเก็บมาทั้งหมดแบบถอนรากถอนโคนซึ่งเป็นวิธีที่ผิด และต่อไปจะหายากขึ้น ซึ่งก็เป็นจริงตามที่ทรงคาดคะเนไว้ ปัจจุบันชาวบ้านบอกว่า ต้องเดินเข้าไปในป่าลึกจึงจะมีย่านลิเภาและหายากมากขึ้น จะเห็นได้ว่าพระองค์มีสายพระเนตรที่ยาวไกล ทรงเล็งเห็นถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทรงพยายามช่วยเหลือและแนะนำให้ชาวบ้านได้รู้คุณค่าของสิ่งที่มีอยู่และควรจะต้องช่วยกันดูแลรักษาให้คงอยู่ตลอดไป นอกจากนี้ยังทรงพระราชดำริไปถึงการถ่ายทอดความรู้ที่ควรจะได้รับ การสืบทอด ทรงคัดเลือกครูที่จะสอนศิลปาชีพจากชาวบ้านธรรมดาๆ ซึ่งเป็นผู้เฒ่า เป็นผู้รู้ในท้องถิ่นนั้น ให้เป็นครูสอนคนรุ่นใหม่ๆ ต่อไป

ภาคเหนือ ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขา มีทั้งม้ง เย้า กะเหรี่ยง ลีซอ มูเซอ ซึ่งเขาสามารถตกแต่งเสื้อผ้า เครื่องใช้ เครื่องเงิน ผ้าปักต่างๆ ได้ดีและมีวิธีการที่ไม่เหมือนกัน ทรงช่วยเหลือและให้ทำงานศิลปาชีพ เมื่อว่างจากการทำไร่ทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลัก ก็จะมาทำงานศิลปาชีพซึ่งทำให้มีงานทำและมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงคุ้นเคยกับเรื่องผ้ามานาน เริ่มแรกที่ข้าพเจ้าได้เข้ามาทำงานถวายในกองราชเลขาธุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ท่านผู้หญิงสุประภาดา เกษมสันต์ ราชเลขาธุการในพระองค์ฯ นำคณะออกทำงาน จะทรงสอนวิธีดูผ้าไหมว่าดูอย่างไร ผ้าไหมอย่างใดถึงจะเป็นผ้าไหมชั้นดี และชาวบ้านปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอย่างไร วิธีการสาวไหม ไหมชั้นนอก และไหมชั้นในที่เรียกว่า **ไหมน้อย**

ซึ่งเป็นไหมยอดเยี่ยมของไทย ไหมไทยไม่เหมือนต่างประเทศอย่างไร ลวดลายชนิดไหนเป็นลายโบราณ และลายสมัยใหม่แบบไหนทำได้ง่าย-ยากต่างกันอย่างไร จะทรงสอนคณะที่ออกไปทำงานอย่างละเอียดทำให้เราได้มีความรู้ความชำนาญมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ที่สำคัญทรงเป็นผู้นำและใช้ของไทย ดังจะเห็นได้จากภาพเก่าๆ ซึ่งทรงพระภูษาที่เป็นผ้าไหมพื้นบ้าน ผ้าไหมมัดหมี่ ทรงมานานแล้ว ตั้งแต่ยังเป็นพระคู่หมั้น ประทับที่ตำหนักที่เทเวศร์ โปรดผ้าไหมไทยมากและมีได้โปรดอย่างเดียวแต่จะทรงรอบรู้ในเรื่องนั้นๆ อย่างลึกซึ้งและจะทรงศึกษาด้วยพระองค์เองเสมอ เช่น ครั้งหนึ่งเกี่ยวกับย่านลิเภา ทรงสนพระราชหฤทัยมากจึงโปรดให้หาครูหรือชาวบ้านที่เก่ง เวลาที่ประทับทรงงานจะทรงซักถามจากชาวบ้าน และทรงสอนผู้ตามเสด็จด้วยว่า

“ชาวบ้านเขาเก่งนะ เพราะฉะนั้นเราไม่ต้องไปสอน
อะไรเขาเลย เวลาไปเยี่ยมชาวบ้านแล้วเห็นเขาทอผ้า จักสาน
ทำงานฝีมือของเขานั้น ให้ลองคุยกับเขาว่าทำอะไร มีวิธี
อย่างไร”

เหนือสิ่งอื่นใดทรงห่วงใยในทุกข์สุขของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง ทุกครั้งที่มีโอกาสได้
ซักถามชาวบ้าน จะรับฟังถึงเรื่องสุขภาพอนามัย ชีวิตความเป็นอยู่ การดำรงชีวิต มีวิธีการ
ในการช่วยเหลือตัวเองเบื้องต้นอย่างไร การใช้สมุนไพร ต้นไม้ ใบไม้ เพื่อช่วยเหลือตนเองยาม
เจ็บป่วย ในเรื่องนี้จะมีการรับฟังเสมอว่า

“ให้จดเอาไว้เพื่อเป็นความรู้ ชาวบ้านเขาเก่ง เขาไม่ต้องเรียนชีวะ ไม่ต้องเรียนอะไรต่างๆ แต่เขาสามารถจะรู้ว่าเขาจะเอาอะไรมาผสมอะไรแล้วออกมาเป็นสิ่งที่เขาใช้ประโยชน์”

ทรงยกย่องชาวบ้านเสมอ และรับสั่งกับข้าราชการบริพารเสมอว่า

“เรียนรู้จากชาวบ้านเถอะ เขาเป็นครูที่ดี”

นอกจากการส่งเสริมอาชีพให้แก่ราษฎรแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ยังทรงมีความรักในแผ่นดิน รักในงานศิลปะของไทย ดังที่มีรับสั่งเสมอว่า

“พวกเราเกิดมาแล้วในชาติหนึ่ง เราก็น่าจะทำอะไรที่เป็นประโยชน์แก่คนอื่น และเป็นประโยชน์แก่แผ่นดิน”

การทรงงานด้านศิลปาชีพได้ช่วยให้ราษฎรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เรียกได้ว่าทรงบรรลุป้าหมาย เห็นได้จากเมื่อเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรและมีราษฎรมาเข้าเฝ้าฯ พร้อมกับกราบบังคมทูลว่า ลูกเรียนจบแล้ว จบจากสถาบันราชภัฏ จบมหาวิทยาลัย ซึ่งการศึกษาของลูกนั้นได้จากเงินทอผ้าไหมที่ทอมาส่งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ จนกระทั่งลูกเรียนจบ แต่เขาก็จะยังคงทำผ้าไหมต่อ เป็นความซาบซึ้งในน้ำพระราชหฤทัย และความมกตัญญูของราษฎร ทำให้สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงปลื้มพระราชหฤทัยว่างานของพระองค์สำเร็จประโยชน์จริงๆ ขณะเดียวกันงานศิลปะเหล่านี้ก็ได้อยู่คู่แผ่นดินไทย ไม่สูญหายไปไหน ในอดีตมีแต่คนเฒ่าคนแก่เท่านั้นที่ทอผ้า เช่นทำผ้าแพรวาไหมอยู่หมู่บ้านเดียว ทำยากมาก ผู้สูงอายุเท่านั้นที่จะทำ สาวๆ ไม่มีใครทำเลย แต่เดี๋ยวนี้

หนุ่มสาวหันมาทอผ้าแพรวา ต้องเรียกว่าหนุ่มด้วยเพราะผู้ชายก็ทำ ทอผ้าแพรวาใหม่กันทั้งนั้น และที่สำคัญจะทำด้วยวิธีโบราณ แม้ว่าขณะนี้จะลัดชั้นตอนไปบ้าง แต่งานที่ได้มีรูปแบบเขาก็ยังคงทำอยู่ เพราะฉะนั้นศิลปะท้องถิ่นจะไม่สูญหายไปไหน อย่างงานถมทอง แกะสลัก งานปักผ้าแบบไทย ซึ่งเป็นงานศิลปะใช้ฝีมือยังคงอยู่กับแผ่นดิน สะท้อนให้เห็นว่าทรงมีความละเอียดอ่อน ทรงสอนและสอดแทรกความรู้และรายได้ให้แก่ราษฎรไปพร้อมๆ กัน นับเป็นการสืบสานงานศิลปะให้คงอยู่คู่แผ่นดินไทยโดยแท้

ในการทำงานศิลปะ **ราษฎรได้เรียนรู้วิธีการทำงานอย่างหนึ่ง คือ ต้องมีความซื่อสัตย์** ต้องทำงานออกมาให้ดี ให้สวย เนื่องจากถ้าทำไม่ดี จะไม่สามารถขายได้ พร้อมกันนี้ได้สอดแทรกความรักในงานศิลปะ หากงานชิ้นใดมีความยาก ราษฎรต้องใช้เวลา นาน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถจะพระราชทานเงินให้ล่วงหน้า เพื่อที่ราษฎรจะได้ไม่ต้องไปกังวลเรื่องการทำมาหาเลี้ยงครอบครัว ทำให้สามารถทำงานที่ละเอียดและมีความยุ่งยากได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ราษฎรยังได้เรียนรู้ว่าการผลิตงานที่ดีจะทำให้ได้ราคาแพง และในครั้งต่อไปก็ต้องทำให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปอีก นี่คือนโยบายของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถพระราชทานแก่ราษฎรเสมอมา แม้แต่ในเรื่องของการตลาด จะทรงดูแลรับซื้อทั้งหมด ทรงสนับสนุนอย่างครบวงจรเบ็ดเสร็จ ราษฎรสามารถจัดส่งงานศิลปะของตนยังศูนย์ศิลปะที่มีอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ หรือส่งทางพัสดุ ไปรษณีย์ไปยังสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลและจัดส่งเงินให้ตามคุณภาพของชิ้นงานนั้นๆ นอกจากนั้นในการเสด็จแปรพระราชฐานไปยังพระตำหนักในภูมิภาคต่างๆ ราษฎรจะมาคอยเข้าเฝ้าฯ และถวายงานให้ทอดพระเนตร ซึ่งก็จะได้รับพระราชทานเงิน ราษฎรส่วนใหญ่มีความพอใจและตั้งใจทำงานให้ออกมาดีที่สุด จะเห็นได้ว่าปัจจุบันราษฎรสามารถทำได้ดีสวยงาม มีลวดลายที่งดงาม นับได้ว่าภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นสิ่งยอดเยี่ยมที่สุด

ด้วยพระมหากรุณาธิคุณต่อพสกนิกรไทย นอกจากจะทรงส่งเสริมอาชีพให้แก่ราษฎรแล้วยังทรงใช้ผลิตภัณฑ์ที่ชาวบ้านทำอีกด้วย เดิมชาวบ้านไม่ค่อยเชื่อว่า จะทรงใช้ กราบบังคมทูลว่าเป็นผ้าบ้านนอก ผ้าชาวบ้าน รับสั่งว่า

**“ผ้าไทยเป็นของโก้ เป็นของสวย แต่ชาวบ้านนุ่งทำนา
ใช้ในชีวิตประจำวัน แต่คนในกรุงเขานุ่งสำหรับไปงาน”**

รับสั่งกับชาวบ้านว่า **“ทอมา
เถอะจะใช้”** พร้อมทั้งพระราชทานแก่ทูต
กระหม่อมแต่ละพระองค์เพื่อทรงใช้ด้วย
และทรงชักชวนข้าราชการบริพารผู้ที่ทรงรู้จัก
คุ้นเคยให้หันมาใช้ผ้าไหมไทยทุกคน จน
กระทั่งปัจจุบันได้มีการส่งเสริมและสนับสนุน
ให้ใช้ผ้าไทยกันอย่างแพร่หลาย

ขณะเดียวกันเมื่อมีพระราชกิจที่ต้องเสด็จไปยังต่างประเทศ จะทรงนำงานศิลปาชีพไปด้วยทุกครั้ง รับสั่งว่า

**“เป็นโอกาสอันดีที่จะได้นำงานฝีมือ
ต่างๆ ของคนไทยไปอวดแก่สายตาชาวโลก”**

แม้บางครั้งจะไม่ได้จัดนิทรรศการ แต่เวลามีงานพระราชทานเลี้ยงแขกต่างประเทศทั้งในและนอกประเทศ จะทรงนำงานศิลปาชีพประดับบนโต๊ะเสวย เป็นไม้แกะสลัก เป็นปกเมนู เป็นตุ๊กตามงกุฏ เป็นนกยูง เป็นเครื่องเงินเครื่องทองวางประดับ มีดอกไม้ประกอบอยู่บนโต๊ะเสวย ฉะนั้นแขกต่างประเทศที่มาร่วมโต๊ะเสวย หรือมาร่วมในงานพระราชทานเลี้ยง พอได้เห็น ก็จะตื่นเต้น จะรับสั่งว่า

**“นี่เป็นงานฝีมือของชาวบ้านไทย
จากลูกหลานชาวนา ชาวไร่ ที่นำมาฝึกให้เขาทำ”**

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงชักชวนชาวบ้านให้ทอผ้าไหมที่สวยงามตามแบบโบราณและพระราชทานกำลังใจที่จะให้ทำออกมาสวยๆ โดยจัดให้มีการประกวดผ้าไหมเป็นประจำทุกปี เมื่อเสด็จฯ ไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดให้มี

การพระราชทานรางวัลแก่ราษฎรที่มีฝีมือ โดยการนำผ้าไหมหลากชนิดมาจัดแสดงที่ลานคำหอม ซึ่งเป็นสถานที่ที่งดงาม มีการจัดการแสดงแบบเสื้อที่ตัดเย็บมาจากผ้าไหมที่ชาวบ้านทอ ทำให้เป็นที่โด่งดังไปทั่วโลก ชาวต่างประเทศหลายคนได้ยินกิตติศัพท์ และขอพระราชทานมาร่วมงานนี้มากขึ้นทุกครั้ง ล่าสุดเมื่อครั้งที่เสด็จฯ สหรัฐอเมริกามีชาวต่างประเทศขอพระราชทานมาในงานนี้อีกเช่นกัน

สำหรับโรงฝึกศิลปาชีพสวนจิตรลดา นั้นจะรับนักเรียนโดยจัดเป็นกลุ่มของงานซึ่งสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จะทรงเลือกนักเรียนจากราษฎรที่ยากจนหรือมีลูกมาก โดยทรงขอลูกเขามาหนึ่งหรือสองคน ซึ่งเรียนจบชั้นบังคับของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว และต้องไปรับจ้างหรือวิ่งเล่นชนๆ อยู่ หรือบางครั้งก็ไม่สามารถส่งลูกให้เรียนหนังสือได้ จะทรงขอมาแล้วให้ที่พัก ฝ่ายชายมีหอพัก ฝ่ายหญิงพระราชทานที่พักในวังหลวง แล้วมาฝึกงานที่โรงฝึกศิลปาชีพสวนจิตรลดา ซึ่งมีทั้งหมด ๒๖ แผนก บางครั้งทรงกำหนดว่าให้คนนี้เรียนเครื่องเงิน

คนนี้เรียนแกะสลักไม้ คนนี้เรียนวาดรูป อีกคนเรียนจักสาน เป็นต้น โรงเรียนศิลปอาชีพสวนจิตรลดา มีนักเรียนประมาณ ๖๐๐ คน บางคนเดินไม่ได้ต้องนั่งรถเข็น แต่แขนเขายังดี สมองเขายังดี จะทรงนำมาฝึกงานศิลปอาชีพ ซึ่งเขาก็ทำได้ดีมาก ผลงานที่ทำออกมาก็เป็นที่ต้องการ เวลาว่างก็นำผลิตภัณฑ์ศิลปชีพเหล่านี้มาเผยแพร่ และมีผู้ให้การสนับสนุนซึ่งเป็นแรงกระตุ้นและสร้างกำลังใจ ทำให้เขามีรายได้และไม่ต้องเป็นภาระของครอบครัวอีกต่อไป เวลานี้เขาสามารถส่งเงินกลับไปช่วยเหลือครอบครัวได้ นับเป็นสิ่งที่น่าภูมิใจยิ่งนัก

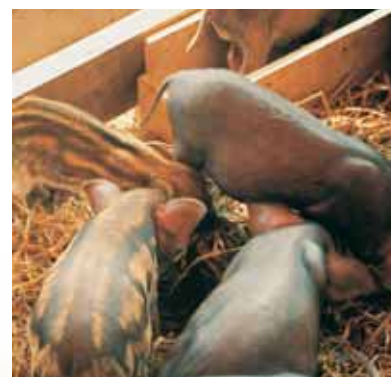
ยิ่งไปกว่านั้นสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีความห่วงใยในทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างยิ่ง ทรงสอนชาวบ้านให้รู้ถึงคุณค่าของป่าไม้ ทรัพยากรที่เรามีอยู่ในผืนแผ่นดิน ความสำคัญของน้ำจืด เราไม่มีหิมะละลายมาเป็นต้นน้ำลำธาร เรามีแต่น้ำจากฝนอย่างเดียว เพราะฉะนั้นป่าที่มีความชุ่มชื้นต้องรักษาไว้ให้ดี ป่าต้นน้ำลำธารจะช่วยดูดซับน้ำ เรามีน้ำใต้ดินก็เพราะว่ามีต้นไม้อุดม ดังนั้นถ้าเราไปถางป่า ทำลายป่าหมด ชีวิตของเรา ลูกหลานเราจะอยู่ได้

อย่างไร การจัดตั้งสถานีเกษตรเกิดขึ้น
เนื่องจากป่าถูกทำลายจากความรู้เท่าไม่ถึง
การณ์ของชาวบ้าน เขาต้องทำมาหากิน
ข้าวที่มีอยู่แปลงน้อยๆ ไม่พอเพียง ต้อง
บุกเบิกไปเรื่อยๆ เมื่อบุกเบิกแล้วปลูกข้าวไม่ได้
ต้องไปอีก ๗-๗ ปี ถึงจะกลับมาที่เดิม
ในปีที่ ๗ เพราะฉะนั้นป่าที่ถูกถางออกไป
ต่อหนึ่งครอบครัวเสียหายเท่าไร จึงได้
พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งสถานี
เกษตรขึ้น เพื่อจะหยุดคนเหล่านี้ให้ทำกิน
ในพื้นที่แห่งเดียว โดยให้การสนับสนุน
เทคโนโลยีสมัยใหม่ อาทิ การปลูกพืช การ
เลี้ยงสัตว์ การประมง โดยมีนักวิชาการ
มาให้คำแนะนำ ขณะเดียวกันชาวบ้านจะ

มารับจ้างทำงาน เมื่อมารับจ้างแล้วได้ทั้งเงินและความรู้ สามารถจดจำไปทำในพื้นที่ของตนเอง
ซึ่งทรงขอร้องว่า มีพื้นที่แค่นี้พอแล้ว ไม่ต้องไปถางเพิ่ม และที่ถางไว้แล้วขอคืนได้ไหม เมื่อชาว
บ้านเห็นประโยชน์จึงคืนพื้นที่ให้แก่แผ่นดิน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าทรงใช้ความพยายามอย่างยิ่งที่จะ
ให้ราษฎรเห็นคุณค่าและรู้ถึงประโยชน์ และหันกลับมาให้ความร่วมมือในการรักษาผืนแผ่นดินให้
คงความสมบูรณ์ดังเดิม

ความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ นับตั้งแต่ที่ได้ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทำให้เห็นถึงน้ำพระราชหฤทัยของทั้งสองพระองค์ว่า ทรงมีความห่วงใยในราษฎรเป็นอันดับหนึ่ง ไม่ว่าจะเสด็จฯ ไป ณ ที่ใดจะทรงเตรียมพระองค์เสมอ ทรงนำสิ่งของต่างๆ ไปพระราชทาน ทรงนึกถึงราษฎรตลอดเวลา ก่อนที่จะเสด็จแปรพระราชฐานไปในทุกพื้นที่ เช่น ภาคเหนือในช่วงฤดูหนาว จะรับสั่งว่า

**“ต้องเตรียมของ ผ้าห่ม เสื้อกันหนาว สำหรับทั้งเด็ก
ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ รวมถึงยารักษาโรคต่างๆ”**

พร้อมกับทรงเตรียมพระองค์ที่จะเตรียมงาน และทรงกำชับว่า มีสิ่งของใดบ้างที่จะนำไปให้ชาวบ้าน เพราะว่าอากาศหนาว น้ำมัน ยาอะไรบ้างที่จะไปหา บางทีผิวแห้ง เพราะมีอากาศหนาว รถที่จะใช้ในการตามเสด็จ ตรวจเช็คสภาพดีหรือยัง เพราะทางภาคเหนือต้องขึ้นเขา ลงห้วย เส้นทางกันดาร ลำบาก ไปภาคใต้ก็เหมือนกัน ฝนตก เสื้อกันฝนได้สั่งตัดเย็บเตรียมเอาไว้

ล่องหน้าเลย รับผิดชอบไว้ล่องหน้าเป็นเดือนๆ นอกจากนี้ยังทรงนึกถึงผู้ที่มาช่วยจากหน่วยงานอื่นๆ ด้วย เช่น ตำรวจหรือทหารที่มาถวายอารักขาอยู่ข้างทาง เขาต้องยื่นถวายอารักขาระหว่างเส้นทางเสด็จฯ ทางรถยนต์ เขาเปียกฝน ก็จะมีพระราชเสาวนีย์ให้ตัดเสื้อกันฝนสำหรับไปพระราชทาน

ทรงละเอียดอ่อนและมีพระเมตตาสูง ขณะที่เสด็จฯไปทรงเยี่ยมราษฎรในทุกภูมิภาคนั้น จะไม่ทรงนึกถึงพระองค์เองเลย ไม่ว่าจะเย็น ค่ำอย่างไร แม้จะถึงเวลาเสวยพระกระยาหารก็ตาม มิได้ทรงเป็นกังวล แต่จะทรงห่วงราษฎรเป็นอันดับแรก จะพระราชทานอาหารแก่ชาวบ้านที่มารอเฝ้าฯ จนเป็นกิจวัตร ทุกครั้งที่เสด็จฯ ไป เมื่อถึงเวลา ๖ โมงเย็นจะมี

อาหารมาแจกชาวบ้าน รับสั่งว่า “ชาวบ้านเขาตื่นแต่เช้ามีด พอเวลา ๕ โมง ๖ โมงเย็น ได้เวลารับประทานอาหารของเขาแล้ว เขาก็ต้องรับประทาน” ซึ่งข้าพเจ้าเองยังไม่ทันนึกถึงเรื่องนี้เลย แต่ก่อนที่จะมาทำงานถวาย จะเห็นพระองค์เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎร จากข่าวโทรทัศน์หรือหนังสือพิมพ์บ้าง แต่เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เข้ามาทำงานถวาย ได้เห็นถึงเบื้องหลังการเสด็จฯ ว่าได้พระราชทานพระราชดำริแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกครั้งทุกเรื่องด้วยพระเมตตา อันนี้เป็นสิ่งซึ่งข้าพเจ้ามีความประทับใจมาก พระองค์ทรงเป็นสมเด็จพระบรมราชินีนาถยังทรงให้ความสำคัญในเรื่องเหล่านี้ แสดงว่าในพระราชหฤทัยมีแต่ความห่วงใยในพสกนิกรและทรงเอื้ออาทรต่อสรรพชีวิตอย่างมีอาหาหาไต่เปรียบได้

ทั้งหมดนี้เป็นเพียงบางส่วนของที่มีโอกาสถ่ายทอดถึงพระมหากษัตริย์คุณและน้ำพระราชหฤทัยจากพระเมตตาที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงมีต่ออาณาประชาราษฎร์ ดังทรงเป็นสายใยแห่งแผ่นดินที่นำความร่มเย็นเป็นสุขมาให้พสกนิกร ควบคู่กับการพัฒนา และความคงอยู่ของทรัพยากรคู่ผืนแผ่นดินไทยตลอดไป 🌸

ขาดทุนของฉันคือกำไรของแผ่นดิน

สหัส บุญญาวิวัฒน์

ผู้ช่วยเลขาธิการพระราชวังฝ่ายกิจกรรมพิเศษ

เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรชาวไทยภูเขาที่บ้านขุนแปะ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ณ จุดนี้ได้มีราษฎรชาวไทยภูเขา จำนวนประมาณ ๒๐๐ - ๓๐๐ คน มาเข้าเฝ้าฯ และขอพระราชทานความช่วยเหลือ ของงานทำ ด้วยพวกเขาเป็นชาวไทยภูเขาที่เคยติดยาเสพติด แต่ขณะนี้ได้รับการบำบัดให้เลิกยาเสพติดแล้ว และสัญญาว่าจะเลิกเกี่ยวข้องกับยาเสพติด แต่ขณะนี้พวกเขาไม่มีงานทำ ไม่มีใครมาจ้างพวกเขาทำงาน เข้าใจว่าคงจะไม่มี

ใครกล้าไปจ้างพวกนี้ทำงาน อาจจะไม่เชื่อใจว่าเลิกเสพยาเสพติดจริง พระองค์มีรับสั่งว่า พวกเขาสัญญากับพระองค์แล้วว่า ได้เลิกเสพยาเสพติดแล้วจริงๆ และมาของานพระองค์ทำ “**ฉันเป็นพระราชินี เขามาของานฉันทำ ฉันต้องหางานให้พวกเขาทำ**” แล้วมีพระราชเสาวนีย์ ให้ข้าพเจ้าพร้อมด้วย ม.ล. อนุพร เกษมสันต์ และคณะออกไปหาพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกับ หมู่บ้านของพวกเขา พระองค์จะทำฟาร์มตัวอย่าง ให้มีการ ปลูกพืชผัก พันธุ์ไม้ผลชนิดต่างๆ ให้มีการเลี้ยง ปศุสัตว์ เป็ด ไก่ หมู เลี้ยงปลา เป็นต้น หรือ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ อะไรก็ได้ที่สามารถเลี้ยง ได้ ที่จะเป็อาหารแก่ชุมชน และให้พวกเขา ที่เลิกยาเสพติดและมาขอพระองค์ ทำงานมารับจ้างทำงาน

ข้าพเจ้าและคณะได้ออกเดินทาง โดยเฮลิคอปเตอร์ของกองทัพภาคที่ ๓ เพื่อไปหาพื้นที่ และนับว่าเป็นโชคดีที่สามารถหาพื้นที่ได้ที่บ้านขุนตะเต หมู่ที่ ๕ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง ซึ่งอยู่ห่างจากบ้านขุนแปะประมาณ ๑๐ กิโลเมตร และ

ชาวเขาในหมู่บ้านนี้ก็หมู่บ้านหนึ่งที่ได้ไปเข้าเฝ้าฯ ของนางพระองค์ท่าและพวกเขาได้จัดเตรียมพื้นที่ที่เป็นสาธารณประโยชน์สำหรับเลี้ยงสัตว์ของหมู่บ้านไว้ให้แล้ว ๑๖๗ ไร่

และเมื่อพระองค์เสด็จฯ กลับมาประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน กรุงเทพมหานครแล้ว ข้าพเจ้าได้นำข้อมูลการเตรียมพื้นที่ขึ้นกราบบังคมทูลถวายรายงาน เพื่อให้มีพระราชวินิจฉัย พระองค์ทรงตรวจสอบข้อมูลด้วยพระองค์เอง ต้องเอาแผนที่ไปกางถวายให้

ทอดพระเนตร ว่าบ้านขุนแตะะอยู่ตรงไหน และชาวเขาจากหมู่บ้านต่างๆ ที่พวกเขามาของงาน พระองค์ทำอยู่ตรงไหน จะเดินทางมาได้ไหม มีหมู่บ้านหินเหล็กไฟ บ้านห้วยมะนาว บ้านห้วยขนุน บ้านห้วยส้มป่อย และบ้านขุนแตะะ ทรงเรียกเจ้าหน้าที่กองราชเลขาธุการในพระองค์ฯ อีก ๓ คน ที่เป็นคนจดว่าชาวเขาที่มาของงานทำมาจากหมู่บ้านใดบ้าง ห่างจากจุดที่จะทำฟาร์มตัวอย่างเท่าไร พวกเขาจะเดินทางมาทำงานได้อย่างไร บางคนอาจจะมาเข้า เย็นกลับได้ บางคนอาจจะต้องมีที่พักค้างคืนให้ ต้องจัดที่พักให้ด้วย ทรงคิดให้อย่างละเอียด รับสั่งว่า **“สหัฐ วันนีเรอสอบผ่าน”** และให้รีบดำเนินการได้เลย ให้มาขอยืมเงินจากมูลนิธิศิลาปาชีพฯ ไปดำเนินการโครงการฟาร์ม ตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านขุนแตะะ จึงได้เกิดขึ้นเป็นฟาร์มตัวอย่างในพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถเป็นแห่งแรกและได้ดำเนินงานมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ เป็นต้นมา

โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านขุนแตะะ เมื่อได้ดำเนินงานในขั้นแรกได้จ้างคนงานชาวเขามาทำงาน ประมาณวันละ ๔๐ คน ก่อนวันเสด็จฯ ไปทรงตรวจเยี่ยมโครงการฯ ในปี ๒๕๔๑ ทรงให้ข้าพเจ้าเข้าเฝ้าฯ ณ พระตำหนัก ภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อกราบบังคมทูล ถวายรายงานในการดำเนินงานของโครงการฯ ว่ามีการดำเนินงานอะไรบ้าง มีการปลูกพืชผักอะไร มีการเลี้ยงเบ็ดเตล็ด เบ็ดไข ไก่บ้าน ไก่ไข่ เลี้ยงแกะ

อะไรบ้างเล็กน้อยเท่าไร และรับสั่งถามว่าที่ฟาร์มตัวอย่างบ้านขุนแต่นี้จ้างคนงานไว้เท่าไร ข้าพเจ้ากราบบังคมทูลไปว่า ประมาณ ๔๐ คน อันนี้ไม่พอพระทัยอย่างมาก รับสั่งว่า มีพวกชาวเขาจำนวนมากมาของานพระองค์ทำ แต่ฟาร์มตัวอย่างนี้จ้างงานไว้แค่ ๔๐ คนเท่านั้น ไม่ถูกต้องตามพระราชประสงค์ของพระองค์ที่จะให้ฟาร์มตัวอย่างเป็นแหล่งที่คนจนจะมารับจ้างทำงาน ให้จ้างคนยากจนเข้ามาทำงานให้มากกว่านี้ ข้าพเจ้ากราบบังคมทูลไปว่า ถ้าจ้างคนงานเข้ามาทำงานมากๆ อาจจะต้องขาดทุน เพราะผลผลิตออกมายังน้อยอยู่ พระองค์มีรับสั่งว่า **“อย่ามาพูดเรื่อง กำไรขาดทุนกับฉันนะ ฉันต้องการให้คนจนมีงานทำมากๆ ขาดทุนของฉัน คือกำไรของแผ่นดิน”** แล้วทรงสั่งสอนให้ข้าพเจ้าเข้าใจว่า **“กำไรของแผ่นดิน”**

คืออะไร การที่ทำให้คนยากคนจนในชุมชนนั้นๆ มีงานทำ พวกเขามีรายได้ มีเงินไปเลี้ยงครอบครัว ไม่ต้องไปเป็นโจร ไม่ต้องไปเป็นขโมย ไม่ต้องไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่ไปตัดไม้ทำลายป่า ไม่ไปเผาป่า ชุมชนนั้นๆ ก็มีความสุข ความสงบ ตำบลนั้น อำเภอ นั้น จังหวัดนั้นๆ ก็จะมีมีความสุข ความสงบ ประเทศชาติก็จะมีมีความสุข ความสงบ นี่แหละคือ “กำไรของแผ่นดิน”

จากนั้น ฟาร์มตัวอย่างในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ แห่งต่างๆ ก็เกิดขึ้นมาเป็นลำดับ โดยมีวัตถุประสงค์หลักๆ ๔ ประการ คือ **หนึ่ง** เป็นแหล่งจ้างแรงงานของชาวบ้านที่ยากจน **สอง** เป็นแหล่งผลิตอาหารที่ปลอดภัยให้แก่ชุมชนนั้นๆ และชุมชนใกล้เคียง มีรับสั่งว่า นี่แหละคือ “Food Bank” ของพระองค์ **สาม** เป็นแหล่งให้วิชาความรู้ในการประกอบอาชีพ พวกเขาเข้ามาทำงาน พวกเขาได้รับความรู้ เป็นการเรียนรู้แบบ “Learning by doing” เพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นสามารถนำไปดำเนินการเองได้ในที่ดินของตนเอง และ **สี่** ที่กำลังจะตามมา คือ มีคนเข้าไปเที่ยว ต่อไปจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งขณะนี้เกือบทุกจุดก็เริ่มมีคนเข้าไปเที่ยวศึกษาหาความรู้แล้ว

โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านแม่ตุงติง หมู่ที่ ๕ ตำบลแม่สาบ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ก็เกิดตามฟาร์มตัวอย่างฯ บ้านขุนแตะในปีเดียวกัน พระองค์เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรที่บ้านแม่ตุงติง เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ และพระราชทาน “ธงพิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต” ให้แก่บ้านแม่ตุงติง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ช่วยกันดูแลรักษาป่า จนได้รับพระราชทาน “ธงพิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต” และชาวบ้านมาสาบานตนต่อพระพักตร์ว่าพวกเขาจะไม่ตัดไม้ทำลายป่า จะไม่ล่าสัตว์ป่า และพร้อมใจกันถวายเป็นที่ใช้ล่าสัตว์ มีพระราชเสาวนีย์ว่า จะพระราชทานความช่วยเหลือพวกเขาให้มั่งงานทำและมีอาหารโปรตีนไว้รับประทานในชุมชน พวกเขาจะได้

ไม่ต้องเข้าไปตัดไม้ทำลายป่า และล่าสัตว์ป่า จึงมีพระราชเสาวนีย์ให้ดำเนินงานโครงการ ฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ ที่บ้านแม่ ตุงตุงขึ้นในปี ๒๕๔๐ มีพื้นที่ดำเนินการใน ชั้นแรก ประมาณ ๘๐ ไร่ พื้นที่บางส่วนทรง จัดซื้อด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ บาง ส่วนชาวบ้านน้อมเกล้าฯ ถวาย และบางส่วน กรมป่าไม้อนุญาตให้ใช้พื้นที่

โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านปามาบือชา หมู่ที่ ๕ ตำบลกะลวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ได้ดำเนินงานในปี ๒๕๔๒ เนื่องจากมีชาวบ้านยากจนในจังหวัด นราธิวาส (ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยอิสลาม) มาขอพระราชทานความช่วยเหลือ ของงานพระองค์ทำ

เนื่องจากตงงาน ไม่มีงานทำ ไม่มีรายได้ที่จะเลี้ยงครอบครัว จึงมีพระราชเสาวนีย์ ให้จัดหาพื้นที่มาดำเนินงานโครงการฟาร์มตัวอย่างขึ้น เพื่อช่วยเหลือคนยากจน ให้มาทำงานในฟาร์มตัวอย่างแห่งนี้ ขณะนี้มีคนงานทำงานอยู่ในฟาร์มฯ วันละ ๒๐๐-๒๕๐ คน ฟาร์มตัวอย่างแห่งนี้ได้รับความอนุเคราะห์จากศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในการดำเนินงานในขั้นแรกเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ขณะนี้ฟาร์มแห่งนี้เป็นแหล่งจ้างแรงงาน เป็นแหล่งผลิตพืชผักและอาหารปลอดภัยให้แก่อำเภอ เป็นแหล่งเข้ามาศึกษาหาความรู้ และแหล่งท่องเที่ยวด้วยแล้ว

โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ หนองหมากเฒ่า ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร มีพระราชเสาวนีย์ให้ดำเนินงานในปี ๒๕๔๒ เพื่อพระราชทานความช่วยเหลือให้ชาวบ้านยากจนที่ไม่มีงานทำ และชาวบ้านยากจนที่ทรงพบ ขณะเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรตามหมู่บ้านยากจน

ในจังหวัดสกลนครและจังหวัดใกล้เคียง ให้เข้ามาทำงานและศึกษาหาความรู้ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร ทรงจัดให้มีการฝึกอบรมเกษตรกร จัดทำเป็นหลักสูตร “เกษตรกรหมู่บ้าน” แล้วให้มาเรียนที่ฟาร์มตัวอย่างแห่งนี้

โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านบ่อหวี ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีพระราชเสาวนีย์ให้ดำเนินงานในปี ๒๕๔๕ สถานที่แห่งนี้อยู่ห่างจากชายแดนไทย-พม่า แค่ ๓ กิโลเมตรเท่านั้น เพื่อช่วยให้ราษฎรที่อยู่ติดชายแดน ๕ หมู่บ้าน อันได้แก่ บ้านพระกำ บ้านหนองตาดั้ง บ้านบ่อหวี บ้านห้วยม่วง และห้วยน้ำหนัก ให้ราษฎรที่ยากจน ทั้ง ๕ หมู่บ้าน มาทำงานที่ฟาร์มตัวอย่างแห่งนี้ให้มีงานทำ มีรายได้พอเลี้ยงครอบครัว มีความรู้ในการประกอบอาชีพทางการเกษตร

อันนี้เพื่อความมั่นคงของหมู่บ้านชายแดนของประเทศไทยด้วย สร้างความมั่นคง กินดีอยู่ดี ความสงบสุข ให้แก่หมู่บ้านชายแดนดังกล่าว ที่ฟาร์มแห่งนี้ แค่ทำงานมาได้ ๒ ปีกว่าเท่านั้น ก็เห็นผลประการหนึ่ง คือ เมื่อก่อนสภาพป่าไม้โดยรอบๆ โครงการฟาร์มตัวอย่างฯ ทุกๆ ปีจะมีไฟป่าเกิดขึ้นมาก แต่ในปี ๒๕๔๖-๒๕๔๗ ที่ผ่านมา แทบจะไม่เห็นไฟป่าเลย และการตัดไม้ทำลายป่าโดยเฉพาะป่าไม้ไผ่ก็แทบจะไม่พบเช่นเดียวกัน รับสั่งว่าพวกที่เขาไปจุดไฟเผาป่าและไปตัดต้นไม้ พวกเขามีงานทำแล้ว มาทำงานที่ฟาร์มตัวอย่างฯ มีรายได้แล้ว พวกเขาก็ไม่ไปจุดไฟเผาป่า ไม่ไปตัดไม้ทำลายป่า **แค่นี้ก็คุ้มแล้ว**

จากโครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านขุนแตะ เมื่อปี ๒๕๔๐ เป็นต้นมา ได้พระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินงานโครงการฟาร์มตัวอย่างที่จุดต่างๆ เพิ่มเติมขึ้นมา เป็นลำดับ รวม ๑๗ แห่ง ขณะนี้กำลังดำเนินงานที่จังหวัดนครพนม บุรีรัมย์ อุบลราชธานี และที่อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาสอีกแห่งหนึ่ง

นอกเหนือจากโครงการฟาร์มตัวอย่างฯ แล้ว ตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ เป็นต้นมา ได้พระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินงานโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ขึ้นในจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดน่าน ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงโครงการฟาร์มตัวอย่างฯ แต่ดำเนินงานในพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุกทำลาย

ป่าต้นน้ำลำธารถูกบุกรุกทำลายอย่างมาก เพื่อเป็นการป้องกันการบุกรุกทำลายป่า พระองค์เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรสภาพพื้นที่ป่าที่ถูกทำลายด้วยพระองค์เองทุกจุด ทรงให้ชาวเขาที่ไปบุกรุกป่าไม่มาเข้าเฝ้าฯ แล้วทรงขอพื้นที่ที่พวกเขาบุกรุกไว้ส่วนหนึ่ง นำมาจัดตั้งสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง บนสถานีนี้จะมีการปลูกพืช ผัก ผลไม้ชนิดต่างๆ ไม้ดอก เห็ดที่จะเป็นอาหาร และสามารถปลูกได้บนพื้นที่นั้นๆ จึงพวกรชาวเขาหมู่บ้านนั้นๆ เข้ามาทำงานเพื่อให้พวกเขามีรายได้ให้พวกเขาทำงานไป ศึกษาหาความรู้จะได้นำกลับไปทำในที่ดินของตนโดยไม่ต้องไปบุกรุกป่าต่อไป จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรให้หมู่บ้าน แนะนำและหาพันธุ์พืชที่เหมาะสมให้แก่ชาวบ้าน พื้นที่ที่

เป็นที่สูงชันมาก ไม่เหมาะสมกับการทำการเกษตรก็ให้นำมาปลูกเป็นป่าไม้ดั้งเดิม พระราชทาน
ธนาคารข้าวให้แก่หมู่บ้านนั้นๆ ทรงให้กรมประมงศึกษาถึงพันธุ์สัตว์น้ำ ปลาชนิดต่างๆ กบ เขียด
ปู ชนิดต่างๆ ที่อาศัยอยู่ตามลำห้วยลำธาร และเป็นอาหารของพวกชาวเขาในหมู่บ้านนั้นๆ นำไป
ขยายพันธุ์แล้วนำกลับมาปล่อย เพื่อให้เป็นอาหารแก่พวกชาวเขา ตลอดจนทรงให้อาชีพเสริมแก่
พวกเขา พวกผู้หญิงทอผ้า ปักผ้า พวกผู้ชายทำเครื่องเงิน เป็นต้น

ขณะนี้มีการดำเนินงานโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริแล้ว ๑๔
แห่ง ในจังหวัดเชียงใหม่ ๗ แห่ง จังหวัดเชียงราย ๔ แห่ง และจังหวัดน่าน ๓ แห่ง

โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ ๑๗ แห่ง และโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ๑๔ แห่ง ทุกแห่งต้องใช้งบประมาณในการดำเนินงานอย่างมาก ซึ่งก็ได้รับความอนุเคราะห์งบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) กรมชลประทาน กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมพัฒนาที่ดิน กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กรมทรัพยากรน้ำ กรมการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กองทัพอากาศที่ ๑-๔ กองทัพเรือ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ในปีแรกๆ (บางโครงการสำนักงาน กปร. ก็ให้การสนับสนุนติดต่อกันหลายปี บางหน่วยงานก็ให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง) ในเรื่องของสาธารณูปโภค อาคารสำนักงาน สิ่งอำนวยความสะดวก ถนน แหล่งน้ำ ส่วนค่าจ้างแรงงาน คนงานในฟาร์ม

และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานในปีต่อๆ มานั้น ใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ พระราชทานมาให้ดำเนินงาน ซึ่งในปี ๒๕๔๖ ที่ผ่านมาเฉพาะโครงการฟาร์มตัวอย่างฯ ๙ แห่ง ใช้เงินไปทั้งสิ้นประมาณ ๕๐ ล้านบาท

แต่ทุกครั้งที่พระองค์เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมโครงการฟาร์มตัวอย่างฯ ในแต่ละพื้นที่ก็จะทรงเน้นในเรื่องการจ้างแรงงานให้ราษฎรที่ยากจนได้เข้าทำงานมากๆ มิได้ทรงคิดถึงเรื่องกำไร-ขาดทุน แต่เพียงด้านเดียว ทรงให้คำนึงถึงผลประโยชน์ หรือกำไรทางสังคมที่จะเกิดขึ้นติดตามมาอย่างต่อเนื่องในอนาคต

“ขาดทุนของฉันคือกำไรของแผ่นดิน” พระราชดำรัสสั้นๆ ง่ายๆ แต่มีความหมายที่กินใจยิ่งนัก เพราะนั่นคือ น้ำพระราชหฤทัยที่ใสสะอาดบริสุทธิ์จริงในอันที่จะทรงช่วยเหลือราษฎรทุกหมู่เหล่าที่ได้รับความทุกข์ยาก เดือดร้อน ไม่ว่าจะเป็ราษฎรในภาคใด เหนือ อีสาน ใต้ กลาง ไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด พุทธ คริสต์ อิสลาม พุทธภาษาใด ไทย ยาวี กะเหรี่ยง อาข่า

มิ่ง ลีซอ มูเซอ ทรงไม่แบ่งแยกหรือ
เน้นเฉพาะคนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเท่านั้น
ด้วยการทุ่มเททั้งกำลังพระวรกาย กำลัง
พระราชหฤทัย และกำลังพระราชทรัพย์
ส่วนพระองค์ เสด็จฯ ไปทุกหนทุกแห่งใน
ถิ่นทุรกันดาร ที่ทรงทราบว่าราษฎรของ
พระองค์เดือดร้อน ทุกข์ยาก เพื่อไป
พระราชทานความช่วยเหลือให้ราษฎร
ของพระองค์มีชีวิตที่ดีขึ้น ชาวบ้านที่
ยากจน ชาวนาที่ยากจนให้มีอาชีพ มี
รายได้สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัว
มีความสุขอย่างพอเพียงกับอัตภาพ

โครงการฟาร์มตัวอย่างฯ และโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริทั้ง
สองโครงการนี้นับเป็นตัวอย่างหนึ่งของโครงการตามพระราชดำริต่างๆ อีกจำนวนมาก ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระราชทานความช่วยเหลือให้แก่พสกนิกรของพระองค์ ก่อให้
เกิดความมั่นคง ความผาสุก ความสวัสดิ์แก่ชุมชนนั้นๆ และแก่แผ่นดินนี้สืบไป 🌸

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

วีระชัย ณ นคร
ผู้อำนวยการองค์การสวนพฤกษศาสตร์

นับตั้งแต่ได้ทรงอภิเษกสมรสเป็นคู่พระบารมีองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๑๓ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็ได้ร่วมโดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการทรงงานบำบัดทุกข์บำรุงสุขทวยราษฎร์ ไปในท้องที่ ทูรกันดารต่างๆ ทุกหนแห่งทั่วประเทศ ทรงตระหนักและรับรู้ถึงแก่นแท้ของปัญหาต่างๆ และได้หาวิธีที่จะบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้เข้าถึงแก่นรากของปัญหา ให้ประชากรของพระองค์ได้พ้นจากความยากไร้ มีการกินดีอยู่ดีอย่างทั่วถึง

ด้วยทรงเล็งเห็นว่าทรัพยากรธรรมชาติของแผ่นดินเสื่อมโทรมลง ป่าที่สมบูรณ์ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารได้ถูกบุกรุกแผ้วถาง เป็นที่อยู่อาศัย ไร่เลื่อนลอย และเรือกสวนไร่นา ฯลฯ เกิดการชะล้างพังทลายของดินเป็นจำนวนมาก ทำให้ธรรมชาติเสียสมดุลและความชุ่มชื้นโดยรวม ปริมาณน้ำจากแหล่งต้นน้ำลำธารทุกหนแห่งได้ลดลง เกิดความกันดารแห้งแล้ง ทำความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ระบบนิเวศโดยรวม และต่อเนื่องถึงผู้อาศัยน้ำเบื้องล่าง

ทรงตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่ทุกหน่วยงานและประชาชนในพื้นที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารและฟื้นฟูให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ดังเดิม ไม่ให้มีการพังทลายของดิน ทำให้น้ำเกิดตะกอนแดงขุ่น ต้องมีการฟื้นคืนระบบนิเวศโดยเฉพาะป่าต้นน้ำ ให้น้ำใสสะอาดไหลแรงตลอดปี มีสัตว์น้ำนานาชนิดในลำห้วย ตลอดจนให้ทำynnน้ำได้มีการใช้น้ำอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีคุณูปการต่อแผ่นดินอย่างเปี่ยมล้น และได้มีพระราชดำริต่างๆ ที่จะพลิกฟื้นคืนแผ่นดินให้ทุกหนแห่งของประเทศไทยมีความชุ่มชื้นอุดมสมบูรณ์ราษฎรจะได้มีที่อยู่อาศัย มีที่ทำกิน พอเลี้ยงปากเลี้ยงท้องและเลี้ยงครอบครัวได้อย่างพอเพียงตลอดเวลาที่ผ่านมายาวนาน ได้ทรงงานทางด้านการฟื้นฟูสมดุลแห่งธรรมชาติ ทั้งด้านทรัพยากรดิน น้ำและป่าไม้ ทรงตระหนักดีถึงวัฏจักรแห่งความสมดุลของธรรมชาติ ดังที่ได้มีพระราชดำรัสไว้ว่า

“จำได้เมื่ออายุ ๑๐ ขวบ ที่โรงเรียนมีครูคนหนึ่งซึ่งเดี๋ยวนี้ตายไปแล้ว สอนเรื่องวิทยาศาสตร์ เรื่องการอนุรักษ์ดิน แล้วให้เขียนว่า ภูเขาต้องมีป่าไม้ ไม่อย่างนั้นเมื่อดฝนลงมาแล้วจะชะดินลงมาเร็ว ทำให้ไหลตามน้ำไป ไปทำความเสียหาย ดินหมดจากภูเขาเพราะไหลตามสายน้ำไป ก็เป็นหลักของป่าไม้ เรื่องการอนุรักษ์ดิน และเป็นหลักของชลประทานที่ว่า ถ้าเราไม่รักษาป่าไม้ข้างบน จะทำให้เดือดร้อนตลอด ตั้งแต่ดินบนภูเขาจะหมดไป กระทั่งการที่จะมีตะกอนลงมาในเขื่อน มีตะกอนลงมาในแม่น้ำ ทำให้น้ำท่วม นี่นะเรียนมาตั้งแต่ ๑๐ ขวบ”

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๑๒

เมื่อได้เสด็จฯ ไปทรงงานในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ซึ่งมีพื้นที่ป่ามากที่สุดของประเทศ และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ ก็ได้ทรงพบเห็นสภาพป่าหลายแห่งถูกแผ้วถางทำลายเป็นไร่เลื่อนลอย เป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของการทำลายทรัพยากรป่าไม้ และสภาพป่าในพื้นที่อนุรักษ์ซึ่งคอยฟื้นคืนสภาพกลับสู่ความสมบูรณ์ด้วยตนเอง

“การแผ้วถางป่าบนเขาและตามลำห้วยเพื่อการเกษตรกรรมนั้น เป็นการทำลายแหล่งเกิดของต้นน้ำลำธาร และจะเป็นผลเสียแก่เกษตรกรเอง

เราจะทำให้ประเทศไทยกลับมีความอุดมสมบูรณ์ มีความชุ่มชื้นได้ ขออย่าไปรังแกป่าเท่านั้นเอง ไม่ต้องทำอะไรมาก”

พระราชดำรัส ณ หน่วยต้นน้ำทุ่งจ้อ
จังหวัดเชียงใหม่ ๒๕๑๙

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงงานเสริมเป็นหนึ่งในเดียวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และป่าต้นน้ำลำธาร เป็นพระราชปณิธานที่แน่วแน่ ดังที่ได้มีพระราชดำรัสไว้ว่า

“พระเจ้าอยู่หัวเป็นน้ำ ฉันทจะเป็นป่า ป่าที่ถวายเป็นความจงรักภักดีต่อหน้า”

พระราชดำรัส ณ บ้านถ้ำตัว อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร
เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๒๕

ทรงตระหนักถึงปัญหาที่เกิดจากการเพิ่มของประชากรที่ทำให้เกิดการเพิ่มขยายของชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และโดยเฉพาะการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาของชุมชนชาวไทยภูเขาและชนกลุ่มน้อยต่างๆ จากประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้เกิดปัญหาอย่างร้ายแรงในการหักล้างถางพงและตัดไม้

ทำลายป่าเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน ที่ปลูกพืชผลทางการเกษตร และทำไร่เลื่อนลอย เป็นการ
ดิ้นรนเพื่อการดำรงอยู่ และพื้นที่ป่าก็ได้กลายเป็นพื้นที่เอนกประสงค์ ที่ต้องรองรับการบุกกรุก
ทำลายอย่างไร้ขอบเขตและกฎเกณฑ์ ธรรมชาติที่เคยยังความอุดมสมบูรณ์ จึงเกิดการเสื่อมโทรม
ไปโดยรวดเร็ว

จากพระราชดำรัส ที่ได้พระราชทานไว้ในหลายโอกาส ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึง
ความห่วงใยในทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ ที่ลดน้อยถดถอยลง และความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง
ถึงความสำคัญและประโยชน์ ที่จะต้องเร่งจรรโลงและฟื้นฟูให้ทรัพยากรป่าไม้สามารถคงอยู่ และ
อำนวยประโยชน์ได้ตลอดไปไม่สิ้นสุด

**“ข้าพเจ้ามีความภูมิใจในทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า
ของไทยมาก ข้าพเจ้าเห็นว่าเราควรจะใช้ทรัพยากรธรรมชาติ
เหล่านี้อย่างระมัดระวังและทำนุบำรุงให้คงอยู่ตลอดไป มิใช่ให้
ประวัติศาสตร์จารึกได้ว่า ทรัพยากรเหล่านี้ถูกทำลายหมดสิ้นใน
ระยะเวลาอันสั้นแค่อายุของเรา ทรัพยากรธรรมชาตินับเป็น
สมบัติล้ำค่าของชาติ และเป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษ
สมควรที่เราทั้งหลายจะช่วยกันรักษาไว้ให้คงเป็นประโยชน์
สืบไปชั่วลูกชั่วหลาน”**

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๒๖

นอกจากนี้แล้ว ด้วยพระอัจฉริยภาพในพระองค์ ยังได้พระราชทานพระราชดำรัส
ย้ำเตือนให้คนไทยได้ตระหนักว่า**แผ่นดินผืนนี้คือแผ่นดินแม่** เป็นแผ่นดินทองที่บรรพบุรุษเคย
เรียกขานกันมาแต่โบราณว่า ดินแดนอุ้มทองหรือสุวรรณภูมิ เป็นพื้นที่สำคัญที่เป็นแหล่งผลิต
อาหารที่ยิ่งใหญ่หล่อเลี้ยงคนไทยและภูมิภาคแห่งนี้แต่โบราณกาลนานมา

“สำหรับประเทศไทย มีป่าไม้เป็นแหล่งผลิตน้ำจืดหล่อเลี้ยงผู้คนพลเมืองของเรามาแต่โบราณกาล ป่าไม้ของไทยเป็นป่าฝน ที่ช่วยซึมซับน้ำไว้ทั้งบนแผ่นดินและใต้ดิน เป็นต้นน้ำลำธารของแม่น้ำทุกสายในประเทศ หล่อเลี้ยงผืนแผ่นดินไทยให้อุดมสมบูรณ์ จนเป็นแหล่งเกษตรกรรมสำคัญของโลก ข้าพเจ้าขอกล่าวด้วยความภาคภูมิใจว่าด้วยแหล่งน้ำที่ได้จากป่าไม้นี้ เราไม่เพียงแต่จะผลิตอาหารเลี้ยงพลเมืองไทยประมาณ ๕๖ ล้านคนเท่านั้น ยังสามารถส่งออกไปเลี้ยงประชากรโลกส่วนหนึ่งได้อีกด้วย”

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๓๔

นอกจากนี้ยังมีพระราชปณิธานที่มุ่งมั่น ในการที่จะทรงงานเพื่อแผ่นดินให้ลุล่วง โดยเฉพาะงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไว้เพื่อให้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เป็นแหล่งอาหาร พื้นดินวัฏจักรแห่งธรรมชาติที่วิกฤติให้คืนกลับสู่ความสมดุลแล้ว ยังทรงเล็งเห็นความสำคัญของการปลูกฟื้นคืนพื้นที่ป่า ที่ต้องดำเนินการอย่างบูรณาการ จึงได้พระราชทานพระราชดำรัสเป็นกำลังใจ ให้แก่ผู้ที่ปลูกป่าถวาย ในโอกาสต่างๆ อีกด้วย

“...ประชาชนที่พูดกันว่า ฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาลนั้น ความจริงเป็นฝีมือมนุษย์นั่นเอง เพราะฉะนั้น ถ้าเราจะให้สภาพธรรมชาติกลับคืนมาเหมือนเดิม มีแม่น้ำลำธาร มีน้ำจืดซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อชีวิตมนุษย์และการพัฒนาประเทศชาติ พวกเราต้องเข้าใจและช่วยกันรักษาป่า เพื่อเราจะได้มีอนาคตและความหวังร่วมกัน

ข้าพเจ้าได้ทำหน้าที่เพื่อประชาชนมาแล้วหลายอย่าง แต่ถ้าข้าพเจ้าไม่สามารถทำให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของการรักษาป่า ว่าป่านี้ได้ช่วยพิทักษ์น้ำและเก็บน้ำไว้ในแผ่นดินเพื่อเราก็เหมือนกับข้าพเจ้าทำหน้าที่ยังไม่สมบูรณ์ ดังนั้นการที่ท่านทั้งหลายปลูกป่าเพื่อเป็นเกียรติแก่ข้าพเจ้า จึงเป็นสิ่งที่นำความปลาบปลื้มใจมาให้ข้าพเจ้าอย่างมาก...”

พระราชดำรัส ในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ
ณ ศาลาดุสิดาลัย พระราชวังดุสิต กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๕

เมื่อได้ทรงทราบว่า มีป่าต้นน้ำผืนใหญ่ในภาคเหนือแห่งหนึ่งยังหลงเหลืออยู่และกำลังถูกแผ้วถางทำลายลงโดยชาวไทยที่อาศัยอยู่โดยรอบ ก็ได้เสด็จฯ ไปประทับพักแรมค้างคืนในใจกลางป่าผืนใหญ่แห่งนี้ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณทำให้ผืนป่าแห่งนี้จนปัจจุบันได้รับการอนุรักษ์ไว้คงอยู่อย่างสมบูรณ์เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ และได้รับการพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว

เชิงอนุรักษ์ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช อุทยานสมเด็จพระนเรศวรมหาราชไปด้วยพันธุ์พืชและหลากหลายไปด้วยสัตว์ป่า อีกแห่งหนึ่งในปัจจุบัน

ผืนป่าแห่งนี้ก็คือ ป่าต้นน้ำแม่สะงะ ตำบลแม่จาง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ประมาณรวม ๑๗๒ ตารางกิโลเมตร ผู้ที่ได้มีโอกาสติดตามเสด็จไปค้างแรมในครั้งนั้น จะสัมผัสถึงทุกอณูของบรรยากาศ ณ ที่แห่งนั้น อย่างปลาบปลื้มมิรู้ลืม ได้พยายามถ่ายทอดความรู้สึกที่ประทับใจในค่านั่นไว้ได้ส่วนหนึ่งดังนี้

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จฯ ไปประทับแรม ณ ป่าแม่สะงะ ในคืนวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๓ ผืนป่าแห่งนี้ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่พาน แม่วาง เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารที่ยังสมบูรณ์มาก แต่พื้นที่ป่ารายล้อมโดยรอบด้วยชาวไทยภูเขาถึง ๗ หมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นเผ่าม้ง และส่วนน้อยเป็นเผ่ากะเหรี่ยง หมู่บ้านทั้งหมดกำลังขยายตัว มีจำนวนลูกบ้านเพิ่มขึ้น จึงมีการหักล้างทำลายป่า ขยายพื้นที่ออกไปอย่างรวดเร็วโดยรอบ

ป่าแม่สะงะทั้งผืนใหญ่ ยังคงความอุดมสมบูรณ์ดุจป่าโบราณ มีพรรณไม้หลากหลายชนิด พันธุ์ไม้เด่นที่สำคัญ อาทิ มณฑาป่า จำปีหลวง คำขาว ว่านน้ำ และโดยเฉพาะต้นพันชูลี ซึ่งพบว่า เป็นไม้ยืนต้นที่ใหญ่ที่สุดในพื้นที่นั้น มีขนาดเส้นรอบวงกว่า ๓ คนโอบและสูงกว่า ๔๐ เมตร ผืนป่าครอบคลุมร่องหุบเขาน้อยใหญ่ จึงมีความร่มทึบ แม้จะเป็นหน้าร้อนอากาศก็ยังคงหนาวเย็นจัด ในลำห้วยมีน้ำใสไหลแรงตลอดปี มีปลาพลวงหินเป็นปลาชนิดเด่นแหวกว่ายอยู่ทั่วไป และด้วยความหลากหลายของธรรมชาติ จะได้ยินเสียงเหียดแลว ร้องระงมให้ได้ยินอยู่เป็นระยะๆ

เมื่อยามค่ำ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จฯ ออกประทับ ณ พระราชอาสน์ ใต้ร่มไม้ใหญ่ ทางกรมอุทยานแห่งชาติฯ ได้จัดถวาย ถึงแม้เดือนมีนาคมจะเป็นฤดูร้อนแต่

ผืนป่าแห่งนี้อากาศก็ยังคงหนาวเย็นมาก คือนั่นเป็นคืนข้างแรม แสงสว่างในป่าได้มืดคาลงอย่างรวดเร็ว และด้วยความที่ผืนป่าแห่งนี้ได้เบียดเสียดและคลาคล่ำไปด้วยพรรณไม้ร่วมครึ่มนานาชนิด จึงยิ่งทำให้ดูราวกับเป็นคืนที่เดือนมืดสนิท แต่ท้องฟ้าก็โล่ง มีดวงดาวสกาสุกปลั่งเห็นได้ชัดเจน มีจ๊กจั่นและเรไร ร้องดัง

กองทัพทั่วไป จุดคนตรีธรรมชาติซบกลุ่มม ยิ่งคล้อยค่าอากาศก็ยิ่งเย็นลงอย่างรวดเร็ว จนหนาวเหน็บ และแฝงไปด้วยความชุ่มชื้นของละอองน้ำที่โปรยปรายลงมาประดุจสายหมอก เป็นละอองฝอย เมื่อต้องแสงไฟ

ภารกิจที่ได้แปรพระราชฐานไปตรากตรำพระวรกายในป่าผืนใหญ่แห่งนี้ ก็ด้วยพระราชปณิธานอันแน่วแน่ มุ่งที่จะแผ่พระบารมีปกป้องให้ป่าแม่สะงะ ซึ่งเป็นป่าต้นน้ำสมบูรณผืนใหญ่สุดท้ายในบริเวณนั้น ได้พ้นภัยจากการบุกรุกของชาวไทยภูเขา และคงอยู่ไว้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ด้วยพระบารมีนับแต่วันนั้นพื้นที่ป่าแห่งนั้นได้กลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่มีการบุกรุกอย่างเด็ดขาด นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ ที่ได้พระราชทานไว้ให้แก่ปวงชนชาวไทยทุกคน ผู้เขียนได้ถอดเป็นคำกลอนไว้ได้ดังนี้

ปาสะงะ ร่มครีมี อิมครีมีนั๊ก
คราไต้ยีน **เขียดแลว** แว่วร้องไกล
เลือดในกาย ซ่านละมุน อบอุ่นนั๊ก
ป่าผืนใหญ่ ไม่มี ผู้ใดกวน
มีไม้ใหญ่ สวยเด่น เป็นสง่า
ร่มเย็นธาร น้ำระริน ชุ่มชื่นทรวง
ไต้หนึ่งนึ่ง ไต้ร่มไม้ ไพรพฤกษา
สุขกายใจ นิราศภักย์ ร้ายทั้งปวง
ฟังเสียงน้ำ ไหลรินริน ยินแล้วชื่น
ถึงนั่งอยู่แต่ผู้เดียว ไม่เปลี่ยวใจ
แหงนมองฟ้า ดาราฉาย พรายแสงล้อ
ม่านนภา มีดสนิท ชิดดาวชน
รอบกายราย ซับซ้อน ฟ้อนเงาไม้
ฟังเสียงนก ปนเสียงน้ำ ฉ่ำอุทัย
แสงดาวส่อง ทิวเขา เป็นเงาครีมี
สายน้ำที่ น้ไหลล่อเลี้ยง ให้พืชยัง
เป็นความงาม ธรรมชาติ พิลาสเหลือ
ถึงลำบาก ห่างไกลมา สุดฟ้าดิน
เพียงคืนเดียว ยังซึ่งใน ใจเท่านั้น
ถึงคราจาก จะฝากใจ ไว้ชดเชย
ถึงกายร้าง ห่างไกล ไปจากนี้
ไม่เป็นเช่น เทียนวูบดับ ก็ลับลา

แจ่งประจักษ์ ในกมล จนวันไหว
หญิงเรไร ประสานเพลง บรรเลงครวญ
ได้สัมผัส สิ่งที่รัก พาจิตทวน
รอบกายล้วน รัตติกาล อันหวานทรวง
มณฑาป่า พันชูลี ให้สีสวย
คำขาวป่า อีกว่านน้ำ ชุ่มฉ่ำใจ
หยาดน้ำฟ้า พรวยพร่างพราย คล้ายแดนสรวง
ละลั่นห้วง พันธะซึ่ง รัตตริงไว้
ไม่อยากรื่น เดินลัด ตัดไปไหน
สายลมไหว กรานกระซิบ ดังทิพย์มนตร์
ระยิบทอ แสงระยับ จับจิตฉงน
สวยเสียจน ท่วมท้น ล้นหัวใจ
แกว่งกิ่งส่าย ร่ายไหวนิต นำพิศมัย
ประดุจได้ ดนตรีสวรรค์ กล่อมฉันทฟัง
ทึบขามขมิ้ม ร่องหุบเขา ทั้งสองฝั่ง
สิงขรบัง คุ่มภักย์ให้ เจ้าไหลริน
ชมไม้เปื้อน ตรึงจิต เป็นนิจสิน
จะไม่สิ้น ความรำลึก นึกถึงเลย
ถ้าเป็นปี จะเท่าใด นะใจเอ๋ย
สะงะ เอย อีกเมื่อใด จะได้เยือน
เสาวนีย์ จะมันอยู่ เคียงคู่ป่า
จะรักษป่า ให้คงอยู่ คู่ชาติไทย

นอกจากจะมีพระราชปณิธานมุ่งมั่นในการรักษาและฟื้นฟูป่าแล้วยังทรงตระหนักถึงอุบัติเหตุอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงไปของสมดุลแห่งธรรมชาติ จึงได้พรำเตือนให้พสกนิกรทุกคนได้ตระหนักถึงความสำคัญของป่าไม้ ว่าไม่ควรตัดไม้ทำลายป่า ควรที่จะอนุรักษ์ไว้และใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

“แม่พื้นที่จะมีน้อย ต้องรู้จักใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การ
ทำลายป่าเป็นการตัดต้นทุนของชาติ ทำให้อากาศร้อน เกิดน้ำ
ท่วมและสมดุลงกรรมชาติสูญหายไป”

พระราชดำรัส ณ บ้านปางนอก ตำบลสันติคีรี อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
เมื่อวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๔๖

เมื่อเสด็จฯ บ้านผานาง-ผาเกิ้ง กิ่งอำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย ซึ่งเดิมเป็นป่ามีลักษณะพื้นที่เป็นภูเขาและเนินเขา แต่ได้ถูกแผ้วถางเปลี่ยนไปจนรกร้าง ชาวบ้านไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อีกต่อไป จึงได้พระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์จัดซื้อไว้ แล้วจัดทำเป็นโครงการตามพระราชดำริ ให้ชาวบ้านในพื้นที่ได้ร่วมกันอนุรักษ์ที่ผืนนี้ไว้ เพื่อเป็นตัวอย่างว่าหากธรรมชาติไม่ถูกรังแกจนเกินกำลังแล้ว ก็จะสามารถฟื้นคืนความสมบูรณ์และยังประโยชน์ให้กับมนุษย์ได้เช่นเดิม และขณะเดียวกันเมื่อป่าค่อยฟื้นคืนเกิดธรรมชาติที่สวยงาม ก็จะมีทิวทัศน์ที่สวยงาม ชาวบ้านก็สามารถจะหาประโยชน์ได้จากพืชพรรณต่างๆ และจากการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอีกทางหนึ่งด้วย

“ธรรมชาติเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องวิ่งตามหา เพียงแต่เราจะ ต้องรู้คุณค่าและช่วยกันรักษาธรรมชาติเอาไว้”

พระราชดำรัส ณ บ้านผานาง-ผาเก็ง กิ่งอำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย
เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๖

ครั้งหนึ่งได้มีราษฎรกราบบังคมทูลถามพระองค์ว่า หากจะรักษาป่าไม้ไว้จริงๆ แล้ว
ประชาชนและชาวบ้านจะทำอย่างไร จะอยู่ได้อย่างไร จะมีอะไรกินกัน และคำตอบที่พระราชทาน
ไว้ก็คือ การที่ต้องรักษาป่าไม้ไว้ก็เพื่อให้เขาทั้งหลายและให้ประชาชนส่วนใหญ่ ได้รับประโยชน์
อย่างทั่วถึง อย่างยั่งยืนมีรู้จักจบสิ้นนั่นเอง

“ป่าไม้และต้นน้ำ ทุกคนต้องช่วยกันดูแล การหวงป่าไม้ ไว้ ไม่ใช่ไม่เห็นใจประชาชนผู้ยากไร้ แต่ความจริงเป็นเรื่องที่ สำคัญมาก หากจะมีน้ำไว้ใช้สำหรับลูกหลานกันต่อไป ก็ต้อง อนุรักษ์ป่าต้นน้ำไว้ให้ได้”

พระราชดำรัส พระราชทานแก่อาสาสมัครและชาวบ้าน
ที่ทำหน้าที่ดูแลและป้องกันไฟป่า ณ ศูนย์บริการและพัฒนาที่สูงปางตองฯ
จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗

ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงทอดพระเนตรความก้าวหน้า โครงการธนาคารอาหารชุมชนตามพระราชดำริ บ้านนาป่าแปก ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ เมื่อได้ทอดพระเนตรการดำเนินการของโครงการโดยตลอดแล้ว ก็ทรงปล่อยปลาและเขียดแล้ว ให้ขยายพันธุ์ในลำห้วย เพื่อเป็นการสร้างสมดุลธรรมชาติ และในอนาคตให้เป็นอาหารของชาวบ้านในบริเวณนั้น จากนั้นได้ประทับเสวยพระสุธารส ณ พื้นที่ที่ทางหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ คือกรมวิชาการเกษตรได้จัดไว้ ในการนี้คณะทำงานโครงการได้ขอเข้าเฝ้าฯ และกราบบังคมทูลขอพระราชทานแนวพระราชดำริ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโครงการธนาคารอาหารชุมชนว่ามีพระราชประสงค์ที่จะให้มีความสัมฤทธิ์ผลเป็นอย่างไร พระองค์ได้มีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานอธิบายถึงแนวความคิดต่างๆ และผลที่ทรงคาดหวังไว้ สรุปลงพระราชดำรัสไว้ได้ใจความดังนี้

อยากจะช่วย ชาวประชา ผู้ยากไร้
ให้ทุกคน ได้กินดี ได้อยู่ดี
ให้มีปลา วายสะพรัง ทั้งคุ้งน้ำ
มีน้ำดื่ม กินอาบ ชุ่มชื่นใจ

อยากจะให้ ทุกชีวิต มีสุขศรี
ทุกชีวิต ปราศโรคฯ พยาธิภัย
มีเขียดแล้ว ร้องแจ้ว อวบอ้วนใหญ่
มีพืชผัก ผลไม้ไทย นานาพันธุ์

นอกจากนี้แล้ว ยังได้มีพระราชดำรัสเพิ่มเติม ให้ทุกคนได้ตระหนักถึงความสำคัญของน้ำ และใช้คำว่า **น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ล้ำค่า** ทุกหยดเปรียบเสมือนเป็น precious drop ที่ทำให้เกิดความชุ่มชื้นแก่ทุกชีวิต และน้ำยังเป็นตัวทำให้เกิดความชุ่มชื้นแก่แผ่นดิน ทำให้ทุกชีวิตได้อาศัยอยู่อย่างผาสุก

มีน้ำฝน น้ำใจ ไส้สะอาด
ชุ่มพนา ปายังคง เป็นพงไพร

ปราศจาก มลพิษ ดื่มน้ำได้
สัตว์เล็ก สัตว์ใหญ่ ได้ร่มเย็น

นับเป็นบุญของพสกนิกรชาวไทยทุกคน ที่ได้มาอาศัยอยู่ภายใต้ร่มไม้ใบบุญแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทั้งสองพระองค์ได้เฝ้าดูแลพสกนิกรทุกหมู่เหล่า ไม่ว่าจะอยู่ในสถานที่ทุกแห่งหนตำบลใดของประเทศ ก็ช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ทุกชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ผู้ที่มีโอกาสได้ตามเสด็จ ไปทรงงาน ณ พื้นที่แห่งหนต่างๆ จะรู้สึกถึงความปลาบปลื้มอย่างที่สุดและจะเป็นความทรงจำที่ประทับใจไม่รู้ลืม เมื่อได้เห็น ได้มีส่วนร่วมรับรู้ถึงการทรงงานหนักตรากตรำ ที่พระองค์ได้เสด็จฯ ไปทรงทอดพระเนตรและติดตามความก้าวหน้าโครงการพระราชดำริต่างๆ ไม่ว่าจะสถานที่แห่งนั้นจะอยู่ห่างไกลหรือทุรกันดารเพียงใด ขอเพียงอยู่บนผืนแผ่นดินไทยแห่งนี้ เมื่อได้ทรงทราบว่าพสกนิกรของพระองค์มีความทุกข์และเดือดร้อนก็จะทรงหาเวลาที่จะไปเยี่ยมเยียน หาวิธีแก้ไขความยากไร้และยกระดับความเป็นอยู่ของพสกนิกรในพื้นที่นั้นให้ดีขึ้นโดยลำดับ

ในส่วนที่เกี่ยวกับป่าไม้และต้นน้ำลำธารด้วยแล้ว พระองค์จะพระราชทานพระราชดำรัสในโอกาสต่างๆ อยู่เสมอ เพื่อเตือนให้พสกนิกรของพระองค์ได้มีความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่าและร่วมเป็นผู้ดูแลรักษาป่าต้นน้ำลำธารเหล่านั้นไว้ สำหรับเป็นอนาคตของลูกหลาน

ชาวไทย ในเรื่องของป่าไม้ แล้วแทบจะกล่าวได้ว่า หากจะต้องมีพระราชดำรัส ณ ที่ใด พระองค์มิได้มีพระราชเสาวนีย์ให้เตรียมการเขียนคำกล่าวไว้แต่อย่างใดเลย รับสั่งด้วยใจกล้าออกมาจากน้ำพระราชหฤทัยที่ใสสะอาด อย่างที่หวังจะให้เป็นที่อยาก

จะเห็น และเป็นคำพูดที่เหมือนกับการผ่านการกลั่นกรอง เรียบเรียง มาแล้วนับร้อยนับพันครั้ง ผู้รับฟังทุกคนจึงมีความรู้สึกดีมีค่าฝังลึก เปี่ยมไปด้วยความประทับใจรู้สึก อันนับเป็นพระอัจฉริยภาพที่สูงส่งอย่างยิ่ง

เป็นการยากที่จะสืบค้นว่าพระองค์มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นครั้งแรกตั้งแต่เมื่อใด นับแต่อภิเษกสมรสเป็นคู่พระบารมีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๓ จนบัดนี้พระชนมายุ ๖ รอบ ๗๒ พรรษา ก็ยังทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจด้านการอนุรักษ์ ด้านฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ให้แก่แผ่นดิน เป็นกิจวัตรอันเป็นงานหนักตรากตรำอย่างต่อเนื่อง ส่งผลถึงการกินดีอยู่ดีอย่างพอเพียงของอาณาประชาราษฎร์โดยถ้วนทั่วกัน หรือเรียกได้ว่า ต้นน้ำลำธารทุกสายที่คงอยู่สมบูรณ์อย่างเช่นทุกวันนี้ ล้วนมีส่วนได้อาศัยพระมหากรุณาธิคุณ จากการเห็นดีเห็นชอบพระวรกายของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่มุ่งมั่นในการรักษาป่าไม้และต้นน้ำไว้ให้ราษฎร ชาวบ้าน ชาวนาและเกษตรกรที่ต้องใช้น้ำทั้งหลายทั้งสิ้น

ตลอดเวลาที่ผันผ่านยาวนาน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้แก้ไขและเยียวยา บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่พสกนิกรของพระองค์ จนถึงรากเหง้าแห่งปัญหา ทำให้สมดุลแห่งธรรมชาติ ป่าไม้ และแหล่งน้ำ ยังคงความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืนเป็นสายเลือดใหญ่ของประเทศ เป็นสมบัติอันล้ำค่าที่พระราชทานไว้ให้แก่ชาวไทยทุกคน

พระปรีชาเลิศล้ำ นำการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

จรัลธาดา กรรณสูต
รองอธิบดีกรมประมง

การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำเป็นเสมือนพระราชภารกิจหนึ่งที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปฏิบัติเป็นเนืองนิจ ทรงช่วยฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำให้ยังความอุดมสมบูรณ์ดังคำกล่าวที่ว่า “ในน้ำมีปลา...” ด้วยพระอัจฉริยภาพพระปรีชาสามารถ และทรงมีพระวิสัยทัศน์กว้างไกล ทรงห่วงใยว่าสัตว์น้ำหลายชนิดใกล้สูญพันธุ์ ในแหล่งน้ำธรรมชาติก่อน

ช่างหายากและขาดแคลน ดังนั้น พระองค์จึงได้พระราชทานคำแนะนำและทรงเป็นศูนย์รวมใจให้ส่วนราชการต่างๆ และพลกนิกรทุกหมู่เหล่าได้มาร่วมแรงดำเนินงานที่พระองค์ทรงริเริ่มตามพระราชดำริในโครงการอนุรักษ์และโครงการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่สำคัญๆ หลายโครงการ เพื่อเก็บกักและปกป้องสัตว์น้ำที่มีคุณค่าหลายชนิดให้ยังคงอยู่คู่ผืนดินและแหล่งน้ำของประเทศไทยอย่างยั่งยืนดังต่อไปนี้

โครงการฟื้นฟูปลาไทย

โครงการพัฒนาอาชีพของกรมประมงหลายโครงการได้ใช้พันธุ์ปลาต่างประเทศเป็นหลัก เช่น ปลาจีน จากประเทศจีน ปลายี่สกเทศ จากประเทศอินเดีย ปลานิล จากทวีป

แอฟริกา ฯลฯ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้มีรับสั่งถาม กรมประมงว่า **“ปลาไทยหายไปไหนหมด”** พร้อมทั้งทรงแนะนำให้กรมประมงพัฒนาพันธุ์ปลาไทย ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในภูมิภาคต่างๆ ได้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

โครงการสมเด็จพระเจ้าอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล

เต่าทะเล เป็นสัตว์น้ำที่มีคุณค่าชนิดหนึ่งซึ่งมีแนวโน้มลดลงจนน่าเป็นห่วงว่าอาจจะสูญพันธุ์ไปในอนาคต สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานเกาะมันใน อำเภอกงหรา จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นทรัพย์สินส่วนพระองค์ เพื่อสร้างเป็นศูนย์อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล และได้พระราชทานชื่อว่า “โครงการสมเด็จพระเจ้าอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล” โดยได้เริ่มดำเนินงานเมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๒ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. เพื่อเพิ่มและขยายพันธุ์เต่าทะเลในธรรมชาติ
๒. เพื่อเลี้ยงไว้เป็นพ่อแม่และแพร่ขยายพันธุ์
๓. เพื่อส่งเสริมการทำฟาร์มเต่าทะเล
๔. เพื่อส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นศูนย์กลางการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเต่าทะเล

กรมประมงเป็นหนึ่งในส่วนราชการที่ได้ดำเนินการอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล และมีพนักงานนิกรที่อาศัยอยู่ตามชายฝั่งทะเลได้มีส่วนช่วยอนุรักษ์แม่เต่าที่ขึ้นมาวางไข่ไม่ให้ถูกทำร้ายและช่วยกันดูแลไข่เต่าทะเลจนกระทั่งฟักเป็นตัว นับว่าเป็นแนวทางปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล สนองพระราชดำริให้มีผลสัมฤทธิ์และเต่าทะเลไม่สูญพันธุ์อีกด้วย

โครงการจัดตั้งวังปลา

เนื่องจากพันธุ์ปลาไทยในแหล่งน้ำธรรมชาติหลายชนิด สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ทั้งปลาบริโภคและปลาสวยงาม สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานพระราชดำริให้กรมประมงร่วมกับมูลนิธิกตเวทินสร้างวังปลา เพื่อเป็นสถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ ซึ่งตั้งอยู่ภายในบริเวณศูนย์ศิลปาชีพบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กรมประมงได้น้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถได้พระราชทานพระราชดำริในโครงการอนุรักษ์พันธุ์ปลาไทย โดยรวบรวมพันธุ์ปลาไทยไปเลี้ยงไว้เพื่อเป็นการอนุรักษ์ไม่ให้สูญพันธุ์ เพื่อเยาวชนรุ่นหลังๆ จะได้รู้จักปลาไทยชนิดต่างๆ โดยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวนหนึ่งและรัฐบาลไทยสนับสนุนงบประมาณอีกส่วนหนึ่ง เพื่อก่อสร้าง “วังปลา” ในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุ ๖๐ พรรษา

วังปลาก่อสร้างอยู่บนพื้นที่ ๑๐ ไร่ ภายในอาคารประกอบด้วยห้องแสดงนิทรรศการ ห้องประชุมสำหรับบรรยายจุดนได้ประมาณ ๑๘๐ คน ภายในวังปลาเป็นที่รวบรวมพันธุ์ปลาน้ำจืดไทย ซึ่งอยู่ในสภาพแวดล้อมสวยงาม ร่มรื่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สำหรับวัตถุประสงค์ในการสร้างวังปลา มี ๓ ประการ คือ

๑. เพื่อเป็นสถานที่อนุรักษ์พันธุ์ปลาน้ำจืด
๒. เพื่อเป็นที่ศึกษาพันธุ์ปลาน้ำจืด
๓. เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวของผู้มาเยือนศูนย์ศิลปาชีพบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อาคารวังปลาเป็นรูปแปดเหลี่ยมโปร่งแสง ตัวอาคารเป็นสถานที่แสดงพันธุ์ปลาน้ำจืด ตกแต่งด้วยกระจกสี เป็นรูปปลาชนิดต่างๆ มีตู้ขนาดใหญ่แสดงพันธุ์สัตว์น้ำจืด ๒ ตู้ ผนังทางเดินด้านข้างแสดงภาพเขียนปลาไทย พร้อมรายละเอียดเกี่ยวกับปลา ด้านนอกอาคารมีน้ำล้อมรอบ ประกอบด้วยคูคอนกรีตและสระน้ำขนาดใหญ่ ซึ่งมีพันธุ์ปลา พรรณไม้น้ำชนิดต่างๆ อีกด้านหนึ่งมีภูเขา น้ำตก เป็นน้ำจากบ่อแสดงพันธุ์ปลาที่ผ่านการบำบัดเรียบร้อยแล้ว

โครงการอุทยานหอยมือเสือในพระบรมราชินูปถัมภ์

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงรับโครงการอุทยานหอยมือเสือที่เกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ตั้งแต่เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๔๐ สำหรับการดำเนินการได้มีการนำลูกหอยไปปล่อยในแนวปะการังธรรมชาติซึ่งได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากองค์กรต่างๆ เช่น ชมรมนักดำน้ำ สโมสรมวลชน และผู้สนใจงานอนุรักษ์ทะเลไทย

ปลาบู่ทอง

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงตั้งคำถามว่า **“ปลาบู่ทองมีจริงหรือไม่ ถ้าไม่มีตัวตน แล้วทำไมจึงมีที่มาของนิทานปลาบู่ทองได้อย่างไร และดูเหมือนว่าเคยได้ยินได้ฟังว่ามีคนพบปลาบู่ทอง”** เมื่อทรงมีแนวคิดดังกล่าวนี้แล้วจึงมีพระราชดำริให้กรมประมง ค้นคว้าเรื่องปลาบู่ทอง โดยรับสั่งว่าลองศึกษาดูก็จะรู้ที่มาของวรรณคดี ประวัติศาสตร์ หากเป็นปลาที่มีความสวยงามก็เลี้ยงไว้เป็นปลาสวยงาม ถ้าเป็นปลาที่มีรสชาติดีก็เลี้ยงไว้เป็นปลาบริโภค ซึ่งประชาชนทราบโครงการค้นหาสายพันธุ์ปลาบู่ทอง ต่อมาสามารถค้นพบ **“ปลาบู่ทอง”** ได้จริงๆ เป็นปลาบู่ทองที่เกิดจากพันธุกรรม

แนวพระราชดำริของพระองค์ในครั้งนี้ ทำให้นักวิทยาศาสตร์ของกรมประมงต้องตั้งหลักคิดในประเด็นอื่นๆ ต่อไป เพื่อเป็นการฟื้นฟูสิ่งที่ดั่งงามในอดีต เป็นความคิดริเริ่มในการประยุกต์ทางวิชาการ ระหว่างวิทยาศาสตร์ วรรณคดีและประวัติศาสตร์เป็นครั้งแรกในสาขาประมงของประเทศไทย

โครงการป่ารกน้ำ

โครงการป่ารกน้ำ ที่อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร เป็นโครงการสืบเนื่องมาจาก สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริให้ราษฎรปลูกต้นยูคาลิปตัส แต่ทรงมีแนวคิดว่า ต้นยูคาลิปตัส กว่าจะเติบโตต้องใช้เวลาหลายปี ทำให้ไม่มีรายได้เลี้ยงชีพ จึงมีกระแสพระราชดำรัสให้ราษฎรแต่ละครอบครัวขุดบ่อเลี้ยงปลา และให้กรมประมงนำปลานิลซึ่งเป็นปลาเลี้ยงง่าย

เติบโตเร็วไปปล่อยในบ่อของราษฎร นอกจากนี้ ยังมีกระแสพระราชดำรัสให้ปล่อยกึ่งกำมกราม โดยทรงให้เหตุผลว่า “กึ่งกำมกรามเป็นสัตว์น้ำราคาแพง เป็นของดี เป็นของคนไทย เพราะฉะนั้นชาวบ้านซึ่งเป็นเจ้าของประเทศก็น่าจะมีโอกาสได้รับประทานกึ่งกำมกรามด้วย”

เนื่องจากกึ่งกำมกรามเป็นสัตว์น้ำที่เกิดในน้ำกร่อยและเติบโตในน้ำจืด กรมประมงจึงนำพันธุ์กึ่งกำมกรามไปปล่อยในบ่อของราษฎรที่อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร ปรากฏว่ากึ่งกำมกรามเจริญเติบโตได้ดี เมื่อมีความจำเป็นต้องใช้พันธุ์กึ่งกำมกรามเป็นจำนวนมาก กรมประมงจึงได้จัดตั้งโรงเพาะฟักกึ่งกำมกรามซึ่งประสบความสำเร็จ ทำให้มีโรงเพาะฟักลูกกึ่งกำมกรามครั้งแรกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กุ้งสมเด็จ

สืบเนื่องมาจากสมเด็จพระเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจัดตั้งโครงการศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ในโครงการนี้ได้รับรางวัลจำนวนหนึ่งมาฝึกอาชีพหัตถกรรมและมีการปลูกพืชไร่ควบคู่ไปด้วย แต่ทรงเห็นว่าพืชผลทางการเกษตรต้องใช้เวลาชานาน จึงได้มีพระราชดำริให้ราษฎรเหล่า

นั้นศึกษาการเลี้ยงและการเพาะฟักลูกกุ้งก้ามกรามไปด้วย เมื่อราษฎรเพาะฟักลูกกุ้งก้ามกรามได้แล้ว พระองค์ก็ทรงรับซื้อพันธุ์กุ้งเหล่านั้นด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์และทรงปล่อยที่แม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณศูนย์ศิลปาชีพบางไทรนั่นเอง ต่อมากรมประมงก็ได้นำพันธุ์กุ้งก้ามกรามไปปล่อยสมทบอีก ปฏิบัติเช่นนี้ติดต่อกัน ๒-๓ ปี ปรากฏว่าพื้นที่บริเวณดังกล่าวมีกุ้งก้ามกรามเป็นจำนวนมาก ราษฎรดีใจพากันเรียกกุ้งก้ามกรามเหล่านั้นว่า “**กุ้งสมเด็จพระนางเจ้า**” ด้วยพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ แม่น้ำเจ้าพระยาได้มีกุ้งก้ามกรามเกิดขึ้นอีก

เมื่อความทรงทราบถึงพระเนตรพระกรรณ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระสรวล แล้วตรัสว่า “**กุ้งสมเด็จพระนางเจ้า กิติ ฝั่งคุณาภุมิใจ แต่เขาจับไปกินนี่**”

โครงการเพาะพันธุ์หอยมุกงาน

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงสนพระราชหฤทัยหอยชนิดต่างๆ เป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากในการแปรพระราชฐานไป ทรงพักผ่อนที่วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ โดยเฉพาะบริเวณหาดทรายใหญ่ ซึ่งเป็นพื้นที่ยังคงความเป็นธรรมชาติอยู่มาก ทั้ง ด้านป่าเขา หาดทรายและมีเปลือกหอยชนิดต่างๆ เป็นจำนวนมาก อาทิ หอยตลับ เป็นหอยสองฝา ที่มีหลากสี หลายพันธุ์ สวยงามมาก พระองค์ทรง ทราบว่าหอยชนิดนี้มีราคาแพงมากในประเทศญี่ปุ่น จึงทรงวิตกว่าในอนาคตถ้าความต้องการ หอยชนิดนี้ได้แพร่กระจายเข้ามาในประเทศไทย แล้วหอยชนิดนี้ก็คงจะถูกเก็บจนหมดในที่สุด

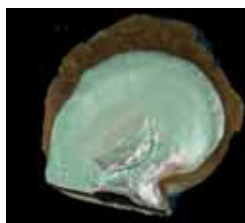

เพื่อเป็นการสนองพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ กรมประมงได้ จัดตั้งโครงการเพาะหอยมุกงาน และสามารถประสบความสำเร็จในการเพาะพันธุ์หอยมุกงาน โดยศูนย์พัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งประจวบคีรีขันธ์ เมื่อเดือนมกราคม ๒๕๓๔ ได้ลูก หอยรุ่นแรก ๓๐,๐๐๐ ตัว การที่กรมประมงประสบความสำเร็จในการเพาะหอยมุกงานในครั้งนี้ กล่าวได้ว่าเป็นความสำเร็จครั้งแรกของโลก และได้ทำการศึกษาวิจัยต่อเนื่องมาจนถึงปี ๒๕๔๐

หลังจากนั้นได้สรุปผลการค้นคว้าวิจัยไว้พร้อมกับได้ถ่ายทอด เทคโนโลยีที่ได้ให้กับภาคเอกชนดำเนินการในเชิงธุรกิจต่อไป

สำหรับที่จังหวัดภูเก็ต ซึ่งมีชาวญี่ปุ่นร่วมหุ้นในการ เลี้ยงหอยมุกที่เกาะมาตา ปรากฏว่ามุกที่เลี้ยงเม็ดหนึ่งมีขนาด ใหญ่เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑ นิ้ว จึงตั้งชื่อไข่มุกเม็ดนั้น

ว่า “Queen of Thailand” เพื่อเฉลิม พระเกียรติที่พระองค์ทรงสนับสนุน การเพาะเลี้ยงหอยชนิดต่างๆ

โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาในหมู่บ้านชาวไทยภูเขาตามพระราชดำริ

เพื่อให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมราษฎรชาวไทยภูเขาเชื้อสายกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ใกล้แนวชายแดนไทย-พม่า ได้ประกอบอาชีพการเลี้ยงปลาในบ่อพลาสติก เพื่อเป็นแหล่งอาหารโปรตีนจากสัตว์น้ำไว้เป็นอาหารรับประทานได้ตลอดทั้งปี โดยสามารถพัฒนาเป็นแหล่งผลิตอาหารและเพิ่มพูนรายได้ เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของราษฎรในพื้นที่ดังกล่าวให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

สำหรับพื้นที่โครงการ คือ หมู่ที่ ๓ ๔ และ ๖ ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี

โครงการเลี้ยงกบเลี้ยงปลาและปล่อยลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรบ้านชีแบร หมู่ที่ ๗ ตำบลแม่ตื่น อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ พระราชทานพระราชดำริเมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๔๒ ความว่า

“...ให้ปล่อยพันธุ์ปลาในแหล่งน้ำธรรมชาติและบ่อน้ำสาธารณะ เพื่อเป็นแหล่งอาหารของหมู่บ้าน ให้ส่งเสริมการเลี้ยงกบแก่ราษฎร และจัดทำโครงการเลี้ยงกบ เลี้ยงปลาและปล่อยลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำ ส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงสัตว์น้ำไว้บริโภคในครัวเรือนและเพื่อเป็นการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในท้องถิ่นชนิดที่หายากและใกล้สูญพันธุ์...”

โครงการอนุรักษ์สภาพป่าในพื้นที่อมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่

เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๔ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรที่บ้านทุ่งต้นงิ้ว หมู่ที่ ๑๑ ตำบลแม่ต๋อน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ และมีพระราชดำริให้ช่วยเหลือนักอนุรักษ์ในหมู่บ้าน ซึ่งการดำเนินโครงการฯ ได้ส่งเสริมการเลี้ยงปลาปล่อยกบและปลาสูแหล่งน้ำสาธารณะ ตลอดจนช่วยกันรักษาแหล่งน้ำสาธารณะให้เป็นแหล่งเพาะขยายพันธุ์สัตว์น้ำประจำหมู่บ้าน ทั้งยังเป็นการลดปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ โดยให้คนสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำในแหล่งน้ำสาธารณะปีละ ๑๐๐,๐๐๐ ตัว ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์น้ำในระบบน้ำไหลปีละ ๕-๑๐ ราย

โครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส

สืบเนื่องมาจากราษฎรบ้านละเวง อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี ได้กราบบังคมทูลของ พระราชทานความช่วยเหลือจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้ทรงพิจารณาช่วย ฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำ ซึ่งปัจจุบันได้ลดลงเป็นจำนวนมาก โดยราษฎรได้กราบทูลว่า ยินดีที่จะร่วมกันดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

ทั้งนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้รับพระราชทานคำแนะนำจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้จัดประชุมหารือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องและพระราชทาน พระบรมราชวินิจฉัยให้ทรงจัดตั้งโครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลอันเนื่องมาจาก พระราชดำริ จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส และในโครงการดังกล่าวมีกิจกรรมการฟื้นฟูระบบ นิเวศสัตว์น้ำ โดยการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล (ปะการังเทียม) ซึ่งใช้วัสดุจากพวกคอนกรีต ท่อระบายน้ำ ซากเรือหรือวัสดุขนาดใหญ่ที่ไม่ใช้งานแล้ว

สำหรับการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลนั้น มีหลายหน่วยงานเข้ามาร่วมดำเนินงาน โดยเฉพาะจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการนโยบายการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเล ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากกรมประมง กองทัพเรือ กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้ร่วมกันพิจารณาประเภทวัสดุที่ใช้ สถานที่ดำเนินการและผลกระทบที่อาจจะเกิดตามมา ซึ่งการรถไฟแห่งประเทศไทยได้สนับสนุนตู้รถไฟในเบื้องต้น จำนวน ๒๑๐ ตู้ และกรมทางหลวงได้มอบท่อคอนกรีตระบายน้ำที่ใช้งานแล้วจำนวน ๗๐๗ ท่อ

จากการติดตามประเมินผล พบว่าบริเวณที่มีการจัดสร้างแหล่งอาศัยสัตว์ทะเลทำให้สามารถจับสัตว์น้ำได้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์น้ำหน้าดิน ชาวประมงขนาดเล็กพื้นบ้านมีรายได้จากการจับสัตว์น้ำเพิ่มขึ้น ๑๐-๓๐ % ขณะที่รายจ่ายลดลง ๘-๒๐ % โดยเฉพาะค่าน้ำมันเชื้อเพลิง นอกจากนี้ความขัดแย้งระหว่างชาวประมงพื้นบ้านและประมงพาณิชย์ลดน้อยลงเนื่องจากแหล่งดังกล่าวช่วยกันไม่ให้เรือประมงพาณิชย์ซึ่งมีเครื่องมือจับสัตว์น้ำแบบทำลายเข้ามาทำการประมงในบริเวณดังกล่าว รวมทั้งหลายแหล่งกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ช่วยเสริมสร้างรายได้ให้ชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบของสถานที่ตกปลาและดำน้ำชมปะการัง

สรุป

เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗ เพื่อน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่ได้พระราชทานพระราชดำริเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนางานการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำให้มีผลผลิตยั่งยืน ทั้งนี้ด้วยทรงมีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นและทรงให้ความสนพระราชหฤทัย ตลอดจนพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อให้การดำเนินงานมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ พระองค์ทรงเป็นพลังยิ่งใหญ่ให้หน่วยงานทุกฝ่าย ราษฎรทุกคนร่วมปฏิบัติงาน ด้วยความสามัคคี มีความเสียสละ ด้วยพระบารมีในพระองค์ได้ส่งผลให้โครงการพัฒนาประมงอินเนื่องมาจากพระราชดำริ ทำให้พันธุ์สัตว์น้ำที่ใกล้สูญพันธุ์และหายากมีปริมาณเพิ่มขึ้นในแหล่งน้ำธรรมชาติทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย และพระราชดำริได้กลายเป็นต้นแบบในการพัฒนางานประมงของประเทศไทยให้มีความก้าวหน้า ราษฎรมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีการใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างยั่งยืนตลอดไป

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ กับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ปานเทพ กล้านรงค์ราญ
เลขาธิการ กปร.

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นครองสิริราชสมบัติจวบจนถึงปัจจุบัน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจและตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไปยังถิ่นทุรกันดารทั่วประเทศไทย ทำให้ทรงทราบปัญหาความทุกข์ยากของอาณาประชาราษฎร์ในรูปแบบต่างๆ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงมีพระราชปณิธานอันแน่วแน่ที่จะทรงงานสนับสนุนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการพัฒนา

คุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ดังนั้นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริส่วนใหญ่ จึงมุ่งไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของพสกนิกร โดยให้สามารถประกอบอาชีพ และพึ่งพาตนเองได้ เกิดจิตสำนึกในการหวงแหนถิ่นฐานบ้านเกิด และร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติในพื้นที่ให้คงสภาพอุดมสมบูรณ์ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ราษฎรสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดคุณประโยชน์สูงสุด อาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาตามแนวพระราชดำรินในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

พระราชกรณียกิจเกื้อกูลเพื่อผองไทย

โดยตลอดระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถทรงตระหนักและทรงห่วงใยต่อปัญหาความทุกข์ยากของประชาชนในเขตชนบทที่ห่างไกล ในอันที่จะต้องเผชิญกับอุปสรรคจากภัยธรรมชาติ ที่มีสาเหตุมาจากการตัดไม้ทำลายป่า ที่เป็นเหตุให้เกิดภาวะฝนแล้ง ดินเสื่อม ราษฎรทำการเกษตรไม่ได้ผล ด้วยเหตุนี้จึงมีพระราชดำรินำราษฎร

เข้ามาอยู่ในหมู่บ้าน สอนให้ปลูกไม้โตเร็ว และการนำไม้มาใช้สอยอย่างถูกต้อง สอนให้รู้จักการดูแลรักษาป่า และฝึกอาชีพเสริม เพื่อเป็นการเพิ่มพูนรายได้อันเป็นที่มาของ “โครงการปาร์กน้ำ” และ “โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่” ดังพระราชดำรัสที่ว่า

**“เราต้องสร้างบ้านปาร์กน้ำขึ้น เป็นบ้านเล็กในป่าใหญ่
ให้ราษฎรได้อาศัย และสอนให้เขาใช้พื้นที่ทุกตารางนิ้วให้เกิด
ประโยชน์”**

ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริมุ่งในการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภค สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำริมุ่งในการอนุรักษ์ป่าไม้ เพื่อรักษาต้นน้ำลำธารให้คงอยู่ต่อไป ดังพระราชดำรัสว่า

**“พระเจ้าอยู่หัวเป็นน้ำ ฉันจะเป็นป่า ป่าที่ถวายความ
จงรักภักดีต่อน้ำ พระเจ้าอยู่หัวทรงสร้างอ่างเก็บน้ำฉันจะสร้างป่า”**

ดังนั้น การดำเนินงานของ “โครงการปาร์กน้ำ” จึงเริ่มขึ้น เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๒๕ ที่บ้านถ้ำตัว อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร และได้ขยายไปยังท้องที่ต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการดำเนินงานของโครงการ มีลักษณะมุ่งให้เกิดการจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นในป่า เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ยากจน ไม่มีพื้นที่ทำกิน ให้เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านเพื่อทำหน้าที่ปลูกต้นไม้และดูแลรักษาป่า ดังตัวอย่างของบ้านหนองไผ่ ตำบลโคกสี อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร สำหรับกลุ่มราษฎรยากจนในหมู่บ้านที่มีที่อยู่อาศัยของตนเอง แต่ยังไม่มีอาชีพที่แน่นอน หากมีความสมัครใจจะช่วยดูแลรักษาป่าสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็จะพระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ เพื่อเป็นเงินเดือนให้แก่ราษฎรที่ช่วยดูแลป่า นอกจากนั้นยังพระราชทานอาชีพอื่น

ให้กับบุตรและภรรยาทางบ้าน เช่น โครงการ
ทอผ้าไหม โครงการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
โครงการตัดเย็บเสื้อผ้า นอกจากนี้ ยังมี
โครงการที่ราษฎรจัดที่ดินสาธารณะที่รกร้าง
ว่างเปล่าอยู่ตามหมู่บ้านเพื่อน้อมเกล้าฯ ถวาย
และทำการปลูกป่าถวาย โดยจะทรงมอบ

หมายให้เจ้าหน้าที่จัดหากกล้าไม้มาสนับสนุน เช่น พื้นที่อำเภอสว่างแดนดิน ราษฎรจำนวน
๑๔๔ หมู่บ้าน ได้จัดที่ดินปลูกป่าถวายประมาณหมู่บ้านละ ๒๐ ไร่ โดยพระองค์ทรงรับโครงการ
ลักษณะนี้อยู่ในพระบรมราชินูปถัมภ์ด้วย

สำหรับ “โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่” พระราชทานพระราชดำริเริ่มแรก เมื่อคราว
เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่บ้านห้วยไม้หก หมู่ที่ ๖ ตำบลม่อนจอง อำเภออมก๋อย

จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๓๔ ทรงห่วงใยเกรงว่าป่าไม้จะถูกทำลายลง เกิดความเสียหายต่อต้นน้ำลำธาร อีกทั้งสัตว์ป่าหายากอาจจะสูญพันธุ์เนื่องจากการตัดไม้ทำลายป่าและการล่าสัตว์ จึงพระราชทานพระราชดำริให้อนุรักษ์สภาพป่าไม้ในท้องที่อำเภออมก๋อย และสภาพความเป็นอยู่ของราษฎรให้คงสภาพที่สมบูรณ์กลมกลืนกับธรรมชาติ และเอื้อประโยชน์สูงสุดแก่ราษฎรในท้องถิ่น โดยยึดหลัก ๓ ประการ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรให้มีอาชีพและทำกินถาวร โดยคงสภาพธรรมชาติไว้ รักษาสภาพป่าที่สมบูรณ์ไม่ให้ถูกทำลายและฟื้นฟูสภาพป่าที่ถูกทำลาย ให้คืนสู่สภาพธรรมชาติ โดยให้มีทั้งป่าธรรมชาติและป่าใช้สอย

ในการฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรมในเขตพื้นที่ภาคเหนือให้กลับคืนสู่สภาพป่าที่สมบูรณ์จำเป็นจะต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กับการให้ความรู้ด้านการเกษตรและการอนุรักษ์ที่เหมาะสมและต้องสร้างงานให้กับราษฎรในพื้นที่ได้ด้วย ดังนั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้ง “สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง” ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และน่าน ภายใต้โครงการนี้ได้มีการฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรมให้กลับคืนสู่สภาพป่าที่สมบูรณ์ จัดสร้างฝายต้นน้ำแบบผสมผสานเพื่อสร้างความชุ่มชื้นในพื้นที่ป่าจัดทำแนวกันไฟป่ารวมทั้งวางแผนการใช้ที่ดินที่เหมาะสม จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ด้วยการทำคันคูรับน้ำรอบเขา และปลูกหญ้าแฝกเพื่อลดปัญหาการชะล้างพังทลายของหน้าดิน สำหรับการพัฒนาพื้นที่การเกษตร ได้จัดทำแปลงทดสอบการปลูกไม้ผลเมืองหนาวและพืชเศรษฐกิจที่มีคุณภาพ นอกจากนั้นยังทำแปลงทดสอบพันธุ์ข้าวไร่สายพันธุ์ต่างๆ พร้อมทั้งจัดทำแปลงปลูกผัก ซึ่งการดำเนินงานของสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงนี้ได้ทำให้อาสาสมัครสามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาพื้นที่ทางการเกษตรของตนเองได้อย่างถูกต้องโดยไม่ต้องตัดไม้ ทำลายป่าอีกต่อไป

“โครงการฟาร์มตัวอย่าง”

เป็นอีกหนึ่งโครงการพระราชดำริที่มุ่งเน้นให้เกิดการบรรเทาปัญหาความยากจน โดยเน้นให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับราษฎรที่ไม่มีงานทำให้มีโอกาสเข้ามาทำงานในโครงการ

ในขณะที่เดียวกันราษฎรที่เข้ารับการศึกษาในโครงการก็จะสามารถนำเอาความรู้ในเรื่องของการเกษตรด้านต่างๆ เช่น การประมง ปศุสัตว์ และการเพาะเลี้ยงสัตว์ป่า มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ของตน โดยโครงการฟาร์มตัวอย่าง บ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัด

เชียงใหม่ นับเป็นโครงการฟาร์มตัวอย่างแห่งแรก โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี ๒๕๔๐ เป็นต้นมา และในปัจจุบันได้ขยายผลไปยังภูมิภาคต่างๆ รวมทั้งสิ้น ๑๗ แห่งทั่วประเทศ

จากพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทย ในการพลิกฟื้นสภาพป่าให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งทรงให้ความสนพระราชหฤทัยในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าให้มีความ

ยั่งยืนยิ่งขึ้น และด้วยเหตุนี้ จึงมีการจัดตั้ง “โครงการสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์” ขึ้นในปี ๒๕๓๔ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวาระมหามงคลเฉลิมพระชนมายุครบ ๖๐ พรรษา โดยสวนพฤกษศาสตร์แห่งนี้นับเป็นสวนพฤกษศาสตร์สากลแห่งแรกของประเทศไทย ตั้งอยู่บริเวณชายเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ มีเนื้อที่ประมาณ ๖,๕๐๐ ไร่ โดยเป็นศูนย์รวมตัวอย่างพันธุ์ไม้แห่งหนึ่งสำหรับการศึกษาทางอนุกรมวิธาน มีทั้งพันธุ์ไม้หายากและที่กำลังจะสูญพันธุ์ เช่น นกขมิ้น เถาใบสีทอง สิรินคร วल्ली เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นแหล่งค้นคว้า วิจัย และฝึกอบรมทางด้านพฤกษศาสตร์ และเป็นศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลทางพฤกษศาสตร์และพันธุกรรมพืชของประเทศ โดยเฉพาะที่มีอยู่ในเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในการนี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินงาน “โครงการสวนพฤกษศาสตร์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้” ขึ้นโดยนำแนวทางการจัดทำสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ที่ประสบผลสำเร็จมา

ดำเนินการจัดทำสวนพฤกษศาสตร์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ บริเวณตำบลกะลุวอ และตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เนื้อที่รวม ๒,๗๑๐ ไร่ เพื่อเป็นแหล่งรวบรวม

พันธุ์ไม้ประจำถิ่นภาคใต้ และพันธุ์ไม้ที่ใกล้จะสูญพันธุ์และหายาก โดยดำเนินการรวบรวมและปลูกพันธุ์ไม้ต่างๆ ได้แก่ การรวบรวมพันธุ์บัว หวาย ดาหลา ปาล์มบังสุริย์ หมาแดง ว่านไก่แดง ข้าหลวงหลังลาย นอกจากนี้พื้นที่ดังกล่าวยังพบว่ามียักษ์ไม้แฉึก (*Shorea glauca*) ขนาดใหญ่ที่สุดเป็นไม้สกุลเต็งรัง มีเฉพาะที่จังหวัดนราธิวาสและประเทศมาเลเซียเท่านั้น รวมถึงพันธุ์ไม้อื่นตามธรรมชาติประมาณ ๔๔ ชนิด ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในด้านการศึกษาวิจัย การสันถนาการ และสถานที่ท่องเที่ยวของประชาชน

พระบารมีปกป้องคุ้มครองสรรพชีวิต

ด้วยพระปรีชาสามารถในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในอันที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของราษฎรให้สามารถพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นระบบ ดังนั้นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จึงมีความหลากหลายและกว้างขวาง ดังตัวอย่างของ “โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำตามพระราชดำริ” เนื่องด้วยทรงห่วงใยว่าอนาคตทรัพยากรสัตว์น้ำที่ลดจำนวนลงไปจำนวนมาก อาจรุนแรงถึงขั้นที่สัตว์น้ำบางประเภทอาจสูญพันธุ์ ได้มีพระราชดำริในการจัดตั้งโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ โดยให้มีการฟื้นฟูและขยายพันธุ์ปลาจำนวนมาก เช่น ปลาตะพัด ปลาม้า รวมทั้งจัดตั้งวังปลาในศูนย์ศิลปาชีพบางไทร เพื่ออนุรักษ์พันธุ์ปลาน้ำจืด และทำการอบรมราษฎรให้รู้จักการเลี้ยงปลา ตลอดจนแนะนำให้รู้จักปลาชนิดต่างๆ ที่สมควรเลี้ยงในพื้นที่ นอกจากนั้นยังทรงให้ตั้ง

โรงเพาะพันธุ์กุ้งก้ามกรามในหลายๆ จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งได้พระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ให้แก่ชาวประมงในภาคใต้ในการเพาะเลี้ยงปลากะพงขาวในแม่น้ำตากใบ และพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเลอย่างจริงจัง ซึ่งส่งผลให้กรมประมงขอแก้ไขร่างกฎหมายในการอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเลในเวลาต่อมา

ในช่วงระยะเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมา นี้อภัยการชายฝั่งทะเลเริ่มมีสภาพขาดแคลนและเสื่อมโทรมลงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งมีสาเหตุหลักมาจากการทำประมงที่มากเกินไปกำลังการผลิตของธรรมชาติ และการใช้เครื่องจับสัตว์น้ำที่ผิดกฎหมาย ดังตัวอย่างเกิดขึ้นในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส ในการนี้ราษฎรบ้านละเวง อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานความช่วยเหลือจากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้ทรงพิจารณาช่วยฟื้นฟูความสมบูรณ์ของสัตว์น้ำ และภายหลังเมื่อทราบปัญหาข้อเท็จจริงดังกล่าว จึงมีพระราชดำริให้ดำเนิน “โครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส”

ขึ้นในปี ๒๕๔๔ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครัวเรือนประมงมีสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น ไปพร้อมๆ กับการฟื้นฟูระบบนิเวศชายฝั่งทะเล เช่น ป่าชายเลน แนวหญ้าทะเล และพื้นที่ชุ่มน้ำในเขต จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส จำนวนไม่ต่ำกว่า ๕๐๐,๐๐๐ ไร่ ให้มีศักยภาพเป็นแหล่งเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำตามธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

นับเป็นพระอัจฉริยภาพอย่างยิ่งของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในการจัดการโครงการด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ กล่าวคือ ในการกำหนดโครงการแต่ละโครงการล้วนตั้งอยู่บนสภาพปัญหาและความต้องการของราษฎร ทำให้การแก้ปัญหา มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ทาง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของคนในพื้นที่อย่างแท้จริง โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินโครงการให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน

“โครงการศิลปะชีพ” เป็นอีกโครงการหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการพลิกฟื้นสภาพความเป็นอยู่ของราษฎรให้มีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง โดยในปี ๒๕๑๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรที่ประสบภัยน้ำท่วมที่จังหวัดนครพนม และทอดพระเนตรเห็นหญิงชาวบ้านที่มารับเสด็จ

ล้วนนุ่งซิ่นไหมมัดหมี่ และนั่งรับเสด็จอยู่กับพื้นที่มีน้ำขังและไปทั่วบริเวณ แม้กระนั้นความงามของผ้าไหมมัดหมี่ก็เป็นที่ต้องพระราชหฤทัยยิ่ง

โดยในการเสด็จฯ ครั้งนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชปรารภว่า การแจกของผู้ประสบภัย ก็เหมือนโยนหินก้อน

เล็กๆ ลงแม่น้ำ สักเท่าใดจึงจะเพียงพอให้เขาได้อยู่รอด สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักว่าควรส่งเสริมงานฝีมือที่เขาคุ้นเคย คือการทอผ้าไหมมัดหมี่เป็นอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวในยามเกิดภัยแล้ง หรือน้ำท่วมทำนาไม่ได้ผล จากเหตุการณ์ดังกล่าวจึงเป็นจุดเริ่มต้นของโครงการศิลปาชีพ โดยเริ่มจากกลุ่มทอผ้าเป็นกลุ่มแรก เป็นต้นมา

ในการดำเนินงานทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ และขยายโครงการไปยังทั่วทุกภาค แล้วแต่ว่าศิลปะของพื้นที่ไหนจะมีลักษณะอย่างไร โครงการศิลปาชีพได้แผ่ขยาย ครอบคลุมไปทั่วทุกภาคของประเทศ โดยมีโรงฝึกสวนจิตรลดา เป็นศูนย์กลางการเรียนการสอนศิลปาชีพแขนงต่างๆ และเป็นศูนย์กลางของผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพจากราษฎรทั่วประเทศ รวมทั้งศูนย์ศิลปาชีพบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และศูนย์ศิลปาชีพภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่บ้านกุดนาขาม จังหวัดสกลนคร ศูนย์ศิลปาชีพในภาคเหนือ ที่บ้านแม่ต๋ำ จังหวัดลำปาง ภาคใต้ที่จังหวัดนราธิวาส เป็นต้น

ด้วยสายพระเนตรที่ยาวไกล สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักว่าในการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาด้านการศึกษาถือเป็นรากฐานที่สำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จำนวนมากได้มุ่งส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ว่าจะป็นทั้งในและนอกระบบการศึกษา ดังที่ได้พระราชทานพระราชดำรัสเมื่อปี ๒๕๐๘ ความตอนหนึ่งว่า

“...โลกมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งติดตามให้เข้าใจลึกซึ้งถึงเหตุการณ์วิชาการ หรือความนิยมที่แปลกๆ ใหม่ๆ นั้นได้ยากมาก ดังนั้นข้าราชการเชื่อมั่นว่าทุกๆ คนไม่ว่าหญิงหรือชาย จะต้องยึดถือเอาการศึกษาเป็นหลักสำคัญในการสร้างตนเอง ให้เป็นผู้ที่พอจะทันกับความผันแปรของโลกปัจจุบันได้...”

“โครงการโรงเรียนร่มเกล้า” บ้านทับลาน อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี เป็นตัวอย่างหนึ่งของโครงการพระราชดำริทางการศึกษา ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ราษฎรในพื้นที่ที่มีฐานะยากจน และไม่สามารถส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนประจำอำเภอได้ เนื่องจากมีระยะทางไกล และเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงในด้านความมั่นคง สามารถเข้ารับการศึกษาจากโรงเรียนมัธยมร่มเกล้าได้ และจากการก่อสร้างโรงเรียนมัธยมร่มเกล้านี้ นับเป็นโครงการ

ที่สนับสนุนโครงการพัฒนาหมู่บ้านทับลานได้เป็นอย่างดี คือนอกจากจะช่วยให้ราษฎร มีอาชีพ มีน้ำใช้ มีที่ดินอยู่อาศัยแล้ว บุตรหลานก็ยังได้รับการศึกษาที่เหมาะสมอีกด้วย

นอกจากนั้น ในการเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎร หรือตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อพระองค์ทรงทราบถึงปัญหาด้านการศึกษา จากสาเหตุความยากจนก็ดี ความพิการทุพพลภาพก็ดีจะพระราชทานความช่วยเหลือให้เด็กเหล่านั้นได้รับการศึกษา หรือการพัฒนาฝีมือ โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อยู่ในความอุปการะ จนพวกเขาเหล่านั้นสามารถประกอบอาชีพพึ่งพาตนเองได้

ปัญหาโรคภัยไข้เจ็บของราษฎร ถือเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการแก้ปัญหา ความยากจน และการพัฒนาคุณภาพชีวิต สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง “โครงการหน่วยแพทย์พระราชทาน” ในปี ๒๕๑๐ ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่แพทย์ และพยาบาลออกทำการตรวจรักษาโรคในท้องถื่นกันดารในจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี และประจวบคีรีขันธ์ จนถึงปัจจุบัน โครงการพระราชดำริด้านการแพทย์ได้ขยายขอบข่ายออกไปอย่าง

กว้างขวาง กล่าวคือเมื่อมีการเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานไปประทับแรมเพื่อเยี่ยมราษฎร และทรงงานโครงการต่างๆ ในต่างจังหวัด จะมีคณะแพทย์ ประกอบด้วยแพทย์ประจำพระองค์ แพทย์หลวง และแพทย์อาสาสมัคร จากหลายหน่วยงาน ทำการตรวจรักษาราษฎร หากคนไข้ที่ยากจนรายได้จำเป็นต้องได้รับการรักษาต่อในโรงพยาบาล ก็จะมีทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับเป็นคนไข้ในพระราชานุเคราะห์ด้วย

ในฐานะที่สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) มีหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ให้ดำเนินงานในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อสนองพระราชดำริด้านการพัฒนาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ

พระบรมราชินีนาถและพระบรมวงศ์ ให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ และเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งในแต่ละปี สำนักงาน กปร. ได้ประสานงาน ติดตาม ให้การสนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในด้านต่างๆ ทั้งการเกษตร สิ่งแวดล้อม แหล่งน้ำ สาธารณสุข การพัฒนาอาชีพ ฯลฯ ประมาณ ๒๐๐ โครงการในทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ทั้งนี้เพื่อมุ่งสนองพระราชดำริ ให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดเพื่อประโยชน์สุขสู่ประชาชนเป็นสำคัญ

ด้วยพระปรีชาสามารถและพระมหากรุณาธิคุณในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ได้ทำให้ราษฎรหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในถิ่นฐานบ้านเกิดอย่างมีความสุข ด้วยจิตสำนึกรักและห่วงหาอาทรพสกนิกรชาติ ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้สร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นภายในชุมชน อันเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป และด้วยพระราชปณิธานที่แน่วแน่ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎร ให้มีความกินดีอยู่ดี พึ่งพาตนเองได้จนสามารถเกื้อหนุนสังคม และประเทศชาติได้ตามลำดับนั้น จึงนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ที่พสกนิกรไทยทั้งปวงควรน้อมนำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต เพื่อสร้างความเจริญและความผาสุกแก่ตนเอง สังคม และชาติบ้านเมืองต่อไป 🌸

การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการพัฒนาอาชีพ

นับเป็นระยะเวลากว่า ๔ ทศวรรษแล้วที่ประเทศไทยได้มีการพัฒนาตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติถึง ๙ ฉบับ แม้ว่าการพัฒนาในหลายๆ เรื่องประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ แต่ก็ยังคงมีอีกหลายเรื่องที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ และยังคงเป็นปัญหาต่อเนื่องในทุกรัฐบาลที่เข้ารับผิดชอบจะต้องเร่งรัดดูแลแก้ไข เพื่อลดขนาดและความรุนแรงของปัญหาให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ซึ่งปัญหาในเรื่อง **“ความยากจน หรือ ความด้อยโอกาส”** นับเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญดังกล่าวข้างต้น ที่จำเป็นจะต้องได้รับการเร่งรัดดูแลแก้ไขอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มว่าหากมิได้รับการเร่งรัดดำเนินการ อาจเป็นผลร้ายหรือภัยคุกคามที่สำคัญ ที่จะส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงปลอดภัยของประเทศโดยรวมได้

ปัญหา “ความยากจนหรือความด้อยโอกาส” ที่พบอยู่โดยทั่วไปในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา นั้น เป็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่าง “คน” กับ “พื้นที่” และ “การประกอบอาชีพ” ของคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นๆ กล่าวคือ กลุ่มคนที่มีปัญหาความยากจนส่วนใหญ่มักจะอาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทห่างไกลทุรกันดารหรือตามแนวชายแดน ทำให้ด้อยโอกาส

หรือขาดโอกาสในการประกอบอาชีพอื่นๆ ที่นอกเหนือจากอาชีพเกษตรกรรมและจากสภาพการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักดังกล่าว ทำให้ต้องมีการแสวงหาพื้นที่ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นเมื่อมีประชากรเพิ่มขึ้น ประกอบกับการทำการเกษตรโดยใช้พื้นที่อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนาน โดยการขาดการบำรุง

รักษาอย่างถูกวิธี มีผลทำให้ผลผลิตลดต่ำลง ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญให้เกิดการบุกรุกป่าจนขึ้นไปถึงบริเวณป่าต้นน้ำลำธาร ทำให้เกิดปัญหาฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล และปัญหาการเกิดอุทกภัยเมื่อเกิดฝนตกชุกเนื่องจากไม่มีสภาพป่าที่จะช่วยดูดซับน้ำ เมื่อราษฎรประสบปัญหาอันเนื่องมาจากการขาดแคลนพื้นที่ทำกิน และพื้นที่ที่มีอยู่ก็ใช้ทำการเกษตรไม่ได้ผล ด้วยขาดความอุดมสมบูรณ์ จึงมีโอกาสและมีความเสี่ยงสูงที่จะถูกชักจูงไปประกอบอาชีพอื่นที่หารายได้ง่ายกว่าและมีรายได้สูงกว่า เช่น ค้ายาเสพติด หรืออาชีพผิดกฎหมาย

อื่นๆ ที่มักจะใช้ช่องทางดำเนินการในพื้นที่ที่ห่างไกลอำนาจรัฐหรือพื้นที่ตามแนวชายแดน ซึ่งจะมีผลกระทบที่สำคัญต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศดังกล่าวแล้วข้างต้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเข้าพระราชหฤทัยและทรงตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาเหล่านี้เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากพระราชดำริที่ให้มีการเร่งรัดดำเนินการเพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหามูลนิธิในโอกาสที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมพสกนิกรในท้องถิ่นทุรกันดารหรือบริเวณพื้นที่ป่าเขา ตลอดจนบริเวณชายแดนของประเทศ โดยแนวทางดำเนินงานในการแก้ไขปัญหามูลนิธิในแต่ละพื้นที่ซึ่งหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินงานสนองพระราชดำรินั้น จะสะท้อนแนวพระราชดำรินในการแก้ไขปัญหามูลนิธิในรูปแบบของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ในลักษณะต่างๆ ที่มุ่งแก้ไขปัญหามูลนิธิที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ สภาพพื้นที่ กลุ่มราษฎรเป้าหมาย ตลอดจนสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน แต่มีหลักการเดียวกันคือ **มุ่งส่งเสริมหรือสนับสนุนการแก้ไขปัญหามูลนิธิของประชาชน** เพื่อให้สอดคล้อง

กับสภาพปัญหาและข้อเท็จจริงในพื้นที่ โดยมีเป้าหมายสุดท้ายคือให้ราษฎรมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พึ่งพาตนเองได้ และเป็นกำลังสำคัญของรัฐในการแจ้งข่าวสาร ตลอดจนมีส่วนร่วมในการรักษาความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนและพื้นที่ที่มีความล่อแหลมเสี่ยงภัยอื่นๆ ได้โดยทั่วไป

ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต จะเห็นได้ว่าการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในแต่ละคราวนั้น จะมีสิ่งของจำเป็นในการดำรงชีวิตสำหรับพระราชทานแก่ราษฎรที่มาเข้าเฝ้าฯ รับเสด็จ นอกจากนี้ยังมีเงินทุนพระราชทานสำหรับการประกอบอาชีพในขั้นต้น หน่วยแพทย์พระราชทานเพื่อตรวจรักษาผู้ที่เจ็บป่วย หากจำเป็นต้องเข้ารับการรักษาต่อเนื่องในโรงพยาบาลก็จะทรงรับไว้เป็นคนไข้ในพระราชานุเคราะห์ สำหรับในเรื่องสาธารณสุขพื้นฐาน มีแนวพระราชดำริที่จะให้ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันช่วยเหลือตัวเองได้ในระดับหนึ่ง โดย

มีโครงการหมอบูบ้านที่ดำเนินการคัดเลือกชาวบ้านเข้ารับการฝึกอบรมความรู้ด้านสาธารณสุข มูลฐาน เพื่อให้กลับไปช่วยเหลือเพื่อนบ้านในท้องถิ่นของตนเอง

ในด้านการศึกษา ได้พระราชทานโครงการศึกษานอกระบบหลากหลายรูปแบบ เช่น พระราชทานศาลารวมใจ ซึ่งเป็นทั้งห้องสมุดและห้องปฐมพยาบาลของหมู่บ้าน โดยมีชาวบ้านที่ผ่านการอบรมหลักสูตรปฐมพยาบาลเป็นผู้ดูแลศาลารวมใจ นอกจากนี้ยังได้พระราชทานทุนการศึกษาแก่เยาวชนที่ยากจนในชนบทให้ได้รับการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงอุดมศึกษาอีกด้วย

ในด้านการพัฒนาอาชีพ ได้พระราชทานพระราชดำริให้พิจารณาจัดทำโครงการที่มุ่งเน้นการพัฒนาอาชีพโดยตรง และโครงการที่มีวัตถุประสงค์ร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอาชีพ ซึ่งสามารถจำแนกตามวัตถุประสงค์ของโครงการดังนี้

๑. กลุ่มโครงการที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและอาชีพโดยตรง มุ่งเน้นการให้การฝึกอบรมและพัฒนาอาชีพให้แก่ราษฎร เป็นตัวอย่างให้ราษฎรเข้าไปศึกษาเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอาชีพในพื้นที่ของตนเอง ตลอดจนการเป็นแหล่งจ้างงาน เพื่อเพิ่มพูนรายได้และความรู้แก่ราษฎรที่อาศัยอยู่รอบๆ โครงการ ประกอบด้วยโครงการสำคัญ ๆ ดังนี้

❖ โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพ

นอกจากการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรด้วยการพัฒนาอาชีพหลักของราษฎร ซึ่งก็คือการพัฒนาด้านการเกษตร เพื่อให้ราษฎรมีอาหารในการบริโภคอย่างเพียงพอตลอดปีแล้วนั้น สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพบว่าในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย ที่พระองค์ได้เสด็จฯ ไปทรง

เยี่ยมเยียนราษฎรเป็นประจำทุกปีนั้น ราษฎรในแต่ละท้องถิ่นต่างก็มีฝีมือในด้านศิลปหัตถกรรมที่โดดเด่น มีความสวยงามและเป็นมรดกทางด้านภูมิปัญญาที่สืบสานมาตั้งแต่สมัยบรรพกาล ซึ่งได้มีการพัฒนารูปแบบวิธีการผลิตจนเป็นผลิตภัณฑ์ที่ล้ำค่า ทรงเห็นว่าหากสิ่งดีงามของชนชาติไทยเหล่านี้ไม่ได้รับการส่งเสริมให้คงอยู่หรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ความมั่งคั่งที่ซ่อนอยู่ภายใต้วิถีไทยก็จะสูญหายไป และหากส่งเสริมให้ราษฎรดำเนินการอย่างจริงจังแล้วก็จะช่วยให้ราษฎรได้มีรายได้เสริมในอีกทางหนึ่ง ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรดีขึ้น

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริในเรื่องนี้เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๔ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต ความว่า

“...ทุกครั้งที่เมืองไทยเกิดน้ำท่วมหรือเกิดภัยพิบัติอย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าได้ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงนำของพระราชทานไปช่วยเหลือราษฎร มักจะเป็นเครื่องอุปโภคบริโภค แล้วก็รับสั่งกับข้าพเจ้าว่า การช่วยเหลือแบบนี้เป็นการช่วยเหลือเฉพาะหน้า ซึ่งไม่สำคัญ ช่วยเขาไม่ได้จริงๆ ไม่เพียงพอ ทรงคิดว่าทำอย่างไรจึงจะช่วยเหลือชาวบ้านเป็นระยะยาว คือทำให้เขามีหวังที่จะอยู่ดีกินดีขึ้น ลูกหลานได้เข้าโรงเรียน ได้เรียนหนังสือ ซึ่งในเรื่องนี้รัฐบาลได้พยายามส่งเสริมอยู่แล้ว เขาเพิ่มจำนวนโรงเรียนขึ้นอย่างสม่ำเสมอ แต่ชาวนาชาวไร่บอกว่า เขาส่งให้ลูกไปเรียนหนังสือ ไปเข้าโรงเรียนไม่ได้ เพราะต้องอาศัยลูกเป็นกำลังช่วยกันทำมาหากิน ดังนั้น จะพบเด็กที่อยู่ในวัยเรียนแล้วไม่ได้เรียนหนังสืออีกมาก ส่วนมากก็ไปจบ ป.๔ ซึ่งก็น่าเป็นห่วง ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงเริ่มคิดหาอาชีพเสริมให้แก่ครอบครัวชาวนาชาวไร่ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็ทรงหาแหล่งน้ำให้การทำไร่นาของเขา เป็นผลต่อประเทศชาติต่อบ้านเมือง ทรงพระราชดำเนินไปดูตามไร่นาของเขาต่างๆ ทรงคิดว่านี่เป็นการให้กำลังใจ และที่ทรงให้ข้าพเจ้าดูแลพวกครอบครัว ก็เลยเป็นที่เกิดของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ”

ด้วยพระเมตตาที่ทรงมีต่อพสกนิกรผู้ยากไร้ ณ ท้องถิ่นทุรกันดาร สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการจัดตั้ง “มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ” ขึ้น ในปี ๒๕๑๙ โดยดำเนินการส่งเสริมศิลปาชีพในพื้นที่ต่างๆ ปัจจุบันมีกว่า ๓๐๐ แห่งในทั่วประเทศ และมีศูนย์ศิลปาชีพจำนวน ๗ แห่ง ซึ่งมีการฝึกอบรม การสอนและการทำกิจกรรมในหลายๆ ประเภท รวมกันในแต่ละศูนย์ ดังนี้

- ❁ โรงฝึกศิลปาชีพสวนจิตรลดา อำเภอดุสิต กรุงเทพมหานคร
- ❁ ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ❁ ศูนย์ศิลปาชีพแม่ฮ่องสอน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ❁ ศูนย์ศิลปาชีพบ้านแม่ต๋ำ อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง
- ❁ ศูนย์ศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร
- ❁ ศูนย์ศิลปาชีพทักษิณราชินีเวสท์ จังหวัดนราธิวาส
- ❁ ศูนย์ศิลปาชีพบ้านเนินธัมมัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

❖ โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ

ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ทุรกันดารอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพบว่ายังมีราษฎรจำนวนมากที่ขาดความรู้ในการประกอบอาชีพ ขาดแหล่งอาหารเพื่อการดำรงชีวิต การคมนาคมติดต่อกับสังคมภายนอกค่อนข้างทุรกันดาร ประสบปัญหาความยากจนขาดแคลนในด้านต่างๆ ทำให้พวกเขาจำเป็นต้องบุกเบิกทำลายป่า ซึ่งเป็นการเปิดพื้นที่ทางการเกษตรและล่าสัตว์ป่า จึงเป็นสาเหตุสำคัญของการทำลายป่าต้นน้ำลำธาร ส่งผลให้พื้นที่ป่าลดลงและขาดความอุดมสมบูรณ์ เกิดปัญหาความแห้งแล้งทั้งกับราษฎรบนพื้นที่สูงและพื้นที่ราบตามลำดับ ซึ่งนับวันปัญหาเหล่านี้จะยังคงทวีความรุนแรงขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรจึงเป็นสิ่งสำคัญ แนวคิดหนึ่งในการพัฒนาความเป็นอยู่ของราษฎรในพื้นที่สูงก็คือ การให้ความรู้ที่ถูกต้องในการประกอบอาชีพ รวมถึงการให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตบางส่วน ตลอดจนติดตามให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ราษฎรมีแหล่งอาหารโปรตีนในการบริโภคตลอดปี ทั้งยังสามารถเป็นรายได้เสริมให้กับราษฎรได้เป็นอย่างดี

การดำเนินงานของฟาร์มตัวอย่างในแต่ละพื้นที่จึงมีแนวทางที่ใกล้เคียงกันนั่นก็คือ การให้ความรู้แก่ราษฎรโดยเน้นการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้กับราษฎรเข้ามาร่วมกิจกรรมต่างๆ ภายในโครงการด้วยการจ้างแรงงาน ราษฎรจะรับวิธีการที่เหมาะสมและปรับเปลี่ยนแนวคิดในการทำการเกษตร โดยการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งเมื่อนำความรู้กลับไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่ของตนเอง ก็จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาคความยากจนและปัญหาทรัพยากรในพื้นที่ต้นน้ำลำธารถูกทำลายไปพร้อมกัน ฟาร์มตัวอย่างในปัจจุบันมีจำนวน ๑๗ แห่ง ประกอบด้วย

- ❁ โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริบ้านแม่ตุงตุง อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
- ❁ โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริบ้านขุนแตะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
- ❁ โครงการฟาร์มตัวอย่างบ้านแม่ต๋ำตามพระราชดำริ อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง
- ❁ โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

- ❁ โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริบ้านป่อหวี อำเภอสนม จังหวัดราชบุรี
- ❁ โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริจังหวัดนราธิวาส อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
- ❁ โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส
- ❁ โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ อำเภอศรีเสอาะะ จังหวัดนราธิวาส
- ❁ โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริและหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านรอดันบาต หมู่ที่ 5 ตำบลกะลุวอ อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส
- ❁ โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส
- ❁ โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส
- ❁ โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ อำเภอปานะระะ จังหวัดปัตตานี
- ❁ โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริบ้านครองชีพ ตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง
- ❁ โครงการฟาร์มตัวอย่างหนองหมากเฒ่าตามพระราชดำริ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
- ❁ โครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านทางหลวง ตำบลบ้านแก้ง อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม
- ❁ โครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านยางน้อย ตำบลก่อเอ้ อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี
- ❁ โครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ บ้านกระเจา ตำบลลำดวน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

❖ โครงการพัฒนาการเกษตรเบ็ดเสร็จ

ดังกล่าวมาแล้วว่า สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเปี่ยมด้วยพระเมตตาต่อพลสกนิกรผู้ยากไร้ในท้องถิ่นทุรกันดารเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ ด้วยพระราชปณิธานอันแน่วแน่ในการที่จะแก้ไขปัญหาค่าครองชีพของราษฎรให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีภายใต้สิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติที่ได้รับการฟื้นฟูจนมีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งสองสิ่งที่กล่าวมานั้น จะต้องดำเนินการไปควบคู่กันได้อย่างดียิ่งขึ้น

การดำเนินโครงการในลักษณะของโครงการแบบเบ็ดเสร็จก็เช่นเดียวกับโครงการอื่นๆ ที่จะมุ่งเน้นการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของพลสกนิกรควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ดังจะเห็นได้จากจุดกำเนิดของโครงการศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๗ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในอำเภอภูสิงห์ ทรงทราบว่า ราษฎรในพื้นที่มีความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก จึงได้พระราชทานพระราชดำริกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง **ให้พิจารณา** ดำเนินการจัดตั้งศูนย์พัฒนาการเกษตรเบ็ดเสร็จขึ้น เพื่อให้ศูนย์ดังกล่าวมีลักษณะคล้ายศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งเป็นแหล่งความรู้ วิทยาการด้านการเกษตรที่เหมาะสม เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต และช่วยเพิ่มมูลค่าของผลผลิต ให้ราษฎรสามารถดำรงชีพอยู่ ณ พื้นที่ได้โดยไม่ต้องอพยพถิ่นฐานไปที่อื่น โดยในการดำเนินงานนั้นจะเป็นไปในลักษณะที่เบ็ดเสร็จในจุดเดียว โดยการบูรณาการแผนงานต่างๆ เข้าด้วยกัน

❖ โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ

ในพื้นที่ทุรกันดารตามขุนเขาในพื้นที่ภาคเหนือที่ซึ่งการคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้าน เป็นไปด้วยความยากลำบาก ราษฎรประสบปัญหาในเรื่องการผลิตทั้งในส่วนของการผลิตเพื่อการ เลี้ยงชีพและการผลิตเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวที่ไม่สามารถหล่อเลี้ยงให้ดำรงชีพอยู่ได้ จึง ทำให้ต้องทำการบุกรุกพื้นที่ป่าแห่งใหม่ เพื่อทำเป็นไร่เลื่อนลอยสลับกันไปมาตามแต่ความ สมบูรณ์ของดินจะมีอยู่ จากการบุกรุกทำลายป่าไม้พื้นที่สูง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ที่สำคัญของพื้นที่ภาคเหนือ ยังผลให้เกิดความแห้งแล้ง สภาพแวดล้อมถูกทำลาย ราษฎรที่ ประสบปัญหาอยู่แล้วก็ยิ่งได้รับปัญหาพอกพูนมากขึ้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงได้พระราชทาน พระราชดำริเพื่อทำอย่างไรให้ราษฎรสามารถดำรงชีพอยู่ในพื้นที่ทำกินเดิมได้อย่างมีความสุข มี อาหารเพียงพอต่อการบริโภคทั้งปี มีความมั่นคงในชีวิตและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติอันมีค่า พึ่งพาและรักษาได้อย่างยั่งยืน

การดำเนินงานโครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ เป็นแนวทางหนึ่งในอันที่จะช่วยแก้ไขปัญหาของราษฎรข้างต้น ซึ่งจะมีข้อแตกต่างกับโครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ คือ การเน้นการปลูกพืชมากกว่างานด้านการปศุสัตว์ เนื่องจากในบางพื้นที่ที่จัดตั้งสถานีหรือพื้นที่ที่ราษฎรได้อาศัยทำอยู่นั้น ไม่เหมาะสม ปริมาณน้ำที่ใช้ไม่เพียงพอ รวมถึงราษฎรบางส่วนอาจจะมี ความชำนาญด้านการปลูกพืชมากกว่า ดังนั้น จึงได้พระราชทานพระราชดำริในเรื่องของสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงขึ้น โดยมีแนวทางเดียวกันกับฟาร์มตัวอย่าง

กล่าวคือให้ราษฎรเข้ามามีส่วนในกิจกรรมต่างๆของสถานีเพื่อซึมซับความรู้และเกิดทักษะ ทั้งยังได้รับความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สำหรับนำไปใช้ในพื้นที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม โดยมีสถานีที่ดำเนินการดังนี้

- ❁ สถานีสาธิตการเกษตรป่าไม้และสิ่งแวดล้อมบ้านแปกแซมฯ อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่
- ❁ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ดอยแบแล อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
- ❁ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ห้วยแม่เกียง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
- ❁ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ เขามพาย อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
- ❁ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ เสาดง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
- ❁ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ม่อนล้าน อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
- ❁ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ห้วยเมืองงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่
- ❁ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ปางขอน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
- ❁ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ธารทอง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
- ❁ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ดอยบ่อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
- ❁ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ห้วยหยวกป่าไซ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
- ❁ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ ภูพยัคฆ์ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน
- ❁ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ สะจุก-สะเกี้ยง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน
- ❁ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงฯ บ้านสบซุ่น อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

๒. กลุ่มโครงการที่มุ่งเน้นการดำเนินงานด้านอื่นๆ แต่มีวัตถุประสงค์ร่วมในการมีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาอาชีพ ประกอบด้วย

- ❖ **โครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่า** มีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำลำธาร เพื่อให้มีน้ำสนับสนุนพื้นที่การเกษตรและบรรเทาอุทกภัยที่จะเกิดขึ้นกับพื้นที่ที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของราษฎร

ปัญหาการบุกรุกทำลายป่า นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งยังเป็นปัญหาที่มีผลกระทบโดยตรงต่อสภาพความเป็นอยู่ของราษฎรส่วนใหญ่ของประเทศ ก็คือ ปัญหาความแห้งแล้ง ขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภค และการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูแล้ง และมักจะประสบกับปัญหาอุทกภัยในฤดูฝน ซึ่งปัญหาดังกล่าวนับว่าจะทวีความรุนแรงขึ้นทุกปี สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงตระหนักถึงปัญหาตลอดจนผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ทรงเห็นว่าสาเหตุของปัญหาดังกล่าว คือ การบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้เพื่อใช้พื้นที่ทำกินในการดำรงชีพ หรือราษฎรได้รับว่าจ้างจากนายทุนในการบุกรุกเพื่อการตัดไม้ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ประกอบกับการขาดความรู้ รวมถึงวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อของราษฎรในการทำอะไรเลือนลอยเคลื่อนย้ายไปในที่ต่างๆ

ด้วยสาเหตุแห่งปัญหาดังกล่าว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงได้พระราชทานพระราชดำริในเรื่องของการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าขึ้น โดยให้มีการฟื้นฟูทรัพยากรในพื้นที่บริเวณต้นน้ำลำธารที่ถูกทำลายให้ฟื้นคืนสภาพดั้งเดิม พร้อมกับพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรในพื้นที่โครงการให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ลดปัญหาความยากจนของราษฎร รวมทั้งให้ความรู้ที่ถูกต้อง และสร้างจิตสำนึกให้แก่ราษฎรในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้ราษฎรมีส่วนร่วมกับทางราชการในการดูแลปกป้องทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่าของชาติสืบไป โดยมีโครงการที่ดำเนินการในลักษณะดังกล่าว ดังนี้

- ❁ โครงการอนุรักษ์สภาพป่าไม้พื้นที่อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
- ❁ โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าสะเมิง อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
- ❁ โครงการฟื้นฟูสภาพป่าพื้นที่อำเภอไชยปราการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่
- ❁ โครงการฟื้นฟูอาหารช้างป่าภูหลวงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเลย
- ❁ โครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ
- ❁ โครงการป่าชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดสกลนคร
- ❁ โครงการอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด (ภาคตะวันออก) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- ❁ โครงการอนุรักษ์ป่าไม้ในพื้นที่ภูพาน จังหวัดสกลนคร
- ❁ โครงการสวนป่าพระนามาภิไธย จังหวัดสตูล จังหวัดสงขลา จังหวัดยะลา

๙๗

❖ **โครงการจัดตั้งถิ่นฐาน** เป็นการจัดที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน เพื่อให้ราษฎรมีพื้นที่ในการประกอบอาชีพอย่างยั่งยืนโดยไม่ทิ้งถิ่นฐาน พร้อมกับส่งเสริมการฝึกอบรมให้ความรู้ทางการเกษตรที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และจัดหาปัจจัยการผลิตทางการเกษตรสนับสนุนตามความเหมาะสม โดยมีวัตถุประสงค์ให้ราษฎรอยู่ดูแลรักษาพื้นที่ ซึ่งถ้าเป็นพื้นที่ป่าจะเรียกว่า “โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่” และถ้าเป็นการช่วยดูแลรักษาความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนจะเรียกว่า “โครงการหมู่บ้านยามชายแดน” หรือ “โครงการจัดตั้งหมู่บ้านราษฎรชาวไทยภูเขา”

❖ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่

เช่นเดียวกับรูปแบบของการพัฒนาตามพระราชดำรินับหลายรูปแบบที่มีจุดประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนาคือ การอยู่ดีกินดีของราษฎรและการร่วมกันดูแลปกป้องอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติโดยหน่วยงานของรัฐและประชาชน ซึ่งสุดท้ายก็คือ ราษฎรสามารถดำรงชีพอยู่ได้ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟู พึ่งพาผลผลิตและร่วมกันดูแลป่าได้อย่างยั่งยืน สามารถดำรงวัฒนธรรมของชุมชนได้ตลอดไป

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงคัดเลือกพื้นที่ที่มีความเหมาะสมที่จะพัฒนาให้เป็นหมู่บ้านเล็กในป่าใหญ่ได้ โดยคัดเลือกพื้นที่ที่เคยเป็นไร่ร้าง ไร่เลื่อนลอยของชาวเขามาก่อน สภาพพื้นที่ป่ามีความเสื่อมโทรม มีความเสี่ยงภัยต่อการถูกทำลายอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังเป็นพื้นที่สูงเป็นป่าต้นน้ำลำธาร จากนั้นทรงนำราษฎรชาวไทยภูเขาที่ประสบปัญหาความยากจนขาดที่ทำกิน และมีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมโครงการ เข้ามาอยู่ในพื้นที่โครงการ **เพื่อทดลองให้คนอยู่คู่ป่าได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน คนไม่ทำลายป่า ป่าให้อาหารและความร่มรื่นกับคน** ขณะที่ทรัพยากรยังสมบูรณ์ โดยให้กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืช ดำเนินงานเป็นหน่วยงานหลักในพื้นที่ ทำการขออนุญาตการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่า เนื่องจากพื้นที่โครงการส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารในความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติฯ ดังนั้น เพื่อให้

เป็นไปตามกฎหมายป่าไม้ จึงได้ทำการขออนุญาตใช้พื้นที่ เพื่อการศึกษาวิจัยรูปแบบของคนที่อยู่ร่วมกับป่าตามมาตรา ๑๙ ทั้งนี้ เพื่อนำผลจากการศึกษาในพื้นที่ต่างๆ ตามลักษณะการพัฒนาตามแนวพระราชดำรินี้ไปขยายผลในพื้นที่อื่นๆ เช่น

- ❁ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ตามพระราชดำริ บ้านอาฮา (บ้านห้วยหญ้าไซ) อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
- ❁ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ตามพระราชดำริ ดอยผ้าห่มปก อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงใหม่
- ❁ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ตามพระราชดำริ บ้านนามน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่
- ❁ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ตามพระราชดำริ บ้านเข้านองห้า อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา
- ❁ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ตามพระราชดำริ บ้านโพนสว่าง อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม
- ❁ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่นิคมสร้างตนเองสุคีรินอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านศิลปะาชีพ อำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส

๗๑

❖ โครงการพัฒนารัฐกรชาวไทยภูเขา / โครงการจัดตั้งหมู่บ้านยามชายแดน

เนื่องจากสถานการณ์ด้านความมั่นคงภายในของประเทศเพื่อนบ้านยังไม่ได้รับการจัดการให้เกิดความสงบเรียบร้อย การปราบปรามชนกลุ่มน้อยที่อยู่อาศัยในบริเวณรอยต่อระหว่างประเทศยังคงมีอยู่ต่อเนื่อง จึงก่อให้เกิดการอพยพเคลื่อนย้ายไปมาระหว่างพื้นที่ของทั้งสองประเทศ จึงเป็นช่องทางหนึ่งในการลำเลียงยาเสพติดและสิ่งผิดกฎหมายอยู่ตลอดเวลา ทั้งยังเป็นพื้นที่หลบซ่อนและสะสมกำลังของกองกำลังชนกลุ่มน้อย ซึ่งทำให้เกิดปัญหาด้านความมั่นคงตามมา ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการอพยพของราษฎรตามแนวชายแดนและลดปัญหาความมั่นคงตามแนวชายแดน แนวคิดในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวก็คือ การจัดให้ราษฎรอยู่อาศัยตามบริเวณแนวชายแดนได้มีที่อยู่ที่ทำกินอย่างเป็นทางการเป็นหลักแหล่ง ได้รับการพัฒนาความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความรู้สึกปลอดภัยที่จะอาศัยอยู่ในพื้นที่ของตนเอง โดยไม่อพยพไปพื้นที่อื่น โดยได้รับความคุ้มครองจากทางราชการ ซึ่งจะเป็นการสร้างความรู้สึกรักและหวงแหนในผืนแผ่นดิน โดยให้เกิดกับราษฎรและจะเป็นแหล่งข่าวความเคลื่อนไหวต่างๆ ให้กับทางการได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะช่วยให้ปัญหาความมั่นคงตามแนวชายแดนลดน้อยถอยลงไป สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงสนพระราชหฤทัยในความปลอดภัยของราษฎรตามแนวชายแดน ได้พระราชทานพระราชดำริให้พิจารณาแนวทางในการดำเนินงานจัดตั้งหมู่บ้านในรูปแบบของบ้านยามชายแดน เพื่อพัฒนารัฐกรในพื้นที่ให้เข้มแข็ง มีส่วนร่วมรักษาประเทศชาติอย่างมีระบบ ตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังเช่น

- ❖ โครงการจัดตั้งหมู่บ้านราษฎรชาวไทยภูเขา บ้านมะโอโค๊ะ อำเภอดຸ້ມผาง จังหวัดตาก
- ❖ โครงการจัดตั้งหมู่บ้านราษฎรชาวไทยภูเขา บ้านปางคอง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ❖ โครงการจัดตั้งหมู่บ้านราษฎรชาวไทยภูเขาบ้านแม่ส่วยอู อำเภอมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ❖ โครงการพัฒนาการเกษตรแบบผสมผสานในพื้นที่ยุทธศาสตร์ชายแดน อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

๗๑

❖ **โครงการจัดเตรียมอาหารสำรองไว้บริโภคยามขาดแคลน** ทั้งนี้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นโดยการพึ่งพาตนเอง ซึ่งจะเป็นการช่วยลดรายจ่ายที่ต้องซื้ออาหารในการบริโภค และเท่ากับเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับราษฎรอีกทางหนึ่งเช่นเดียวกับการประกอบอาชีพนั่นเอง ประกอบไปด้วย

❖ ธนาคารอาหารชุมชน (Food Bank) นับตั้งแต่ปี ๒๕๖๒ เมื่อครั้งที่พระบาท

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในพื้นที่บ้านปางตอง ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทรงพบว่าราษฎรส่วนใหญ่ในพื้นที่ยังประสบกับปัญหาความยากจน ยังมีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอย ยังมีปัญหาสิ่งเสพติดในพื้นที่ ทั้งยังเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่อยู่ติดกับชายแดนพม่า จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าว จึงได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์พัฒนาตามพระราชดำริ (ศูนย์ปางตอง) ขึ้นเพื่อเป็นศูนย์สาธิตและถ่ายทอดความรู้ในด้านต่างๆ ให้แก่ราษฎรในพื้นที่และราษฎรในพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งต่อมาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จฯ ไปประทับ ณ เรือนประทับแรมปางตอง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในปี ๒๕๔๓ ทรงเป็นห่วงถึงการดำเนินชีวิตของราษฎรเนื่องจากทรงทราบว่า องค์การสหประชาชาติได้ทำนายว่าในอนาคตโลกจะประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น รวมถึงปัญหาการขาดแคลนอาหารสืบเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากร และด้วยเหตุที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนยังคงเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติอยู่มาก จึงมีพระราชประสงค์ให้ทำการเกษตรกรรมในพื้นที่แม่ฮ่องสอนให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น โดยให้พิจารณาตามความเหมาะสมของพื้นที่ และให้ป่าเป็นแหล่งสะสมอาหารตามธรรมชาติที่ราษฎรสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์พร้อมกับร่วมดูแลรักษาป่า และพึ่งพาอาหารจากป่าได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ดังเช่น

- ❖ โครงการธนาคารอาหารชุมชน บ้านนาป่าแปก อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ❖ โครงการธนาคารอาหารชุมชน บ้านแม่ปาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ฯลฯ

❖ ธนาคารข้าวพระราชทาน

โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทานพื้นที่ภาคใต้ และภาคเหนือ เป็นโครงการที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริให้ช่วยเหลือเกี่ยวกับข้าวสำหรับบริเวณแก่งราษฎรอาสาพิทักษ์ป่าในพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วยความดีช่วยเหลือราชการในการรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บริเวณรอบๆ หมู่บ้านของตนเองจนเป็นที่ยอมรับทั่วไป โดยดำเนินการในรูปแบบของธนาคารและจัดซื้อข้าวไว้สำหรับให้ราษฎรยืมไปบริโภคและส่งคืนข้าวแก่ธนาคารข้าวพระราชทานภายหลัง โครงการนี้จะสามารถช่วยเหลือราษฎรจำนวน ๒๐ หมู่บ้าน ได้แก่ ในเขตพื้นที่จังหวัดภาคใต้ จำนวน ๑๒ หมู่บ้าน ภาคเหนือ ๘ หมู่บ้าน ซึ่งราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวน ทำนา ทำไร่ และรับจ้าง ที่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาค่าครองชีพ ทำให้ไม่สามารถจัดหาข้าวมาบริโภคในครอบครัวได้อย่างเพียงพอ เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรเสียหายหรือยังไม่ได้ผลผลิต ทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอ โดยโครงการจะดำเนินการในรูปแบบธนาคาร ภายใต้การบริหารงานของคณะกรรมการ ที่แต่ละหมู่บ้านได้จัดตั้งขึ้นเอง ให้เป็นผู้ดูแลบริหารเงินที่ได้รับ

หมู่บ้านละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อจัดซื้อข้าวสำรองไว้สำหรับราษฎรยามไปบริโภค โดยใช้หลักเกณฑ์ว่าราษฎรรายใดที่อยู่ในหมู่บ้านและได้รับความเดือดร้อนก็สามารถยื่นความจำนง ขอยืมข้าวจากโครงการนี้ไปบริโภค ซึ่งจะทำให้ราษฎรมีข้าวสำหรับบริโภคได้ตลอดทั้งปี อีกทั้งยังเป็น การเสริมสร้างการบริโภคอย่างถูกสุขลักษณะ และเมื่อราษฎรดังกล่าวมีกำลังทรัพย์หรือผลผลิตต่างๆ ได้ผลแล้ว จะต้องนำข้าวที่ขอยืมไปคืนให้แก่ธนาคารข้าวพระราชทาน เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนต่อไป ทั้งนี้ เพื่อเป็นการลดปัญหาภาระหนี้สินของราษฎรและทำให้มีขวัญกำลังใจในการประกอบอาชีพของตน และประกอบคุณงามความดีต่อไป โดยมีพื้นที่ดำเนินการต่อไปนี้

ในเขตพื้นที่ภาคใต้ จำนวน ๑๒ แห่ง

๑. บ้านทรายขาว ตำบลสองพี่น้อง อำเภอท่าชะงะ จังหวัดชุมพร
๒. บ้านคีรีรวม ตำบลป่าร้อน อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
๓. บ้านคลองครามเหนือ ตำบลปากแพรก อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี
๔. บ้านถ้ำตลอด ตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
๕. บ้านราวปลา ตำบลทุ่งหว้า อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล
๖. บ้านเหมืองตะกั่ว ตำบลหนองธง อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง
๗. บ้านเพขลา ตำบลเพขลา อำเภอกลองท่อม จังหวัดกระบี่
๘. บ้านท่าพรุ บ้านท่าเลน ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่
๙. บ้านปากคลอง ตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่
๑๐. บ้านอ่าวกุ้ง ตำบลป่าคลอง อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต
๑๑. บ้านบางหว้า ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา
๑๒. บ้านกลาง ตำบลละมอ อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

ในเขตพื้นที่ภาคเหนือ จำนวน ๘ แห่ง

๑. บ้านห้วยล้าน ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา
๒. บ้านแม่เจดีย์ ตำบลแม่เจดีย์ใหม่ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
๓. บ้านสวนเขื่อน ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
๔. บ้านดอนแก้ว ตำบลพระธาตุ อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน

๕. บ้านดง ตำบลบ้านดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก
๖. บ้านผาเจิบ ตำบลนครเจดีย์ อำเภอถ้ำลี่ จังหวัดลำพูน
๗. บ้านแม่ลาน ตำบลแม่ลาน อำเภอถ้ำลี่ จังหวัดลำพูน
๘. บ้านแม่ซา ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ต่อมาได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทานในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกภูมิภาค เพื่อให้ราษฎรได้มีข้าวไว้บริโภค นำมาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสืบไป

❖ ธนาคารไม้พิน - ไม้ใช้สอยตามพระราชดำริ

ด้วยพระราชปณิธานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรในท้องถิ่น ทูลกระหม่อมฯ ให้สามารถดำรงชีพอยู่ในพื้นที่ได้อย่างเป็นสุข เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ตามวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนเดิม ซึ่งส่วนใหญ่ได้อาศัยพึ่งพาผลผลิตและประโยชน์จากป่าไม้เป็นหลัก

แต่เนื่องจากสภาพทรัพยากรป่าไม้ในปัจจุบัน ได้ถูกทำลายลงอย่างต่อเนื่องด้วยสาเหตุอันประการ ประกอบกับชุมชนบนพื้นที่สูงมีการขยายตัวเป็นอย่างมาก การพึ่งพาประโยชน์จากป่าไม้จำเป็นที่ จะต้องมีการบริหารจัดการ เพื่อมิให้ป่าหมดสภาพและทรัพยากรถูกทำลายลงจนยากต่อการฟื้นฟู ให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้

โครงการธนาคารไม้พื้น-ไม้ใช้สอยฯ จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาปัญหา ทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลายลงได้ ด้วยวิธีการบริหารจัดการที่เหมาะสมโดยชุมชน เพื่อให้ ราษฎรในชุมชนสามารถดำรงชีพในผืนป่าได้อย่างเป็นสุขควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากร ธรรมชาติที่ยั่งยืน โดยมีแนวทางในการดำเนินการด้วยการให้ราษฎรสามารถนำไม้ในพื้นที่ป่ามา ใช้เพื่อเป็นเชื้อเพลิงในการประกอบอาหารและนำไม้บางส่วนมาเป็นไม้ใช้สอย เช่น การซ่อมแซม ที่อยู่อาศัย การทำอุปกรณ์เครื่องมือการเกษตรบางชนิด ฯลฯ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ราษฎรปลูกไม้ โตเร็วเสริมในพื้นที่ป่า เพื่อทดแทนและเป็นไม้ใช้สอยในอนาคตให้กับชุมชน ภายใต้คำแนะนำ และการดูแลจากนักวิชาการป่าไม้อย่างใกล้ชิด ด้วยวิธีดังกล่าวจะช่วยให้ผืนป่ายังคงอยู่กับชุมชน ได้อย่างยั่งยืน ทั้งยังช่วยให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และมีจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากร ธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้เกิดแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติสืบเนื่องคู่กับชุมชน ตลอดไป นับเป็นแนวทางในการจัดการกับทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืนตลอดไป ซึ่งได้ ดำเนินการในพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

- ❁ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ตามพระราชดำริ ดอยผ้าห่มปก จังหวัดเชียงใหม่
- ❁ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ตามพระราชดำริ ดอยคำ จังหวัดเชียงใหม่
- ❁ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ห้วยแม่เกี๋ยง จังหวัดเชียงใหม่
- ❁ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ดอยแบแล จังหวัดเชียงใหม่
- ❁ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ดอยอมพาย จังหวัดเชียงใหม่
- ❁ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ปางขอน จังหวัดเชียงราย
- ❁ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ห้วยห้วยกป่าไซ จังหวัดเชียงราย
- ❁ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ธารทอง จังหวัดเชียงราย
- ❁ สถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ภูพยัคฆ์ จังหวัดน่าน

การอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติมีวันที่จะสิ้นสุด แต่ความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อมนุษย์พยายามสนองความต้องการของตนก็จะเข้าไปสู่การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้น มนุษย์คือตัวการสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมของโลก การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวกำลังส่งผลกระทบต่อย้อนกลับมาถึงชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งขณะนี้ศักยภาพของโลกในการรองรับชีวิตมนุษย์กำลังลดลงทุกพื้นที่ ประเทศไทยก็ไม่ต่างจากพื้นที่อื่นๆ ของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติสูงมาก สภาพป่าถูกบุกรุกทำลาย เพื่อเอาที่ดินมาทำการเกษตร มาทำที่อยู่อาศัย ต้นไม้ถูกตัดไปขายและสัตว์ป่าถูกล่ามาเป็นอาหารจนปัจจุบันเหลือพื้นที่ป่าเพียงร้อยละ ๒๕ เท่านั้น

ด้วยทรงตระหนักถึงสภาพปัญหาดังกล่าว และจากพระประสพการณ์ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรเคียงข้างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นเวลาอันยาวนานทำให้เข้าพระราชหฤทัยและทรงรู้ซึ่งถึงปัญหาดังกล่าวเป็นอย่างดี ด้วยพระเมตตาและพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงต้องการบำบัดทุกข์บำรุงสุข ให้อาณา

ประชาราษฎร์มีความสุขและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และจากพระอัจฉริยภาพอันเลิศล้ำที่ทรงเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความสัมพันธ์ของการดำรงชีวิตระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ซึ่งต่างต้องเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน ยากที่จะหาผู้ใดเทียบได้และด้วยพระราชปณิธานอันแน่วแน่ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

พระองค์จึงทรงคิดค้น ศึกษาและพระราชทานพระราชดำริ ในการพลิกฟื้นความอุดมสมบูรณ์ของ ทรัพยากรธรรมชาติให้กลับมาเขียวชะอุ่ม อุดมสมบูรณ์ และสดใสด้วยพสกนิกรนานาพันธุ์และ สีสันของเหล่าสัตว์ป่ามากมาย ดังแนวคิดทฤษฎีในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติใน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ได้สรุปไว้ในบางส่วนมีดังนี้

การอนุรักษ์ป่าจะต้องพัฒนาคนก่อน

เนื่องจากคนที่อยู่อาศัยรอบๆ ป่า ส่วนใหญ่ฐานะยากจน มีอาชีพทำการเกษตร และหา ของป่า เพื่อความอยู่รอด คนเหล่านี้ก็บุกรุกป่า เพื่อเอาที่ดินมาทำการเกษตร ตัดต้นไม้เพื่อสร้างที่ อยู่อาศัย และล่าสัตว์ป่าเพื่อขายและเป็นอาหาร ซึ่งเป็นต้นเหตุให้ป่าเสื่อมโทรม สัตว์ป่าสูญพันธุ์ เพื่อยับยั้งไม่ให้ราษฎรบุกรุกป่าและล่าสัตว์ป่า จึงมีการพัฒนารัฐกรในหมู่บ้านบริเวณรอบๆ ป่า

ให้มีอาชีพและรายได้ พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกให้ราษฎรรักป่า รักสัตว์ป่า ดังพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานกับ พันโท ณรงค์เดช นันทโพธิเดช เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๒๖ ความว่า

“...จะอนุรักษ์ป่าภูเขาให้มีสภาพที่สมบูรณ์และมีสัตว์ป่าตามธรรมชาติไว้ จำเป็นจะต้องพัฒนาคนที่อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงหรือ เส้นทางสู่ป่าภูเขาให้มีคุณภาพ และมีจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติ โดยวิธีการการศึกษาที่พัฒนาความรู้ ความคิด ทักษะ และทัศนคติของคน...”

บ้านเล็กในป่าใหญ่ (คนอยู่กับป่า)

เนื่องจากพื้นที่ป่าไม้ของไทย โดยเฉพาะในภาคเหนือมีชาวไทยภูเขาอยู่อาศัยมาเป็นร้อยๆ ปีแล้ว และระยะหลังมานี้มีคนไทยพื้นราบขึ้นไปอยู่อาศัยด้วย ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกทำลายป่าเพื่อทำการเกษตรเป็นจำนวนมาก เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงได้พระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินการเพื่อให้คนสามารถอยู่กับป่าได้ ดังนี้

๑. จัดระเบียบชุมชน โดยจัดสรรพื้นที่อยู่อาศัยและทำกินให้เป็นสัดส่วน เพื่อให้ราษฎรมีที่ทำกินเพียงพอไม่ไปบุกรุกป่าอีก
๒. พัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต
๓. อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร
๔. ปลูกป่าเพิ่มเติมในพื้นที่เสื่อมโทรม

ดังที่ได้ทำเป็นตัวอย่างในโครงการอนุรักษ์สภาพป่าในพื้นที่อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ และโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติสะเมิง อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

ป่ารักษน้ำ รักษาแผ่นดิน

เพื่อให้คนมีความรู้ ความเข้าใจถึงความสำคัญของป่าไม้ที่เป็นต้นกำเนิดของน้ำ ของอาหาร และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้อย่างถูกวิธี จึงพระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินการดังนี้

๑. ส่งเสริมให้ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของป่าไม้ที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร
๒. เสนอแนะแนวทางเพาะปลูกพืชโดยไม่ต้องบุกรุกทำลายป่า
๓. สร้างจิตสำนึกและสนับสนุนให้ราษฎรในพื้นที่เกิดความรู้สึกหวงแหน ในทรัพยากรป่าไม้

ดังที่ได้ทำเป็นตัวอย่างในโครงการพัฒนาป่าไม้อันเนื่องมาจากพระราชดำริสวนป่าสิริกิติ์ อำเภอมแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

พระเจ้าอยู่หัวเป็นน้ำ ฉันจะเป็นป่า (ปลูกป่าสร้างน้ำ)

ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริในการพัฒนาแหล่งน้ำ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริในการอนุรักษ์ป่าไม้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารให้คงอยู่คู่แผ่นดินไทย ดังกระแสพระราชดำรัสเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๒๕ ความตอนหนึ่งว่า

“...พระเจ้าอยู่หัวเป็นน้ำ ฉันจะเป็นป่า ป่าที่ถวายเป็น
จงรักภักดีต่อกัน...”

กระแสพระราชดำรัสเมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๔ ความว่า

“...ถ้าเราตัดป่ามาก ๆ ข้างเจ้าเกรงว่า น้ำของเรานี้จะหมดไป ค่อยๆ ร่อยหรอไป ไม่สมดุลกับการเกิดของประชากรที่ต้องใช้น้ำ ป่าไม้ที่ขึ้นขึ้นน้ำฝนไว้ได้ดินเรียกว่า น้ำใต้ดิน และค่อยๆ ระบายออกมาเป็นธารน้ำ เป็นลำคลอง เป็นแม่น้ำที่ให้เราได้ใช้กันเสมอมา เราจึงควรถนอมรักษาป่าไม้ให้คงอยู่เป็นต้นน้ำลำธาร”

กระแสพระราชดำรัสเมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๕ ความว่า

“...ข้าพเจ้าขอชี้แจงว่าเพราะเหตุใดเราจึงควรรักษาป่าไม้ไว้ไม่ใช่เพียงเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าเท่านั้น แต่เหตุผลที่สำคัญคือแหล่งน้ำ...ควรที่เราทั้งหลาย จะบำรุงรักษาแผ่นดินให้คงความอุดมสมบูรณ์ไว้...”

ดังได้ทำเป็นตัวอย่างตามโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธารที่ได้พระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินการในทุกภูมิภาคของไทย

สร้างคนปกป้องป่า

“ธงพิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิต” เป็นพระราโชบายในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่มีพระราชประสงค์เพื่อเป็นรางวัลกับราษฎรหรืออาสาสมัครพิทักษ์ป่า จะได้เป็นกำลังใจในการปกป้องดูแลรักษาป่า เป็นการเสริมแรงทางด้านจิตใจมากกว่าการใช้กฎระเบียบ ข้อบังคับ

เพื่อให้ราษฎรรักษาป่าด้วยใจ นับเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอีกแนวทางหนึ่งที่เกิดจากพระปรีชาสามารถ ดังพระราชดำรัสที่ได้พระราชทาน ไว้ความว่า

“เพราะคนที่อยู่รอบพื้นที่ป่านั้นมีความเข้าใจว่าการพิทักษ์ป่า คือ การรักษาชีวิตเราเองได้ แล้วพวกเราที่พร้อมที่จะดูแลรักษาป่าด้วยความเต็มใจ เมื่อป่าได้รับการดูแลรักษา เป็นอย่างดีแล้ว ป่าก็อำนวยประโยชน์กลับมาให้เราอย่างประเมินมิได้และเมื่อพวกเขาได้รับประโยชน์จากป่าอย่างชัดเจนแล้ว ก็จะมีกำลังใจในการดูแลรักษาป่ามากยิ่งขึ้น”

แนวพระราชโบายนี้ได้นำมาใช้เป็นครั้งแรกที่บ้านถ่อนอก อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งได้พระราชทานธงพิทักษ์ป่าให้กับราษฎร จำนวน ๑๒ หมู่บ้านที่อยู่รอบป่าต้นน้ำลำเซบาย จำนวน ๓๐,๐๐๐ ไร่ ซึ่งได้รวมตัวกันพิทักษ์รักษาป่าไม้ ซึ่งเป็นสมบัติอันทรงคุณค่าของชาติแห่งนี้ไว้ให้ลูกหลานในอนาคต

อนุรักษ์พันธุ์กล้วยไม้ป่าไว้คู่เมืองไทย

กล้วยไม้ป่าของไทยเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญมีอยู่ประมาณ ๑๕๗ สกุล และมีมากกว่า ๑,๒๐๐ ชนิด ขึ้นอยู่ในทุกภูมิภาคของไทย แต่ปัจจุบันเป็นที่น่าเสียดายว่ากล้วยไม้ป่าเหล่านี้กำลังลดลงอย่างมาก จนกระทั่งบางชนิดใกล้จะสูญพันธุ์ หากดูได้ยากแล้ว จึงได้พระราชทานพระราชดำริให้สำรวจชนิดของพันธุ์กล้วยไม้ป่า รวบรวมพันธุ์กล้วยไม้ป่าโดยเฉพาะกล้วยไม้ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์มาปลูกเลี้ยง ดูแลรักษา และทำการขยายพันธุ์กล้วยไม้ที่รวบรวมไว้นำไปปลูกคืนสู่ป่าในพื้นที่ที่เหมาะสม ดังได้ดำเนินการในโครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ และโครงการอนุรักษ์กล้วยไม้รองเท้านารีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่สถานีทดลองข้าวกระบี่ จังหวัดกระบี่ เป็นต้น

คีนชีวิตสู่ธรรมชาติ

ด้วยน้ำพระทัยที่เปี่ยมไปด้วยพระเมตตาธิคุณและพระมหากรุณาธิคุณต่อทุกชีวิตภายใต้ร่มพระบารมี ทรงสอดส่องดูแล เพื่อให้ทุกชีวิตอยู่ได้ด้วยความสุข ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน จึงได้พระราชทานพระราชดำริให้อนุรักษ์และขยายพันธุ์สัตว์หายากและใกล้จะสูญพันธุ์ โดยทรงให้ศึกษาสำรวจรวบรวมพันธุ์สัตว์หายาก แล้วทำการขยายพันธุ์ เมื่อสัตว์ที่ขยายพันธุ์ได้มีความพร้อมที่จะกลับคืนสู่ธรรมชาติแล้ว ก็นำไปปล่อยคืนสู่ธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความสมดุลกับธรรมชาติ ดังกระแสพระราชดำรัสเกี่ยวกับการปล่อยช้างคืนธรรมชาติความว่า

“...การปล่อยช้างเป็นอิสระ ปี พ.ศ.๒๕๔๐ ปล่อย ๓

เชือก ปี พ.ศ.๒๕๔๑ ปล่อย ๒ เชือก ปี พ.ศ.๒๕๔๓

ปล่อย ๒ เชือก แล้วดูได้ผลดี รู้สึกเขาสดชื่น

ดูปรับตัวเข้ากับป่าได้เป็นอย่างดี”

นอกจากนี้ยังพระราชทานเกะมันโน ซึ่งเป็นทรัพย์สินส่วนพระองค์เป็นสถานที่ดำเนินการโครงการสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระราชินีนาถ และยังได้พระราชทานพระราชดำริให้อนุรักษ์สัตว์ป่าของประเทศไทยพร้อมขยายพันธุ์เพื่อปล่อยคืนสู่ป่า ดังกระแสพระราชดำรัสความว่า

**“...สถานการณ์สัตว์ป่าของประเทศไทย ถ้าไม่ช่วยกัน
สงวนและอนุรักษ์ไว้ ในอนาคตจะไม่มีสัตว์ป่าไว้ให้ลูกหลานได้
เห็นต่อไป”**

ดังจะเห็นได้จากการตั้งสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าเพื่อการอนุรักษ์ในภูมิภาคต่างๆ ถึง ๑๘ สถานี รวมทั้งได้มีการศึกษาความหลากหลายและนิเวศวิทยาของหึ่งห้อย เพื่อให้ธรรมชาติเกิดความสมดุล

สร้างป่าชายเลนให้สัตว์น้ำ

ป่าชายเลน เป็นระบบนิเวศที่มหัศจรรย์ เกิดขึ้นบริเวณรอยต่อระหว่างแผ่นดินกับน้ำทะเล โดยเฉพาะบริเวณปากแม่น้ำลำคลองที่มีน้ำจืดไหลลงสู่ทะเล ป่าชายเลนในเมืองไทยมีไม่ประมาณ ๗๓ ชนิด โดยในปี ๒๕๑๘ เมืองไทยมีป่าชายเลน ประมาณ ๒ ล้านไร่ พอถึงปี ๒๕๓๔ ป่าชายเลนลดเหลือเพียง ๑ ล้านไร่ ปัจจุบันป่าชายเลนเหลืออยู่ไม่กี่แสนไร่ สาเหตุมาจากการบุกรุกเพื่อนำพื้นที่มาเลี้ยงกุ้งทะเล การทำเหมืองแร่ดีบุก การทำถ่าน การนำมาใช้ในชีวิตประจำวันของชาวประมง เช่น นำมาสร้างบ้าน ที่จอดเรือ และอื่นๆ ป่าชายเลนมีคุณค่ามากมายซึ่งเป็นแหล่งอาหารและแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน เป็นที่อยู่ของสัตว์น้ำเศรษฐกิจ เป็นแหล่งที่ทำมาหากินของชาวประมงพื้นบ้าน เป็นต้น ปัจจุบันป่าชายเลนมีมากที่สุดที่ จังหวัดพังงา

ด้วยทรงเห็นถึงความสำคัญของป่าชายเลนที่มีประโยชน์มากมาย และทรงเกรงว่าป่าชายเลนจะถูกบุกรุกทำลายไปมากกว่านี้ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงได้พระราชทานพระราชดำริให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำแนวพระราชโบายต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมมาใช้ในการปกป้องและฟื้นฟูป่าชายเลนให้มีความสมบูรณ์และคงอยู่คู่ชายทะเลไทย ไม่ว่าจะเป็นการพระราชทานธงพิทักษ์ป่า การฝึกอบรมราษฎรพิทักษ์ป่า (รสป.) การศึกษาวิจัยและขยายพันธุ์สัตว์น้ำทะเล การส่งเสริมอาชีพต่างๆ เพื่อให้ราษฎรมีอาชีพและรายได้เพียงพอเพียงจะได้ไม่ต้องไปทำลายป่าชายเลน ดังกระแสพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๓ ความว่า

“ข้าพเจ้าก็เพิ่งทราบ ไม่เคยทราบเลยว่าความสำคัญ
ของป่าไม้ชายเลน ซึ่งโดนทำลายมามากมายในประเทศไทย
ไม่เหมือนประเทศมาเลเซีย ประเทศเวียดนาม เขายังรักษาป่า
ชายเลนไว้ได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่านอธิบายให้
ข้าพเจ้าฟังว่าป่าไม้ชายเลนนี้ก็คือที่เพาะพันธุ์ปลา ปลาจะมา
วางไข่ แล้วปลาตัวเล็กตัวน้อย ก็จะอาศัยป่าชายเลนเป็นที่
อาศัย จนกว่าจะเติบโตแข็งแรงออกไป เรือนที่ละเล็กละน้อย
ระหว่างอยู่ใกล้พระองค์แล้ว ก็พยายามไปอธิบายให้ชาวบ้านฟัง
อย่างที่กระบี่ ข้าพเจ้าก็ไปขอกับชาวบ้านกระบี่ ว่าป่าไม้ชายเลน
นี้ อย่าทำลายเลย ขอให้ข้าพเจ้าเถอะ ขอให้เป็นป่าไม้ชายเลน
อย่างเดิม เพื่อความยั่งยืนของประเทศไทยเอง เพราะเราทุกคน
ก็รับประทานปลากันเป็นส่วนมาก...”

ดังตัวอย่างที่ได้พระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน
ที่โครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าทุ่งทะเลอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดกระบี่ และได้
พระราชทานธงพิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิตให้กับราษฎรบ้านทุ่งสง ตำบลเขาใหญ่ อำเภออ่าวลึก
จังหวัดกระบี่ และให้กับราษฎรบ้านกลาง หมู่ที่ ๖ และบ้านบางพัฒนา หมู่ที่ ๘ ตำบลบางเตย
อำเภอเมือง จังหวัดพังงา เป็นต้น

สร้างความอุดมสมบูรณ์ให้ท้องทะเล

จากสภาพปัญหาการทำประมงไม่ถูกวิธี การทำประมงเกินกำลังธรรมชาติและการเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่ง ทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำลดลงจนก่อให้เกิดปัญหาต่อการประกอบอาชีพของชาวประมง สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จึงทรงให้ความสำคัญและมีพระราชประสงค์จะสร้างความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรชายฝั่งให้ฟื้นคืนกลับมาดังเช่นอดีต จึงได้ทรงประชุมหารือกับผู้เชี่ยวชาญพร้อมพระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งสถานีวิจัยและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เพื่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแล้วปล่อยลงสู่ทะเลให้ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โครงการวางปะการังเทียม และให้ฝึกอบรมราษฎรให้มีความรู้ ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และอนุรักษ์สัตว์น้ำได้ ดังตัวอย่างแห่งความสำเร็จที่โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส

จากแนวคิดทฤษฎีการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ยกเป็นตัวอย่างข้างต้นนั้น ได้เกิดเป็นโครงการด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากมายในหลายๆ พื้นที่ สร้างความอุดมสมบูรณ์ให้กับผืนป่า ผืนดิน และท้องน้ำได้มีความยั่งยืนตลอดไป

การพัฒนาแหล่งน้ำ

ตลอดระยะเวลาแห่งการทรงงานในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงให้ความสำคัญในเรื่องศิลปชีพและการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์และเกิดประโยชน์แก่ประชาชนให้มากที่สุด ดังเช่น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำริในเรื่องแหล่งน้ำ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จะพระราชทานพระราชดำริในเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้ป่าต้นน้ำลำธารมีความอุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งซึมซับน้ำ และปล่อยน้ำลงมาหล่อเลี้ยงแหล่งน้ำที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้สร้างขึ้น ได้มีน้ำเพียงพอช่วยเหลือเกษตรกรตลอดปี

ดังกระแสพระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๓๗ ความว่า

“ทุกวันนี้ปัญหาการขาดแคลนน้ำคงทำให้คนไทย
ตระหนักดีแล้วคือความสำคัญของป่า เพราะไม่มีป่าคนไทยก็
ไม่มีน้ำ แหล่งน้ำจืดของประเทศไทยแหล่งเดียวก็คือ ป่าไม้
นั่นเอง เนื่องจากประเทศไทยไม่มีภูเขาสูง ซึ่งปกคลุมด้วยหิมะ
จะได้อาศัยน้ำจากหิมะที่ละลายไหลลงมาเป็นต้นน้ำลำธารดัง
ประเทศอื่นๆ เราจำเป็นต้องอาศัยป่าต้นน้ำลำธารเท่าที่มีอยู่ใน
ประเทศของเราเป็นแหล่งเก็บน้ำไว้ให้เราได้ใช้กัน”

นอกจากการส่งเสริมงานศิลปาชีพ เพื่อให้ราษฎรมีอาชีพเสริมและมีรายได้เลี้ยง
ครอบครัว ควบคู่ไปกับการทำการเกษตรเพื่อให้มีความพออยู่พอกิน ยังทรงให้ความสำคัญใน

เรื่องน้ำ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการประกอบอาชีพของราษฎรเสมอมา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นห่วงว่าในอนาคตน้ำจะไม่พอเพียงในการนำมาใช้ประโยชน์ของราษฎร ดังกระแสพระราชดำริสในหลายโอกาสเกี่ยวกับการเก็บกักน้ำไว้ใช้ประโยชน์

ดังเช่น เมื่อครั้งเสด็จฯ ไปยังบ้านสะจุกสะเกียง ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน เมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๔๗ มีกระแสพระราชดำริสความว่า

“..นักวิชาการต่างประเทศบอกว่าใน ๑๐ ปีข้างหน้า น้ำจืดจะขาดแคลน ทั้งนี้เพราะมีการตัดไม้ทำลายป่าในทั่วโลก จะทำให้น้ำขาดแคลน ฝนตกน้อย ต้นไม้กับน้ำเป็นของคู่กัน ถ้าทั่วโลกตัดต้นไม้ น้ำจะหาย และจะรู้ว่าน้ำจืดสำคัญมาก ในต่างประเทศได้มีการสร้างแหล่งเก็บกักน้ำจืดไว้มาก แต่ประเทศไทยไม่ค่อยตื่นตัวเท่าไร...”

เมื่อครั้งเสด็จฯ ไปยังบ้านลอบือ หมู่ที่ ๑๓ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๔๗ ได้มีกระแสพระราชดำริส ความว่า

“...ป่าเป็นต้นกำเนิดของน้ำถ้าป่าถูกทำลายหมดก็จะมีน้ำ ดั้งนั้น แผ่นดินจึงขาดป่าไม่ได้เพราะป่าเป็นที่เก็บน้ำ ในปัจจุบันน้ำเริ่มขาดแคลน เพราะป่าถูกทำลายลงมากในต่างประเทศมีการพยากรณ์กันว่าอีก ๑๐ ปีข้างหน้า น้ำจืดจะขาดแคลนลงและมีราคาแพงมาก ขณะนี้แม้แต่ในประเทศมาเลเซียก็เริ่มมีการเตรียมเก็บน้ำสำรองน้ำจืดไว้ใช้แล้ว...”

และกระแสพระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๖ ความว่า

“...น้ำนี้เป็นสิ่งที่หายากที่สุดในโลกเพราะฉะนั้น หยาดฝนทุกหยาดที่หล่นลงมา เราจะไม่ให้สูญเปล่าเลยเราจะเก็บสำรองไว้ถือว่า น้ำเป็นทรัพยากรอันดับหนึ่ง...”

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีความรอบรู้ในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ เป็นอย่างยิ่ง ยากที่จะหาใครเทียบ ทรงมีความรู้ความเข้าใจถึงความเชื่อมโยงของธรรมชาติอย่าง ครบวงจร ไม่ได้มองน้ำว่าเป็นแค่น้ำ แต่ทรงมองไปถึงความสัมพันธ์ของน้ำกับสิ่งแวดล้อมที่จะต้องเกื้อกูลกัน ทรงมองเห็นถึงสาเหตุที่มาของน้ำ และแหล่งน้ำ รวมถึงความสำคัญของการเก็บกักน้ำไว้ใช้ประโยชน์

ดังกระแสพระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๓๔ ในพิธีเปิดการประชุมสภาสตรีระหว่างประเทศครั้งที่ ๒๖ ความว่า

“...น้ำจืดเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่สุดต่อชีวิต ทั้งหลายในโลก และเป็นทรัพยากรที่หายากยิ่งขึ้นทุกวัน ในยุคที่ ประชากรของโลกกำลังทวีจำนวนขึ้นโดยไม่หยุดนิ่งเช่นนี้ สำหรับประเทศไทยมีป่าไม้เป็นแหล่งผลิตน้ำจืดหล่อเลี้ยงผู้คน พลเมืองของเรามาแต่โบราณกาล ป่าไม้ของไทยเป็นป่าฝนที่ช่วย ชิมซับน้ำไว้ทั้งบนพื้นดินและใต้ดิน เป็นต้นน้ำลำธารของแม่น้ำ ทุกสายในประเทศ หล่อเลี้ยงผืนแผ่นดินไทยให้อุดมสมบูรณ์จน เป็นแหล่งเกษตรกรรมของโลก...”

กระแสพระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๔ ความว่า

“...เวลานี้เรากำลังวิตกถึงการสงวนแหล่งน้ำ ถ้าป่าโดนตัดมากๆ น้ำก็แห้งลง แล้วในที่สุดก็คงจะทำทะเลทรายกันเล่น เพราะว่าถ้าจะพูดว่าไม่เป็นไร ทำเขื่อนแทน ทำเขื่อนใหญ่ๆ แทน ถ้าฝนไม่ตกลง จะเอาน้ำที่ไหนมาใส่เขื่อน เพราะฉะนั้นก็พยายามที่จะรักษาต้นน้ำลำธารไว้...”

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มิได้ทรงสนพระราชหฤทัยเฉพาะแหล่งกำเนิดน้ำและแหล่งเก็บกักน้ำไว้ใช้ประโยชน์ในการเกษตรและอุปโภคบริโภคเท่านั้น แต่ยังทรงสนพระราชหฤทัยในเรื่องคุณภาพของน้ำอีกด้วย เนื่องจากน้ำถึงจะมีมากขนาดไหนก็ตาม ถ้าหากคุณภาพน้ำไม่ดีมีมลภาวะ ก็มีอาจก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนและสิ่งแวดล้อมได้ กลับจะทำให้เกิดความเสียหายต่อมนุษย์ ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ดังกระแสพระราชดำรัส เมื่อปี ๒๕๒๓ ความว่า

“แม่น้ำนี้ไม่ใช่ของหลวง ไม่ใช่ของใคร แม่น้ำเป็นของเรา
ทิ้งอะไรลงไปมาก ๆ ของเน่า ปลาตาย สัตว์น้ำตายหมดเพราะ ไม่มี
ออกซิเจน แล้วใครเป็นทุกข์ ก็คนไทยเป็นทุกข์”

เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๖๕ ได้มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเรื่องน้ำเสีย ซึ่งนับวันจะมี
เพิ่มขึ้น ดังกระแสพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...เดี๋ยวนี้ประชาชนชาวไทยเพิ่มขึ้นทุกปี เราก็ทำของ
เสียมากขึ้นทุกที ลงไปในแม่น้ำลำคลอง ในทะเลมหาสมุทร เพื่อ
ความสะดวกสบายของชีวิตของเราเนี่ย เมื่อคนเพิ่มขึ้น น้ำเสียก็
เพิ่มขึ้น สัตว์น้ำที่เคยเป็นอาหาร ที่เหลือเฟือของคนก็สูญพันธุ์
ลงไป...”

แม้ในปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ไปทรงงาน ไปในภูมิภาคต่างๆ น้อย
ลง แต่พระราชดำริในเรื่องการจัดการแหล่งน้ำช่วยเหลือราษฎรมิได้น้อยลง ทั้งนี้เพราะสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้เสด็จ
ไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรแล้วได้พบสภาพปัญหาความเดือดร้อน ก็จะพระราชทานพระราชดำริ
ให้ช่วยเหลือราษฎรเกี่ยวกับแหล่งน้ำ เพื่อให้มีปัจจัยพื้นฐานในการประกอบอาชีพเกษตรได้ ซึ่งถือ

ได้ว่าเป็นการแบ่งเบาพระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องการสร้างปัจจัยพื้นฐานในการประกอบอาชีพของราษฎร คือ “น้ำ” และในหลายๆ ครั้ง พื้นที่ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ไปนั้นมีปัญหาเรื่องขาดแคลนน้ำ พระองค์ก็จะทรงปรึกษาและขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แล้วจึงพระราชทานพระราชดำริให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือกับราษฎรต่อไป

“น้ำ” ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้พระราชทานพระราชดำริให้สร้างขึ้นส่วนใหญ่ เป็นโครงการแหล่งน้ำขนาดเล็ก และเป็นการใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค และเพื่อการเกษตรเป็นหลักจะเห็นได้จากโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ได้พระราชทานพระราชดำริให้ก่อสร้างตามภูมิภาคต่างๆ จำนวนมาก ด้วยน้ำเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการประกอบอาชีพของประชาชน เพื่อให้มีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไปในอนาคต นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้ ที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเอื้ออาทรต่อพสกนิกรชาวไทยเสมอมา สมดังที่ทรงเป็น “พระแม่เจ้าของแผ่นดินไทย”

เขตพื้นที่ภาคกลาง

ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ - ๒๕๖๗

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๑	โครงการทดลองและวิจัยพันธุ์ใหม่สำหรับทำพันธุ์	เขตบางเขน กรุงเทพฯ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๒	โครงการอบรมด้านบัญชีแก่เกษตรกรในหมู่บ้านบริวารของศูนย์ศิลปาชีพ	เขตดุสิต กรุงเทพฯ	สำนักพระราชวัง กรมชลประทาน
๓	โครงการพัฒนาป่าชุมชนตำบลกพรหมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	บ้านอ่างเอ็ด ตำบลกพรหม อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๔	โครงการอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่ป่ารอยต่อ ๕ จังหวัด (ภาคตะวันออก)	จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดสระแก้ว จังหวัดชลบุรี จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดระยอง	กองทัพภาคที่ ๑ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมปศุสัตว์ กรมชลประทาน
๕	โครงการอ่างเก็บน้ำเขาละลอกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	บ้านเทพประทาน ตำบลคลองตะเกรา กิ่งอำเภอกำแพงแสน จังหวัดฉะเชิงเทรา	กรมชลประทาน
๖	โครงการปรับปรุงแหล่งเก็บกักน้ำในคายนวมินทร์ราชินี	บ้านบางทราย จังหวัดชลบุรี	กรมชลประทาน
๗	โครงการพระราชดำริสวนหาดทรายใหญ่	อำเภอหัวหิน อำเภอหนองพลับ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	กรมชลประทาน กรมทหารราบที่ ๒๑ รักษาพระองค์ ศูนย์การทหารราบ ค่ายธนະริชต์ กองทัพภาคที่ ๑
๘	โครงการหม่อมใหม่ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ	บ้านหนองสมอ ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ราชเลขาธุการในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ กรมชลประทาน กรมวิชาการเกษตร
๙	โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าบริเวณป่าสงวนแห่งชาติป่ากุยบุรี	บ้านรวมไทย ตำบลหาดขาม อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	กองทัพภาคที่ ๑ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมส่งเสริมการเกษตร กอ.รมน. กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน กรมป่าไม้ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๑๐	โครงการอ่างเก็บน้ำช่องกล่าบน	อำเภอสระแก้ว จังหวัดปราจีนบุรี	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๑๑	โครงการพัฒนาเกษตรกรรมเบ็ดเสร็จ	ตำบลห่อหมก อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	สำนักพระราชวัง
๑๒	โครงการพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช	บ้านภูเขาทอง ตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมชลประทาน พระนครศรีอยุธยา
๑๓	โครงการพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย	บ้านทุ่งมะขามหย่อง ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กรมชลประทาน
๑๔	โครงการศูนย์ศิลปาชีพบางไทร	อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	กองศิลปาชีพ สำนักพระราชวัง กรมชลประทาน การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
๑๕	โครงการศูนย์ศิลปาชีพเกาะเกิด	อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	กองศิลปาชีพ สำนักพระราชวัง กรมประมง
๑๖	โครงการที่ดินของมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ บ้านสระเห็ด	บ้านสระเห็ด ตำบลกลัดหลวง อำเภอกำแพง จังหวัดเพชรบุรี	กองศิลปาชีพ สำนักพระราชวัง กรมชลประทาน การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
๑๗	โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย	ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี	กองกำกับการ ๑ ตชด. กรมชลประทาน
๑๘	โครงการสหกรณ์ดอนขุนห้วย ๑, ๒ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม)	อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี	กองทัพอากาศที่ ๑
๑๙	โครงการก่อสร้างสะพานข้ามลำน้ำภาชี	บ้านพุระกำ ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี	กองทัพบก
๒๐	โครงการธนาคารอาหารชุมชน (ฟาร์มตัวอย่าง)	อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี	กองทัพอากาศที่ ๑ กรมประมง
๒๑	โครงการปรับปรุงระบบส่งน้ำฝายทดน้ำบ้านบ่อห้วย	บ้านบ่อห้วย ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี	กรมชลประทาน
๒๒	โครงการป้องกันการกัดเซาะตลิ่งบ้านพุระกำ	บ้านห้วยม่วง ตำบลตะนาวศรี อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี	กรมชลประทาน
๒๓	โครงการสวนปาสีริกิติ์	อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมการปกครอง กองทัพอากาศที่ ๑
๒๔	โครงการอุทยานเฉลิมพระเกียรติไทย-ประจัน	บ้านไทยประจัน ตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช

เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ - ๒๕๖๗

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๑	โครงการจัดหาแหล่งน้ำช่วยเหลือราษฎรตำบลดินจี่	บ้านลั่นจี่ ตำบลดินจี่ อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์	กรมชลประทาน
๒	โครงการสร้างความมั่นคงในชนบท	จังหวัดกาฬสินธุ์	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
๓	โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยสมอทบ	บ้านโนนหนามแท่ง ตำบลดินจี่ อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์	กรมชลประทาน
๔	โครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว	อำเภอคอนสาร อำเภอภูเขียว อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	กองทัพภาคที่ ๒ กรมป่าไม้ กองศิลปชีพ สำนักพระราชพิธี มหาวิทยาลัยขอนแก่น
๕	โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยอ้วน	ตำบลหาดแพง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม	กรมชลประทาน
๖	โครงการขุดสระน้ำเพื่อการเกษตรตามแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่”	จังหวัดนครพนม	กองทัพภาคที่ ๒
๗	โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่	ป่าดงบ้านโพนสว่าง - ป่าปลาปาก อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม	กรมวิชาการเกษตร กรมป่าไม้
๘	โครงการปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ	บ้านหนองบัว จังหวัดนครพนม	กรมพัฒนาที่ดิน
๙	โครงการฝายน้ำล้นบ้านโคกสูง	บ้านโคกสูง อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม	กรมชลประทาน
๑๐	โครงการฝายบ้านสองใจ	บ้านสองใจ ตำบลโคกสูง อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม	กรมชลประทาน
๑๑	โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริบ้านทางหลวง	บ้านทางหลวง ตำบลบ้านแก่ง อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม	กองศิลปชีพ สำนักพระราชพิธี
๑๒	โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	บ้านทางหลวง ตำบลบ้านแก่ง อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม	กรมพัฒนาที่ดิน
๑๓	โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริบ้านนาอุดม	บ้านนาอุดม หมู่ที่ ๔ ตำบลมหาชัย อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม	กองบัญชาการทหารสูงสุด

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๑๔	โครงการศูนย์ศิลป์สิรินธรบ้านหาดแพง	บ้านหาดแพง อำเภอสรีสงคราม จังหวัดนครพนม	กองศิลปาสีพ สำนักราชเลขาธิการ
๑๕	โครงการแก้ไขปัญหาลำน้ำ	บ้านสระประทีป ตำบลเสิงสาง อำเภอสว่าง จังหวัดนครราชสีมา	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๑๖	โครงการทดลองปลูกพืชในพื้นที่ดินเค็ม	บ้านหัวแหลม ตำบลตาจั่น อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา	กองทัพอากาศที่ ๒ กรมวิชาการเกษตร
๑๗	โครงการฟื้นฟูอาหารช้างป่า	จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดนครราชสีมา	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมป.กลาง
๑๘	โครงการปรับปรุงระบบส่งน้ำอ่างเก็บ น้ำห้วยนาเหนือ	บ้านผไทรวมพล ตำบลหนองแวง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์	กรมชลประทาน
๑๙	โครงการปรับปรุงอ่างเก็บน้ำร่องน้ำซับ	บ้านศรีทายาท ตำบลหนองแวง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์	กรมชลประทาน
๒๐	โครงการพัฒนาการเกษตรแบบผสม ผสานในพื้นที่ยุทธศาสตร์ชายแดน	ตำบลหนองแวง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์	กองทัพอากาศที่ ๒
๒๑	โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในพื้นที่ อำเภอโนนดินแดง	บ้านโนนดินแดง อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์	กรมส่งเสริมสหกรณ์
๒๒	โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านกะเจา	ตำบลลำดวน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์	กองศิลปาสีพ สำนักราช- เลขาธิการ จังหวัดบุรีรัมย์ กรมพัฒนาที่ดิน
๒๓	โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลุ่สัตว์ใน หมู่บ้าน ป.ช.ด.	บ้านศรีทายาท ตำบลหนองแวง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์	กองศิลปาสีพ สำนักราชเลขาธิการ กรมปศุสัตว์
๒๔	โครงการปรับปรุงอ่างเก็บน้ำต้นลำปะเทีย	บ้านราษฎร์รักแดน ตำบลหนองแวง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์	กรมชลประทาน
๒๕	โครงการฝายห้วยน้อย (ห้วยค้อ)	ตำบลปอพาน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	กรมชลประทาน
๒๖	โครงการฝายห้วยป่าช้า	บ้านโคกก่อ ตำบลหนองแดง อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	กรมชลประทาน

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๒๗	โครงการพัฒนาพื้นที่เกษตรน้ำฝน (งานขุดสระเก็บกักน้ำ)	ตำบลบ้านหวาย อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม	กรมชลประทาน
๒๘	โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยพุง	บ้านนาโคกสูง ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร	กรมชลประทาน
๒๙	โครงการศูนย์ศิลป์ป่าสีที่บ้านหนองแคน	บ้านหนองแคน ตำบลหนองแคน อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร	กองทัพภาคที่ ๒
๓๐	โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยไร่ (๒)	บ้านไร่ ตำบลดงมอน อำเภอมือง จังหวัดมุกดาหาร	กรมชลประทาน
๓๑	โครงการฝึกอบรมราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า	พื้นที่รอบป่าถ้ำผาน้ำทิพย์ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดมุกดาหาร	กองทัพภาคที่ ๒
๓๒	โครงการพัฒนาพื้นที่เกษตรน้ำฝน (งานขุดสระน้ำ)	บ้านโพนงาม อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด	กรมชลประทาน
๓๓	โครงการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม (จัดหาแหล่งน้ำ)	บ้านคอกกล้า จังหวัดร้อยเอ็ด	กรมชลประทาน
๓๔	โครงการส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมือง	ตำบลบึงงาม อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด	กรมปศุสัตว์
๓๕	โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ผานางผาเก็ง	กิ่งอำเภอเอราวัณ จังหวัดเลย	กองทัพภาคที่ ๒ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
๓๖	โครงการฝายทดน้ำและระบบส่งน้ำห้วยน้ำฝัก	บ้านห้วยน้ำฝัก ตำบลแสงภา อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย	กรมชลประทาน
๓๗	โครงการฟื้นฟูอาหารช้างป่าภูหลวง	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง บ้านหนองบัว ตำบลภูหอ อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๓๘	โครงการขุดลอกคลองอีสานเขียว	บ้านก้านเหลือง ตำบลก้านเหลือง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ	กองทัพภาคที่ ๒
๓๙	โครงการขุดลอกห้วยสาขาห้วยสละ	บ้านนาสวรรค์ ตำบลไทรพัฒนา อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ	กรมชลประทาน
๔๐	โครงการจัดหาน้ำและไฟฟ้าเพื่อการเกษตร	บ้านเขิน ตำบลเขิน อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ	จังหวัดศรีสะเกษ

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๔๑	โครงการพัฒนาพื้นที่บ้านรุ่งอรุณและบ้านกระหวั่น	ตำบลโนนสำราญ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ	กรมชลประทาน กรมปศุสัตว์ จังหวัดศรีสะเกษ
๔๒	โครงการพัฒนาพื้นที่อำเภอปรางค์กู่	บ้านกระโพธิ์ ตำบลกู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ	กองทัพภาคที่ ๒
๔๓	โครงการพัฒนาแหล่งน้ำบ้านชีนาค	บ้านชีนาค ตำบลตูม อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ	กรมวิชาการเกษตร กองทัพภาคที่ ๒
๔๔	โครงการเลี้ยงปลาในกระชัง	ตำบลหนองบัวแดง กิ่งอำเภอศิลาลาด จังหวัดศรีสะเกษ	กรมประมง
๔๕	โครงการศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์	บ้านตะแบง ตำบลห้วยตึกขุ อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ	กรมปศุสัตว์ กรมวิชาการเกษตร กรมประมง กรมป่าไม้ กรมพัฒนาที่ดิน กองทัพภาคที่ ๒ จังหวัดศรีสะเกษ กรมการปกครอง กรมพัฒนาชุมชน การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค กรป.กลาง
๔๖	โครงการศูนย์ศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม	บ้านกุดนาขาม ตำบลเจริญศิลป์ อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร	กองศิลปาชีพ สำนักราชเลขาธิการ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
๔๗	โครงการก่อสร้างทางหลวงชนบทโครงการที่ สน. ๓๑๖๘ บ้านป่าไผ่-ค้อเขียว	บ้านป่าไผ่ ตำบลค้อเขียว อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร	สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท
๔๘	โครงการแก้ไขปัญหาดินเค็มในพื้นที่จังหวัดสกลนคร	ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร	กรมพัฒนาที่ดิน กรมชลประทาน

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๔๙	โครงการขุดลอกขุดห้วยเตย	บ้านสันติสุข ตำบลนาแต่ อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร	กรมชลประทาน
๕๐	โครงการขุดลอกหนองฮากน้อย	บ้านโนนหอม ตำบลโนนหอม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	กรมชลประทาน
๕๑	โครงการขุดลอกแหล่งน้ำสถานีบำรุง พันธุ์สัตว์ ๔ พร้อมระบบส่งน้ำ	บ้านดงยอ ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	กรมชลประทาน
๕๒	โครงการขุดสระน้ำเพื่อการเกษตรทฤษฎี ใหม่	บ้านโนนประดู่ (บ้านโนนสูง) อำเภอโพนนาแก้ว จังหวัดสกลนคร	กองทัพภาคที่ ๒
๕๓	โครงการขุดสระน้ำเพื่อการเกษตรทฤษฎี ใหม่	อำเภอสว่างแดนดิน อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร	กองทัพภาคที่ ๒
๕๔	โครงการควบคุมไฟป่ารอบพระตำหนัก ภูพานราชนิเวศน์	ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๕๕	โครงการจัดหาน้ำบ้านโคกแก้ว	ตำบลนาแก้ว อำเภอโพนนาแก้ว จังหวัดสกลนคร	กรมชลประทาน
๕๖	โครงการจัดหาแหล่งน้ำให้ราษฎรบ้าน หนองฮาง	ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส และตำบล เจริญศิลป์ อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร	กรมชลประทาน
๕๗	โครงการจัดหาแหล่งน้ำให้ราษฎรบ้าน กล้วยน้อย	บ้านกล้วยน้อย ตำบลมาย อำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร	กรมชลประทาน
๕๘	โครงการจัดหาแหล่งน้ำให้ราษฎรบ้าน กุดนาขามและบ้านโคกศิลา	บ้านกุดนาขาม ตำบลเจริญศิลป์ บ้านโคกศิลา ตำบลโคกศิลา อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร	กรมชลประทาน
๕๙	โครงการปรับปรุงหนองสามขา (หนอง- คำตากล้า)	อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร	กรมชลประทาน
๖๐	โครงการปรับปรุงระบบส่งน้ำอ่างเก็บน้ำ หนองกุง	ตำบลสองดาว อำเภอสองดาว จังหวัดสกลนคร	กรมชลประทาน

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๖๑	โครงการปรับปรุงอ่างเก็บน้ำหนองอีดำ	บ้านกุดสะกอย ตำบลโพธิ์ไพศาล อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร	กรมชลประทาน
๖๒	โครงการปล่อยสัตว์ป่าสู่ธรรมชาติในเขต อุทยานฯ ภูพาน	ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๖๓	โครงการปลูกป่าเสริมธรรมชาติในและ นอกเขตภูพานราชินีเวศน์	ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	กองศิลปาชีพ สำนักพระราชวัง กรมป่าไม้
๖๔	โครงการป่าชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอ เพียง	บ้านหนองยาง ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	กองศิลปาชีพ สำนักพระราชวัง
๖๕	โครงการปาร์กน้ำตามพระราชดำริ	บ้านหนองไผ่ ตำบลสว่างแดนดิน อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร	กองศิลปาชีพ สำนักพระราชวัง
๖๖	โครงการฝายห้วยระนอง	บ้านหนองแวง ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร	กรมชลประทาน
๖๗	โครงการพัฒนาพื้นที่เกษตรน้ำฝน	บ้านบะทอง ตำบลหนองแวง อำเภอรวารนิवास จังหวัดสกลนคร	กรมชลประทาน
๖๘	โครงการพัฒนาหมู่บ้านตัวอย่างบ้านค้อ น้อย	บ้านค้อน้อย ตำบลกุดไผ่ อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร	สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท กรมการปกครอง
๖๙	โครงการฟาร์มตัวอย่างหนองหมากเผ่า ตามพระราชดำริ	บ้านนาคำ ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	กองศิลปาชีพ สำนักพระราชวัง
๗๐	โครงการโรงสีข้าวพระราชทาน	บ้านหนองพอกใหญ่ ตำบลนาแต่ อำเภอดำตาล จังหวัดสกลนคร	กองศิลปาชีพ สำนักพระราชวัง
๗๑	โครงการเลี้ยงสุกรพันธุ์จินหัว	คลองตาลอง หมู่บ้านกุดสะกอย ตำบลโพธิ์ไพศาล อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร	กองศิลปาชีพ สำนักพระราชวัง
๗๒	โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงดงยอ	ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	กองศิลปาชีพ สำนักพระราชวัง

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๗๓	โครงการอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่าในและนอกเขตอุทยานราชานิวเวอเนีย	บ้านนาแก ตำบลห้วยยาง อำเภอมะนัง จังหวัดสกลนคร	กองศิลปชีพ สำนักพระราชพิธี กองบำรุงรักษาอุทยาน กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๗๔	โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยตาลโกน	บ้านหนองพอกใหญ่ ตำบลนาแต่ อำเภอดงหลวง จังหวัดสกลนคร	กรมชลประทาน
๗๕	โครงการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	อำเภอกาบเชิง อำเภอสังขะ อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๗๖	โครงการศูนย์ศิลปาชีพบ้านโชคอำนวย	ตำบลท่าดอกคำ อำเภอบึงโขงหลง จังหวัดหนองคาย	กองศิลปชีพ สำนักพระราชพิธี
๗๗	โครงการก่อสร้างทำนบกั้นดินและขุดลอกห้วยชำป่าคอด	บ้านหินตั้ง ตำบลนาเหล่า อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู	กรมชลประทาน
๗๘	โครงการก่อสร้างอาคารบังคับน้ำ ลำห้วยทวน (ฝายห้วยทวน ๑, ๒)	บ้านสมวิไล บ้านนาจาร ตำบลบ้านตาด อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี	กรมชลประทาน
๗๙	โครงการขุดลอกลำห้วยทวน	บ้านโชคอำนวย ตำบลโพธิ์สูง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี	กรมชลประทาน
๘๐	โครงการศูนย์สาธิตการเกษตรแบบผสมผสาน	บ้านยามกาน้อย ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี	กรมวิชาการเกษตร
๘๑	โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยกลาง	บ้านนาโปร่ง ตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี	กรมชลประทาน
๘๒	โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยตาดคำแคน	บ้านโคกสว่าง ตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี	กรมชลประทาน
๘๓	โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยถ้ำพวง	บ้านคำจวง ตำบลผาสุก อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี	กรมชลประทาน
๘๔	โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยยาง (ระบบส่งน้ำ) และฝายห้วยยาง	ตำบลนันทกุ่ม ตำบลบะยาว อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี	กรมชลประทาน

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๘๕	โครงการก่อสร้างฝายทดน้ำห้วยแซะ	บ้านนาโพธิ์เหนือ ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี	กรมชลประทาน
๘๖	โครงการก่อสร้างฝายทดน้ำห้วยทราย	บ้านนาโพธิ์ใต้ ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี	กรมชลประทาน
๘๗	โครงการก่อสร้างระบบประปาบ้านสำโรง	บ้านสำโรง ตำบลสว่าง กิ่งอำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๘๘	โครงการก่อสร้างระบบส่งน้ำห้วยวังใหญ่	ตำบลสีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี	กรมชลประทาน
๘๙	โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยซึ้ง	บ้านทุ่งนาเมือง ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี	กรมชลประทาน
๙๐	โครงการขุดลอกหนองขำแรด	บ้านหนองคก ตำบลโดมประดิษฐ์ อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี	กรมชลประทาน
๙๑	โครงการขุดลอกหนองน้ำกำ (หนองแวง)	บ้านหนองแวง ตำบลโดมประดิษฐ์ อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี	กรมชลประทาน
๙๒	โครงการขุดลอกหนองบก	บ้านหนองคก ตำบลโดมประดิษฐ์ อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี	กรมชลประทาน
๙๓	โครงการขุดลอกหนองพอง	บ้านหนองคก ตำบลโดมประดิษฐ์ อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี	กรมชลประทาน
๙๔	โครงการขุดลอกหนองยอดชำ	บ้านหนองคก ตำบลโดมประดิษฐ์ อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี	กรมชลประทาน
๙๕	โครงการขุดลอกหนองอาจอย	บ้านตายอย ตำบลโดมประดิษฐ์ อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี	กรมชลประทาน
๙๖	โครงการบ้านนักกรบไทย	ตำบลบึงมะแลง กิ่งอำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี	กองทัพภาคที่ ๒

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๙๗	โครงการปรับปรุงหนองพายใหญ่	ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม และตำบลหนามแท่ง อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี	กรมชลประทาน
๙๘	โครงการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม	บ้านค้อ ตำบลโดมประดิษฐ์ อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี	กรมส่งเสริมการเกษตร
๙๙	โครงการฝายห้วยโพธิ์	บ้านนาโพธิ์กลาง ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี	กรมชลประทาน
๑๐๐	โครงการฝักอบรมการเพาะเลี้ยงปลา น้ำจืด	บ้านค้อ ตำบลโดมประดิษฐ์ อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี	กรมประมง
๑๐๑	โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ป่าดงนาทามอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	ตำบลนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี	กองทัพภาคที่ ๒
๑๐๒	โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ	ตำบลโดมประดิษฐ์ อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี	กรมชลประทาน
๑๐๓	โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ	บ้านยางน้อย ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ
๑๐๔	โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพบ้านยางน้อย	ตำบลก่อเอ้ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ กองทัพภาคที่ ๒ กรมชลประทาน การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
๑๐๕	โครงการส่งเสริมศิลปาชีพบ้านหนองผักแว่น	บ้านหนองผักแว่น ตำบลสารภี อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ กองทัพภาคที่ ๒
๑๐๖	โครงการสาธิตการเลี้ยงสัตว์	บ้านค้อ ตำบลโดมประดิษฐ์ อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี	กรมปศุสัตว์
๑๐๗	โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยหินกอง	บ้านหนองกบ ตำบลคอแลน อำเภอนุพนศรี จังหวัดอุบลราชธานี	กรมชลประทาน
๑๐๘	โครงการรณพิทักษ์ป่าเพื่อรักษาชีวิตอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๑๙ จังหวัด	กองทัพภาคที่ ๒
๑๐๙	โครงการขยายผล “ทฤษฎีใหม่” อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง	พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง	กองทัพภาคที่ ๒

เขตพื้นที่ภาคเหนือ

ประจำปีงบประมาณ ๒๕๒๕ - ๒๕๔๗

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๑	โครงการสระเก็บน้ำเขาสองตาแล	จังหวัดกำแพงเพชร	กรมชลประทาน
๒	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวบ้านแม่เจดีย์	บ้านแม่เจดีย์ ตำบลแม่เจดีย์ใหม่ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเสาวนิจ
๓	โครงการจัดหาน้ำบ้านขุนห้วยไคร้	บ้านขุนห้วยไคร้ ตำบลต๊อบเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย	กรมชลประทาน
๔	โครงการจัดหาน้ำสนับสนุนบ้านห้วยคุ	บ้านห้วยคุ ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย	กรมชลประทาน
๕	โครงการจัดหาน้ำสนับสนุนบ้านห้วย ห่าน	บ้านห้วยห่าน ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย	กรมชลประทาน
๖	โครงการจัดหาแหล่งน้ำสนับสนุนฟาร์ม ตัวอย่างและพื้นที่ข้างเคียงบ้านร่มฟ้าทอง	บ้านร่มฟ้าทอง ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย	กรมชลประทาน
๗	โครงการทดลองเลี้ยงแกะและสัตว์ปีก บ้านร่มฟ้าทอง	บ้านร่มฟ้าทอง ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย	กองทัพอากาศที่ ๓ กรมปศุสัตว์
๘	โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่	บ้านอาข่าเก่า (บ้านห้วยหญ้าไซ) ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย	กองทัพอากาศที่ ๓ กรมส่งเสริม การเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน กรมปศุสัตว์ กรมอุทยาน- แห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเสาวนิจ
๙	โครงการฝายทดน้ำแม่งาว	ตำบลหางว อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย	กรมชลประทาน
๑๐	โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง ตามพระราชดำริบ้านธารทอง	บ้านธารทอง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเสาวนิจ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า- และพันธุ์พืช กรมชลประทาน
๑๑	โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง ตามพระราชดำริดอยบ่อ	บ้านดอยบ่อ ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเสาวนิจ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า- และพันธุ์พืช กรมชลประทาน
๑๒	โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูง ตามพระราชดำริบ้านปางขอน	บ้านปางขอน ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเสาวนิจ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า- และพันธุ์พืช กรมชลประทาน

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๑๓	โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านห้วยหวกป่าไซ	บ้านห้วยหวกป่าไซ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมชลประทาน
๑๔	โครงการกัญชงพืชเศรษฐกิจใหม่	บ้านแปกแซม ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๑๕	โครงการก่อสร้างฝายห้วยหละพร้อมระบบส่งน้ำ	บ้านห้วยปลิง ตำบลม่อนจอง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๑๖	โครงการก่อสร้างระบบส่งน้ำบ้านสันต้นม่วง	บ้านสันต้นม่วง ตำบลม่อนจอง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๑๗	โครงการก่อสร้างสถานีอนามัยบ้านชิแบร	บ้านชิแบร ตำบลแม่ตื่น อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
๑๘	โครงการจัดหาน้ำให้ราษฎรบ้านชิแบร	บ้านชิแบร ตำบลแม่ตื่น อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๑๙	โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรกลุ่มบ้านชิแบร	บ้านชิแบร ตำบลแม่ตื่น อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	กองทัพบกที่ ๓ กรมชลประทาน กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๒๐	โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำผานังพร้อมระบบส่งน้ำ	บ้านผานัง ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๒๑	โครงการแก้ปัญหาหน้ากัดเซาะพื้นที่ด้านเหนือฝายหลวง	บ้านท้องฝาย ตำบลช่างเคิ่ง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๒๒	โครงการขยายพันธุ์สุกรจีนหัว	บ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ และ บ้านร่มฟ้าทอง ตำบลปอ อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๒๓	โครงการความหลากหลายและนิเวศวิทยาของหิ่งห้อยในประเทศไทย	สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ องค์การสวนพฤกษศาสตร์
๒๔	โครงการคืนชีวิตกล้วยไม้ไทยสู่ไพรพฤกษ์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
๒๕	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวบ้านแม่ซา	บ้านแม่ซา ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๒๖	โครงการจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎรบ้านแม่ซา	บ้านแม่ซา ตำบลแม่นาจร อำเภอมแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๒๗	โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริบ้านขุนแตะ	บ้านขุนแตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่	กองทัพภาคที่ ๓ กรมปศุสัตว์ กองศิลปชีพ สำนักพระราชพิธีการ กรมป่าไม้ กรมวิชาการเกษตร กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมชลประทาน
๒๘	โครงการจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎรบ้านปรอโผ	บ้านปรอโผ ตำบลแม่ตืน อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๒๙	โครงการจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎรบ้านแม่สอย (อ่างเก็บน้ำห้วยโป่งฝางพร้อมท่อผันน้ำระบบท่อส่งและปรับปรุงสระเก็บน้ำ จำนวน ๑๖ แห่ง)	บ้านแม่สอย ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๓๐	โครงการจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎรบ้านห้วยฝาง (ปรับปรุงระบบส่งน้ำฝายห้วยแม่ป่าไม้)	บ้านห้วยฝาง ตำบลนาคอเรือ อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๓๑	โครงการจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎรบ้านห้วยสะแพท	บ้านห้วยสะแพท ตำบลแม่สอย อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๓๒	โครงการจัดหาน้ำบ้านห้วยยางล้าน	บ้านห้วยยางล้าน ตำบลท่าผา อำเภอมแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๓๓	โครงการจัดหาน้ำให้กับราษฎรตำบลเปียงหลวง	บ้านแปกแซม ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๓๔	โครงการจัดหาน้ำให้บ้านยางนาไคร้	บ้านยางนาไคร้ ตำบลยางเปียง อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๓๕	โครงการจัดหาน้ำให้ราษฎรบ้านปางขุมลีซอ ฝายน้ำแม่เลย ๑	บ้านปางขุม ตำบลยั้งเมิน อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๓๖	โครงการจัดหาน้ำให้ราษฎรบ้านปางขุมลีซอ ฝายน้ำแม่เลย ๒	บ้านปางขุม ตำบลยั้งเมิน อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๓๗	โครงการจัดหาน้ำให้ราษฎรบ้านมีดหลอง	บ้านมีดหลอง ตำบลบ้านทับ อำเภอมแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๓๘	โครงการจัดหาน้ำให้ราษฎรบ้านห้วยน้ำตัน	บ้านห้วยน้ำตัน ตำบลม่อนจอง อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๓๙	โครงการจัดหาน้ำให้ราษฎรบ้านอมชูด	บ้านอมชูด ตำบลกองแขก อำเภอมแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๔๐	โครงการช่วยเหลือราษฎรบ้านทุ่งต้นจ๊ว	บ้านทุ่งต้นจ๊ว ตำบลแม่ตื่น อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	กองทัพภาคที่ ๓ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมพัฒนาที่ดิน กรมประมง กรมวิชาการเกษตร กรมที่ดิน กรมชลประทาน
๔๑	โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ดอยดำ	บ้านนามน ตำบลเวียงแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่	กองศิลปชีพ สำนักพระราชพิธี กรมชลประทาน กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๔๒	โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ดอยผ้าห่มปก	ตำบลแม่สาว ตำบลแม่ฮาย จังหวัดเชียงใหม่	กองศิลปชีพ สำนักพระราชพิธี กรมชลประทาน
๔๓	โครงการปรับปรุงฝายปลาผาพร้อมระบบส่งน้ำ	บ้านฝายปลาผา ตำบลนาคอเรือ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๔๔	โครงการปรับปรุงฝายห้วยเตี๋ยพร้อมเหมืองส่งน้ำฝั่งขวา	บ้านแม่ศึก ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๔๕	โครงการปรับปรุงพันธุ์หมูป่าและส่งเสริมการเลี้ยงหมูป่าเป็นอาชีพเสริม	ตำบลม่อนจอง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๔๖	โครงการฝายทดน้ำห้วยแม่ขี้มูกพร้อมระบบส่งน้ำ	บ้านกองกาย ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๔๗	โครงการฝายบ้านอมลานนอกพร้อมระบบส่งน้ำ	บ้านอมลานนอก ตำบลกองแขก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๔๘	โครงการฝายแม่น้ำขาน	อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๔๙	โครงการฝายแม่ลงคา	บ้านอมเม็ง ตำบลกองแขก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๕๐	โครงการฝายแม่งานหลวงพร้อมระบบส่งน้ำ	บ้านแม่งานหลวง ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๕๑	โครงการฝายเหมืองลุ่ม	บ้านยางหลวง ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๕๒	โครงการฝายห้วยดอแต่พร้อมระบบส่งน้ำ	บ้านแม่ยางล้าน ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๕๓	โครงการพัฒนากัญชงเป็นพืชเศรษฐกิจใหม่	อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	กองศิลปชีพ สำนักพระราชพิธี

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๕๔	โครงการพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริห้วยแม่เกี๋ยง	บ้านห้วยแม่เกี๋ยง ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ
๕๕	โครงการพัฒนาที่ดิน	บ้านโม่หลวง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กรมพัฒนาที่ดิน
๕๖	โครงการพัฒนาที่ดินและปรับปรุงดินบ้านห้วยจะค่าน	บ้านห้วยจะค่าน ตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	กรมพัฒนาที่ดิน กรมชลประทาน
๕๗	โครงการพัฒนากลุ่มน้ำแม่แจ่ม (งานจัดหาน้ำช่วยเหลือราษฎรบ้านกองแขก)	บ้านกองแขกเหนือ ตำบลกองแขก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๕๘	โครงการพัฒนาแหล่งกล้วยไม้เพื่อการอนุรักษ์และท่องเที่ยว	อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๕๙	โครงการเพาะเลี้ยงกบตามพระราชดำริ	อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	กรมประมง
๖๐	โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริบ้านแม่ตุงติง	บ้านแม่ตุงติง ตำบลแม่สาบ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่	กองทัพภาคที่ ๓ กรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมชลประทาน กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ
๖๑	โครงการระบบประปาภูเขาบ้านแม่ครอง	บ้านแม่ครอง ตำบลแม่ตีก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๖๒	โครงการสถานีพัฒนาเกษตรที่สูงตามพระราชดำริดอยอมพวย	ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ กรมชลประทาน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๖๓	โครงการสถานีพัฒนาเกษตรที่สูงตามพระราชดำริดอยแบแล	บ้านขุนอมแฮดนอก ตำบลสบโขง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ กรมชลประทาน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๖๔	โครงการสร้างระบบประปาหมู่บ้านแม่ตึ่นน้อย	บ้านแม่ตึ่นน้อย ตำบลแม่ตึ่น อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	กรมทรัพยากรน้ำ
๖๕	โครงการสวนปาล์มสิริเจริญวิเศษ	บ้านโม่หลวง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๖๖	โครงการพัฒนากลุ่มน้ำแม่แจ่ม	อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กองทัพภาคที่ ๓ กรมชลประทาน

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๖๗	โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าไม้บริเวณป่าสะเมิง	อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่	กองทัพภาคที่ ๓ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมพัฒนาที่ดิน
๖๘	โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าและพัฒนาคุณภาพชีวิตบ้านนาศิริ	บ้านนาศิริ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	กองศิลปชีพ สำนักพระราชพิธี หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการทหารสูงสุด
๖๙	โครงการอนุรักษ์สภาพป่าไม้ในพื้นที่อำเภออมก๋อย	อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่	กองทัพภาคที่ ๓ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมวิชาการเกษตร กรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมประชาสัมพันธ์ สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กองศิลปชีพ สำนักพระราชพิธี
๗๐	โครงการอ่างเก็บน้ำดอยขุนห้วยไทร	บ้านห้วยจะค่าน ตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๗๑	โครงการอ่างเก็บน้ำบ้านป่าบางงาม ๒ พร้อมระบบส่งน้ำ	บ้านลีซอป่าบางงาม ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๗๒	โครงการอ่างเก็บน้ำแม่หลุ	บ้านกองแขก ตำบลกองแขก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๗๓	โครงการอ่างเก็บน้ำแม่อมลอง	บ้านอมลอง ตำบลแม่สาบ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๗๔	โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยทะ	บ้านยางหลวง ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๗๕	โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยป่าเป้า	บ้านห้วยจะค่าน ตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๗๖	โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยเป้าพร้อมระบบส่งน้ำ	อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๗๗	โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยแม่เปียนพร้อมระบบส่งน้ำ	บ้านท้องผาย ตำบลช่างเคิ่ง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กรมชลประทาน
๗๘	โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริดอยม่อนล้าน	ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่	กองศิลปชีพ สำนักพระราชพิธี กรมชลประทาน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร กองทัพภาคที่ ๓

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๗๙	โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านเสาแดง	ตำบลแจ่มหลวง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่	กองศิลปชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ กรมชลประทาน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร กองทัพอากาศที่ ๓
๘๐	โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านห้วยเมืองาม	ตำบลท่าตอน อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่	กองศิลปชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ กรมชลประทาน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร กองทัพอากาศที่ ๓
๘๑	โครงการสถานีสาธิตการเกษตรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม บ้านแพกแซม	บ้านแพกแซม อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่	กองศิลปชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ กรมชลประทาน กองทัพอากาศที่ ๓ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๘๒	โครงการก่อสร้างอาคารรับน้ำบริเวณต้นน้ำห้วยน้ำหนักพร้อมระบบ	ตำบลคีรีราษฎร์ อำเภอพบพระ จังหวัดตาก	กรมชลประทาน
๘๓	โครงการขุดสระเก็บน้ำตามระดับชั้นบันได ๑๑ แห่ง	ตำบลคีรีราษฎร์ อำเภอพบพระ จังหวัดตาก	กรมชลประทาน
๘๔	โครงการฟลายบ้านมะโอโค๊ะ ๓ และบ้านมะโอโค๊ะ ๔	บ้านมะโอโค๊ะ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก	กรมชลประทาน
๘๕	โครงการฟลายห้วยผากระเชอพร้อมระบบส่งน้ำ	ตำบลรวมไทย อำเภอพบพระ จังหวัดตาก	กรมชลประทาน
๘๖	โครงการพัฒนารัฐกรชาวไทยภูเขา	บ้านมะโอโค๊ะ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กองทัพอากาศที่ ๓ กรมชลประทาน กรมวิชาการเกษตร กรมปศุสัตว์
๘๗	โครงการพื้นที่เฉพาะพื้นที่อำเภอพบพระและจัดที่อยู่อาศัย	บ้านรวมไทยพัฒนา ตำบลรวมไทยพัฒนา อำเภอพบพระ จังหวัดตาก	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กองทัพอากาศที่ ๓ กรมชลประทาน กรมวิชาการเกษตร

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๘๘	โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ บริเวณเทือกเขาพระ	ตำบลหนองบัว ตำบลทุ่งทอง และตำบลหนองกลับ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์	กรมพัฒนาที่ดิน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๘๙	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวบ้านดอนแก้ว	บ้านดอนแก้ว ตำบลพระธาตุ อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ
๙๐	โครงการจัดตั้งหมู่บ้านราษฎรชาวไทยภูเขา บ้านมะโคโนะ	บ้านมะโคโนะ อำเภออุ้มผาง จังหวัดน่าน	กองทัพบก
๙๑	โครงการฝายทดน้ำน้ำตวง (พร้อมระบบ)	บ้านน้ำปาง ตำบลน้ำปาง อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน	กรมชลประทาน
๙๒	โครงการฝายทดน้ำห้วยเกียง	บ้านน้ำปาง ตำบลน้ำปาง อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน	กรมชลประทาน
๙๓	โครงการพัฒนาบ้านกอก-บ้านจูน	บ้านจูน ตำบลภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน	กองทัพบกที่ ๓ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมพัฒนาที่ดิน กรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมการเกษตร กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ
๙๔	โครงการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำท้องถิ่นคืนสู่ธรรมชาติ	บ้านน้ำปาง ตำบลน้ำปาง อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน	กรมประมง
๙๕	โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริภูพยัคฆ์	บ้านน้ำพัฒนา ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๙๖	โครงการฝายช่วยไทยพร้อมระบบส่งน้ำ	บ้านจูน ตำบลภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน	กรมชลประทาน
๙๗	โครงการฝายช่วยสะกาดพร้อมระบบส่งน้ำ	บ้านจูน ตำบลภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน	กรมชลประทาน
๙๘	โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านสบขุน	บ้านสบขุน อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ กรมวิชาการเกษตร กรมชลประทาน กองทัพบกที่ ๓ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๙๙	โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริบ้านสะจุก-สะเกี้ยง	บ้านสะจุก-สะเกี้ยง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ กรมวิชาการเกษตร กรมชลประทาน กองทัพบกที่ ๓ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๑๐๐	โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริพื้นที่ดอยยาว ดอยผาหม่น ดอยผาจิ	ตำบลปอ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงราย และอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา	กองทัพภาคที่ ๓ กรมปศุสัตว์ กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมพัฒนาชุมชน
๑๐๑	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวบ้านห้วย- ส้าน	บ้านห้วยส้าน ตำบลภูซาง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๑๐๒	โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ตามพระ ราชดำริ บ้านเย้าหนองห้า	บ้านเย้าหนองห้า ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา	กรมพัฒนาที่ดิน กรมวิชาการเกษตร กรมปศุสัตว์ กรมชลประทาน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า- และพันธุ์พืช
๑๐๓	โครงการจัดตั้งศูนย์รวมพรรณไม้บ้าน ร่มเกล้า (ในพระราชดำริ)	บ้านร่มเกล้า ตำบลบ่อภาค อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก	องค์การสวนพฤกษศาสตร์
๑๐๔	โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่ ภูซัด ภูเมี่ยง ภูสอยดาว	ตำบลบ่อภาค อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก	กรมวิชาการเกษตร กรมปศุสัตว์ กองทัพภาคที่ ๓ กองศิลปอาชีพ สำนักราช- เลขาธิการ กรมชลประทาน การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
๑๐๕	โครงการส่งเสริมการปลูกไม้ดอกเมือง หนาว	อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์	กองทัพภาคที่ ๓
๑๐๖	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวบ้านสวน เขื่อน	บ้านสวนเขื่อน ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๑๐๗	โครงการทดสอบและพัฒนาระบบการ ปลูกพืชเศรษฐกิจผสมผสาน	บ้านแม่จองไฟ ตำบลห้วยอ้อ อำเภอลอง จังหวัดแพร่	กรมวิชาการเกษตร
๑๐๘	โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยแม่เทียม	บ้านแม่เทียม ตำบลห้วยอ้อ อำเภอลอง จังหวัดแพร่	กรมชลประทาน
๑๐๙	โครงการการจัดหาน้ำสนับสนุนโครง การธนาคารอาหารชุมชน (Food Bank)	บ้านนาป่าแปก ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	กรมชลประทาน
๑๑๐	โครงการจัดตั้งหมู่บ้านชาวไทยภูเขา บ้านปางคอง	บ้านปางคอง ตำบลนาปู่ป้อม อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน	กองทัพภาคที่ ๓ กองทัพบก กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า- และพันธุ์พืช กรมชลประทาน

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๑๑๑	โครงการจัดตั้งหมู่บ้านราษฎรชาวไทย ภูเขาบ้านแม่ส่วยคู	บ้านแม่ส่วยคู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	กรมชลประทาน กองทัพภาคที่ ๓
๑๑๒	โครงการจัดหาน้ำให้ราษฎรบ้านแสน คำลือ	บ้านแสนคำลือ ตำบลถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน	กรมชลประทาน
๑๑๓	โครงการชลประทานตามแผนงานยุทธ- ศาสตร์การพัฒนา (ฝ่ายไม้ลั่น)	บ้านปางคาม ตำบลปางมะผ้า อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน	กรมชลประทาน
๑๑๔	โครงการธนาคารอาหารชุมชนตาม พระราชดำริ	บ้านห้วยปูลิง ตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	กรมปศุสัตว์ กรมประมง
๑๑๕	โครงการธนาคารอาหารชุมชน (Food Bank) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	บ้านแม่ปาง ตำบลสันติคีรี อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๑๑๖	โครงการปลูกพันธุ์ไม้ป่าอนุรักษ์พันธุ์ สัตว์ป่า	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๑๑๗	โครงการพัฒนาตามพระราชดำริ (ฟื้นฟู ป่าแม่ปาย)	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๑๑๘	โครงการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์เขียด แบบธรรมชาติ	บ้านรวมไทยพัฒนา ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	กรมชลประทาน กรมประมง กรมอุทยาน- แห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๑๑๙	โครงการอนุรักษ์กล้วยไม้พันธุ์เอื้องแซะ	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขานุการ
๑๒๐	โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านแม่ต้า	บ้านแม่ต้า ตำบลเสริมซ้าย อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขานุการ กรมชลประทาน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๑๒๑	โครงการพัฒนาพื้นที่รอยต่ออำเภอ เมืองปาน และอำเภอแจ้ห่ม	บ้านป่าคาสันติสุข ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง	กรมวิชาการเกษตร
๑๒๒	โครงการฝายแม่ต้า	บ้านสบต้า ตำบลแก้ว อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง	กรมชลประทาน

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๑๒๓	โครงการระบบท่อส่งน้ำของอ่างเก็บน้ำห้วยหลวงวังวู้	บ้านวังศรีภูมิ ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง	กรมชลประทาน
๑๒๔	โครงการระบบส่งน้ำฝั้งซ้ายอ่างเก็บน้ำแม่ไฮ	บ้านแม่ไฮ ตำบลนาแสง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง	กรมชลประทาน
๑๒๕	โครงการอ่างเก็บน้ำแม่วังวู้	บ้านสบจาง ตำบลนาสัก อำเภอแม่เกาะ จังหวัดลำปาง	กรมชลประทาน
๑๒๖	โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยเกียง	บ้านทุ่งจี้ ตำบลทุ่งกว่า อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง	กรมชลประทาน
๑๒๗	โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยชมพู (ห้วยใต้)	ตำบลทุ่งกว่า อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง	กรมชลประทาน
๑๒๘	โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยโป่ง	บ้านทุ่งงาม ตำบลทุ่งงาม อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง	กรมชลประทาน
๑๒๙	โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยตึง	อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน	กรมชลประทาน
๑๓๐	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวบ้านผาเจิบ	บ้านผาเจิบ ตำบลนครเจดีย์ อำเภออัสสัม จังหวัดลำพูน	กองศิลปอาชีพ สำนักวิชาเลขานุการ
๑๓๑	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวบ้านแม่ลาน	บ้านแม่ลาน ตำบลแม่ลาน อำเภออัสสัม จังหวัดลำพูน	กองศิลปอาชีพ สำนักวิชาเลขานุการ
๑๓๒	โครงการบ้านห้วยต้า	บ้านห้วยต้า ตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์	กรมวิชาการเกษตร
๑๓๓	โครงการระบบทดลองหมู่บ้านประมง	บ้านห้วยเจริญ ตำบลผาเลือด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์	กองทัพอากาศที่ ๓

เขตพื้นที่ภาคใต้

ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ - ๒๕๖๗

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๑	โครงการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพัฒนาและอนุรักษ์พันธุ์ปู ป่าทุ่งทะเล อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่	หมู่บ้านท่าหมาก ตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่	กรมประมง กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมชลประทาน
๒	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านบางพัฒนา	บ้านบางพัฒนา หมู่ ๒ ตำบลหน้าเขา อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๓	โครงการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยไม้รองเท้านารี	ตำบลเหนือคลอง อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่	กรมวิชาการเกษตร
๔	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านเขาพูน	บ้านเขาพูน หมู่ ๒ ตำบลชุมโค อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๕	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านคลองเรือ	บ้านคลองเรือ หมู่ ๒ ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๖	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านทุ่งมหา	บ้านทุ่งมหา หมู่ ๑ ตำบลปากคลอง อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๗	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านหลักเหล็ก	บ้านหลักเหล็ก หมู่ ๖ ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๘	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านทุ่งส้มป่อย	บ้านทุ่งส้มป่อย หมู่ ๔ ตำบลละมอ อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๙	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านลำแดง	บ้านลำแดง หมู่ ๔ ตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๑๐	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านควนเงิน	บ้านควนเงิน หมู่ ๒ ตำบลบ้านตูล อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๑๑	โครงการพัฒนาพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	บ้านเนินธัมมัง และบริเวณบ้านค้อแดง อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช	กรมชลประทาน
๑๒	โครงการศูนย์ศิลปอาชีพบ้านเนินธัมมัง	บ้านเนินธัมมัง และบริเวณบ้านค้อแดง อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๑๓	โครงการศูนย์ศิลปอาชีพทักษิณราชนิเวศน์	ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๑๔	โครงการขยายพันธุ์ดอกดาหลาขาว	ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส	ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ
๑๕	โครงการหมู่บ้านปศุสัตว์-เกษตรมูโนะ	หมู่บ้านปศุสัตว์-เกษตรมูโนะ ตำบลโฆษิต อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส	ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ จังหวัดนราธิวาส กรมชลประทาน กรมปศุสัตว์ กรมวิชาการเกษตร
๑๖	โครงการกำจัดศัตรูพืชในนาข้าว	บ้านใหม่ ตำบลพร่อน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๑๗	โครงการขุดลอกคลองบึงกระตุง	บึงกระตุง บ้านกระตุง ตำบลลูโบะสาวอ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส	กรมชลประทาน
๑๘	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านปากคอก	บ้านปากคอก หมู่ ๖ ตำบลปาล์มพัฒนา กิ่งอำเภอมะนัง จังหวัดสตูล	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๑๙	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านลิ้นนนท์	บ้านลิ้นนนท์ หมู่ ๖ ตำบลสุคีริน อำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๒๐	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านไอร์บาลอ	บ้านไอร์บาลอ หมู่ ๓ ตำบลช้างเผือก อำเภอจะนะ จังหวัดนราธิวาส	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๒๑	โครงการจัดหาความช่วยเหลือราษฎรบ้าน คลอแระ	หมู่บ้านคลอแระ ตำบลบาเราะใต้ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส	กรมชลประทาน
๒๒	โครงการจัดหาความช่วยเหลือราษฎรบ้าน อีนอ	บ้านอีนอ ตำบลศรีสาคร อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส	กรมชลประทาน
๒๓	โครงการจัดหาความช่วยเหลือราษฎรบ้าน ไอจือเราะ	บ้านไอจือเราะ ตำบลมาโมง อำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส	กรมชลประทาน
๒๔	โครงการจัดหาความช่วยเหลือราษฎรบ้าน ไอร์สาเมาะ	บ้านไอร์สาเมาะ ตำบลโคกสะตอ อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส	กรมชลประทาน
๒๕	โครงการจัดหาเพิ่มเติมฝายไอร์บาลอ ตามพระราชดำริ	บ้านไอร์บาลอ ตำบลช้างเผือก อำเภอจะนะ จังหวัดนราธิวาส	กรมชลประทาน
๒๖	โครงการจัดหาให้มัสยิดเขาตันหยง	บ้านเขาตันหยง ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส	กรมชลประทาน
๒๗	โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่นิคมสร้างตนเองสุคีริน	บ้านศิลปอาชีพ ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส	กรมชลประทาน กรมวิชาการเกษตร
๒๘	โครงการปรับปรุงระบบระบายน้ำหนอง บัวบาง	อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส	กรมชลประทาน

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๒๙	โครงการฝายคลองปาโจโต๊ะดาโ๊ะอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	บ้านเจาะกือแยง ตำบลสามัคคี อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส	กรมชลประทาน
๓๐	โครงการฝายทดน้ำบ้านสายบน	บ้านสันติสุข ๑ ตำบลกาหลง, บ้านสายบน ตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส	กรมชลประทาน
๓๑	โครงการฝายทดน้ำบ้านกาแดง	บ้านกาแดง ตำบลกาลิซา อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส	กรมชลประทาน
๓๒	โครงการฝายทดน้ำบ้านกาหน๊ะ	บ้านกาหน๊ะ ตำบลกาลิซา อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส	กรมชลประทาน
๓๓	โครงการฝายทดน้ำบ้านธรรมเจริญ	บ้านธรรมเจริญ ตำบลโคกสะตอ อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส	กรมชลประทาน
๓๔	โครงการฝายลำธารทอง	บ้านโต๊ะไม้ะ ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส	กรมชลประทาน
๓๕	โครงการฝายไธดำรัง ๒	บ้านดำรัง ตำบลเชิงคีรี อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส	กรมชลประทาน
๓๖	โครงการพัฒนาการประมง	บ้านคลองระ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส	กรมประมง
๓๗	โครงการพัฒนาการปลูกข้าวในพื้นที่นาข้าวขั้นบันไดและขยายพื้นที่หมู่บ้านศิลปอาชีพ	ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน ตำบลมาโมง อำเภอสุคิริน ตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส	กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
๓๘	โครงการพัฒนานิคมสร้างตนเองศรีสาคร	นิคมสร้างตนเองศรีสาคร ตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส	กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
๓๙	โครงการพัฒนาบ้านสันติสุข ๑, ๒ นิคมสร้างตนเอง ศรีสาคร	บ้านสันติสุข ตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส	กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
๔๐	โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริบ้านจาเราะสโตร์	บ้านจาเราะสโตร์ ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๔๑	โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริบ้านบาลุากาปะ	บ้านบาลุากาปะ ตำบลเอราวัณ อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๔๒	โครงการฟื้นฟูการเกษตรในเขตลุ่มแม่น้ำบางนราตามพระราชเสาวนีย์	บ้านยาปี ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง บ้านโคกงู ตำบลบางขุนทอง อำเภอตากใบ บ้านจาเราะ ตำบลไพรวัน อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส	กรมพัฒนาที่ดิน กรมชลประทาน

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๔๓	โครงการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเล	ชายฝั่งทะเลบริเวณจังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส	กองทัพเรือ กรมประมง กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ
๔๔	โครงการระบบประปาหมู่บ้านปศุสัตว์ เกษตรมูโนะ	ตำบลโฆสิต อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส	กรมชลประทาน
๔๕	โครงการเลี้ยงกระรัง (ปลาเก๋า)	บ้านบุลาเจ๊ะมูดอ, บ้านศาลาใหม่ ตำบลศาลาใหม่ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส	กรมประมง
๔๖	โครงการส่งเสริมอาชีพแก่ราษฎรวัด ราษฎรโมสรตามพระราชเสาวนีย์	วัดราษฎรโมสร หมู่ ๑๐ ตำบลหรือเสาะ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ
๔๗	โครงการส่งเสริมอาชีพแก่ราษฎรว่างงาน	บ้านหรือเสาะ อำเภอรือเสาะ อำเภอสู่ไหงป่าดี จังหวัดนราธิวาส	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ
๔๘	โครงการสวนพฤกษศาสตร์ในจังหวัด ชายแดนภาคใต้	ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส	องค์การสวนพฤกษศาสตร์ กรมพัฒนาที่ดิน กรมชลประทาน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
๔๙	โครงการอ่างเก็บน้ำอัยปาใจ (ระบบส่งน้ำ)	บ้านบางโง หมู่ที่ ๘ ตำบลลาโละ อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส	กรมชลประทาน
๕๐	โครงการจัดหาน้ำเพิ่มเติมฝายกรือซอ	บ้านกรือซอ หมู่ที่ ๔ ตำบลแว้ง อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส	กรมชลประทาน
๕๑	โครงการฝายทดน้ำบ้านปือแจง	บ้านปือแจง หมู่ที่ ๔ ตำบลบองอ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส	กรมชลประทาน
๕๒	โครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าตอม มะรือโบ	บ้านโคก ตำบลจวบ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส	กรมชลประทาน
๕๓	โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านสะเนะ	บ้านสะเนะ ตำบลเรียง อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ
๕๔	โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านเจาะวา	บ้านเจาะวา ตำบลโต๊ะเต็ง อำเภอสู่ไหงป่าดี จังหวัดนราธิวาส	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ
๕๕	โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านรอดันบาตู	บ้านรอดันบาตู ตำบลกะลุวอ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ
๕๖	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านทรายขาว	บ้านทรายขาว หมู่ ๑ - ๖ ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๕๗	โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านท่าข้าม	บ้านท่าข้าม ตำบลท่าข้าม อำเภอปานาเระ จังหวัดปัตตานี	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ
๕๘	โครงการทดลองเลี้ยงปลาน้ำกร่อย	บ้านละเวง ตำบลดอนทราย อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี	กรมประมง
๕๙	โครงการฝายทดน้ำบ้านนาหว้า	หมู่บ้านนาหว้า ตำบลทุ่งคล้า อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี	กรมชลประทาน
๖๐	โครงการปรับปรุงฝายทดน้ำบ้านพอเหมาะ	บ้านพอเหมาะ ตำบลทุ่งคล้า อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี	กรมชลประทาน
๖๑	โครงการเลี้ยงปลากระพงขาวในกระชัง บ้านปาตาคีมอ	บ้านปาตาคีมอ ตำบลตะลุบัน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี	กรมประมง
๖๒	โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพผู้เลี้ยงปลากระพง	ตำบลยามู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี	กรมส่งเสริมสหกรณ์
๖๓	โครงการอนุรักษ์ธรรมชาติและสัตว์ป่า พระนามาภิไธย ภาคใต้พื้นที่ส่วนที่ ๒ (ยะลา-นราธิวาส)	ตำบลมะกูด อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี	สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๖ (สาขาปัตตานี)
๖๔	โครงการอ่างเก็บน้ำบ้านนาหว้า	หมู่บ้านนาหว้า ตำบลทุ่งคล้า อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี	กรมชลประทาน
๖๕	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านกลาง	บ้านกลาง หมู่ ๓ ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดพังงา	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ
๖๖	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านบางพัฒนา	บ้านบางพัฒนา หมู่ ๘ ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดพังงา	กองศิลปอาชีพ สำนักพระราชเลขาธิการ
๖๗	โครงการจัดตั้งโรงงานปรับปรุงคุณภาพยางแผ่น	บ้านทุ่งมะพร้าว ตำบลทุ่งมะพร้าว อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา	กรมการปกครอง
๖๘	โครงการแก้ไขปัญหาให้แก่ราษฎรบ้านอาพัดและหมู่บ้านใกล้เคียง	บ้านอาพัด บ้านทุ่งชะะ บ้านพรุ ตำบลจองถนน บ้านปากกันสะทัง บ้านแหลมดิน บ้านม่วงงาม ตำบลห่านโพธิ์ บ้านโคกขาม ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง	กรมชลประทาน กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมทางหลวงชนบท จังหวัดพัทลุง

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	สถานที่ตั้ง	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
๖๙	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านลำไย	บ้านลำไย หมู่ ๒ ตำบลบ้านนา กิ่งอำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๗๐	โครงการจัดหาแหล่งน้ำช่วยเหลือราษฎร ตำบลแหลมโดนด	หมู่บ้านมานบเนียน ตำบลแหลมโดนด อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง	กรมชลประทาน
๗๑	โครงการพัฒนาพื้นที่บ้านห้วยป่าเขียว	บ้านห้วยป่าเขียว ตำบลทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง	กรมพัฒนาที่ดิน กรมการพัฒนาชุมชน กองส่งเสริมอุตสาหกรรม กองบัญชาการทหารสูงสุด
๗๒	โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ บ้านครองชีพ	บ้านครองชีพ ตำบลนาปะขอ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๗๓	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านกาลอ	บ้านกาลอ หมู่ ๑, ๒, ๓, ๔ ตำบลกาลอ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๗๔	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านทอนเสียด	บ้านทอนเสียด หมู่ ๑ ตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๗๕	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านกราด	บ้านกราด หมู่ ๑ ตำบลสะทอน อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๗๖	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านควนดินแดง	บ้านควนดินแดง หมู่ ๕ ตำบลเขาพระ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๗๗	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านต้นไทร	บ้านต้นไทร หมู่ ๒ ตำบลปลักหนู อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๗๘	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านไร่เหนือ	บ้านไร่เหนือ หมู่ ๒ ตำบลบาไไทย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ
๗๙	โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหอยโข่ง คลองจำไทร	อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา	กองทัพภาคที่ ๔ กรมชลประทาน
๘๐	โครงการอนุรักษ์ธรรมชาติและสัตว์ป่า พระนามาภิไธย ภาคใต้พื้นที่ส่วนที่ ๑ (สงขลา-สตูล)	อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา	สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๖ (สงขลา) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมปศุสัตว์ กองทัพภาคที่ ๔
๘๑	โครงการสวนป่าสิริกิติ์	บ้านห้วยน้ำดำ ตำบลควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล	สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท
๘๒	โครงการจัดตั้งธนาคารข้าวพระราชทาน บ้านสะพานเต่า	บ้านสะพานเต่า หมู่ ๔ ตำบลคลองศก อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี	กองศิลปอาชีพ สำนักราชเลขาธิการ

ที่ กร ๐๐๐๗/๒๕๖๕

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ

เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
๗๘ ทำเนียบรัฐบาล โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (เดิม)
อาคาร ๑ ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

๒๕ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอพระราชทานพระราชนุญาต

เรียน ราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายละเอียดโครงการจัดพิมพ์หนังสือเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
เนื่องในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๗๒ พรรษา

ด้วย สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) จะจัดทำหนังสือเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๗๒ พรรษา ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๗ เพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจ แนวพระราชดำริ ในการพัฒนาที่ได้พระราชทานแนวทางแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนให้แก่พลนิกรชาวไทยโดยเฉพาะราษฎรที่อยู่ห่างไกลทุรกันดารให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ประกอบกับเพื่อให้ประชาชนสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อปวงชนชาวไทยอย่างอเนกอนันต์

ในการนี้ สำนักงาน กปร. ไ้ขอพระราชทานพระราชนุญาตจัดทำและพิมพ์หนังสือเทิดพระเกียรติฯ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๗๒ พรรษา รายละเอียดปรากฏดังสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและได้โปรดนำความกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระราชนุญาตจัดทำและพิมพ์หนังสือเทิดพระเกียรติฯ ดังกล่าวทราบบ้างของจุฬีพระบาทด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายปานเทพ กล้าณรงค์ราญ)

เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กองประชาสัมพันธ์

ที่ รล ๐๐๑๐.๑/๔๒๙

สำนักราชเลขาธิการ

สวนจิตรลดา กทม. ๑๐๓๐๓

๓๐ มกราคม ๒๕๔๗

เรื่อง ขอดำเนินหนังสือเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
เรียน นายปานเทพ กล้าณรงค์ราญ เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจาก
พระราชดำริ
อ้างถึง หนังสือที่ กร. ๐๐๐๗/๒๕๗๕ ลงวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๔๖

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน
กปร.) จะจัดทำหนังสือเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสที่ทรงเจริญ
พระชนมพรรษา ๗๒ พรรษา ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗ เพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจแนวพระราชดำริในการ
พัฒนาที่ได้รับพระราชทานแนวทางแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนให้แก่พลกนิกรชาวไทย โดยเฉพาะราษฎรที่อยู่ห่าง
ไกลทุรกันดารให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ประกอบกับเพื่อให้ประชาชนสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อ
ปวงชนชาวไทยอย่างอเนกอนันต์ จึงใคร่ขอพระราชทานพระราชนุญาตจัดพิมพ์หนังสือดังกล่าว

ได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลแล้ว พระราชทานพระราชนุญาต

ขอแสดงความนับถือ

(ท่านผู้หญิงมนัสสินี วนิกกุล)

ราชเลขาธิการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

กองราชเลขาธิการในพระองค์

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

โทร. ๐-๒๒๙๒-๑๑๙๒, ๐-๒๒๙๑-๑๑๑๑ ต่อ ๑๑๒

คำสั่ง สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ที่ ๕๓/๒๕๔๖

เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำหนังสือเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖ รอบ วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗

.....

เนื่องในโอกาสอันเป็นมหามงคลที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖ รอบ ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ในฐานะหน่วยงานกลางในการสนองพระราชดำริ มีความประสงค์ที่จะเผยแพร่พระราชกรณียกิจ แนวพระราชดำริ และเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๗๒ พรรษา กอปรกับเพื่อแสดงถึงพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อพสกนิกรชาวไทยในการพระราชทานแนวพระราชดำริด้านการพัฒนาโดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม และศิลปอาชีพ ตลอดจนการศึกษา และสาธารณสุขจนกระทั่งก่อให้เกิดเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั่วทุกภูมิภาค

เพื่อให้การจัดทำหนังสือเทิดพระเกียรติดังกล่าวดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุวัตถุประสงค์จึงขอแต่งตั้งคณะทำงานในการจัดทำหนังสือเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖ รอบ วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

๑. องค์ประกอบ

คณะที่ปรึกษา

๑. นายปานเทพ	กล้าณรงค์ราญ	เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
๒. นายสหัส	บุญญาวิวัฒน์	ผู้ช่วยเลขาธิการ สำนักพระราชวัง ฝ่ายกิจกรรมพิเศษ
๓. ดร.วีระชัย	ณ นคร	ผู้อำนวยการองค์การสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
๔. นางสาวสมลักษณ์	วงศ์งามขำ	ผู้ช่วยราชเลขาธิการ

คณะทำงาน

๑. นายเฉลิมเกียรติ	แสนวิเศษ	ประธานคณะทำงาน
๒. นางสาวศรีนิตย์	บุญทอง	รองประธานคณะทำงาน
๓. นายโกวิทย์	เพ่งวาณิชย์	คณะทำงาน
๔. นายดนูชา	สินธวานนท์	คณะทำงาน
๕. นายลลิต	ถนอมสิงห์	คณะทำงาน
๖. ม.ล. จิรพันธุ์	ทวิวงศ์	คณะทำงาน
๗. นายชัชชัย	ภูวิชยสัมฤทธิ์	คณะทำงาน
๘. นายสิงห์พงศ์	รัชนิพนธ์	คณะทำงาน
๙. นายสมบุญรณ์	วงศ์กาด	คณะทำงาน
๑๐. นายประสาท	พาศิริ	คณะทำงาน
๑๑. นายนคร	ล้ำเกาทิพย์	คณะทำงาน
๑๒. นายศุภรัชต์	อินทรารุช	คณะทำงาน
๑๓. นายปริญญาวัฒน์	วัชรอากาศ	คณะทำงาน
๑๔. นางศศิพร	ปานิกบุตร	คณะทำงานและเลขานุการ
๑๕. นางสาวเนียง	เปรมประเสริฐ	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

๒. อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ

๑. ร่วมพิจารณาเค้าโครงเรื่อง (สารบัญ) เพื่อนำเสนอผู้บริหาร
๒. รับผิดชอบในการจัดเตรียมต้นฉบับของเนื้อหาภายในเล่ม
๓. ติดต่อประสานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการขอความอนุเคราะห์ข้อมูล
๔. ปฏิบัติงานอื่นตามที่ผู้บริหาร สำนักงาน กปร. มอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๔๖

(นายปานเทพ กล้าณรงค์ราญ)

เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คำสั่งคณะกรรมการจัดทำหนังสือเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

เนื่องในวโรกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖ รอบ วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗

ที่ ๑๐๒/๒๕๔๖

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

เนื่องในวโรกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖ รอบ ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗

.....

อาศัยอำนาจตามคำสั่งสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ ๕๓/๒๕๔๖ ลงวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๔๖ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖ รอบ วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗ ดังนั้น เพื่อให้การจัดทำหนังสือเทิดพระเกียรติฯ ดังกล่าว บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพสูงสุด จึงขอแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖ รอบ วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗ โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

๑. องค์ประกอบ

คณะกรรมการ

๑. นางสาวศรีนิตย์	บุญทอง
๒. นายชัชชัย	ภูวิชัยสัมฤทธิ์
๓. นายสิงหพงศ์	รัชนิพนธ์
๔. นายสมบุญรณ์	วงศ์กาด
๕. นายประสาท	พาศิริ
๖. นายนคร	สำเภาทิพย์
๗. นางศศิพร	ปานิกบุตร
๘. นายศุภรัชต์	อินทราวุธ
๙. นายปริญญาวัฒน์	วัชรอาภากร

๒. อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ

๑. จัดเตรียมต้นฉบับของเนื้อหาในการจัดพิมพ์หนังสือเทิดพระเกียรติฯ
๒. ดูแลความถูกต้องของข้อมูลและต้นฉบับหนังสือเทิดพระเกียรติฯ
๓. ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านข้อมูลประกอบการจัดทำหนังสือเทิดพระเกียรติฯ
๔. ปฏิบัติงานอื่นตามที่ผู้บริหารสำนักงาน กปร. มอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๖

(นายปานเทพ กล้าณรงค์ราญ)

เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษ

เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คณะผู้จัดทำ หนังสือเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

กำไรของแผ่นดิน

ISBN	974-92795-0-6	
พิมพ์ครั้งแรก	ธันวาคม ๒๕๔๗	
จำนวนพิมพ์	๕,๐๐๐ เล่ม	
ที่ปรึกษา	ปานเทพ สหัส วีระชัย สมลักษณ์	กล้าณรงค์ราญ บุญญาวิวัฒน์ ณ นคร วงศ์งามขำ
คณะอำนวยการ	เฉลิมเกียรติ สมพล ศรีนิตย์ ปกรณ์ สุวัฒน์ กานต์ โกวิทย์ ดนูชา ลลิต ม.ล. จิรพันธุ์	แสวงพิเศษ พันธุ์มณี บุญทอง สัตยวาณิช เทพอารักษ์ พรหมศิริ เพ่งวณิชย์ สินธวานนท์ ณอมสิงห์ ทวีวงศ์
บรรณาธิการ	ศรีนิตย์	บุญทอง
กองบรรณาธิการ	ชัชชัย สิงหพงศ์ สมบูรณ์ ประสาท นคร ศศิพร ศุภรัตน์ ปริญญาวัฒน์ สำเนียง	ภูวิชัยสัมฤทธิ์ รัชนิพนธ์ วงศ์กาด พาศิริ สำเภาทิพย์ ปานนิบุตร อินทราวุธ วัชรอภากร เปรมประเสริฐ

พิสูจน์อักษร	ณัฐฤดี พิมพ์จันทร์ สุธิดา	แสนทวีสุข บุตรเนียร พรรณคงษ์
ประสานงานเนื้อหา	วิไล	หมอกอรุณ
ประสานงานการจัดพิมพ์	สุทัศน์	ไพศิทธิกุล
ภาพประกอบ	กองราชเลขาฯ ในการในพระองค์ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม ราชินีนาถ กรมประมง องค์การสวนพฤกษศาสตร์ สำนักงาน กปร. วิโรจน์ วิชาญ ทวีศักดิ์	

จัดพิมพ์และเผยแพร่

กองประชาสัมพันธ์
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ
เพื่อประสานงานโครงการ
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
(สำนักงาน กปร.)
๗๘ ทำเนียบรัฐบาล
ถนนราชดำเนินนอก
เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๒๕๐-๖๑๙๓-๒๐๐
โทรสาร ๐-๒๒๕๐-๖๒๐๖
www.rdpb.go.th.

ศิลปกรรม

บริษัท พีรี สเกล จำกัด
โทรศัพท์ ๐-๒๕๕๔-๓๐๖๐-๒

พิมพ์ที่

บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์
พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)